

*Engin tevazu ve nezaket sahibi
kardeşim Serdar YAKAR Bey'e
muhabbetlerimle...*

UKDE

UKDE KİTAPLIĞI: 106
MARAŞ KÜLTÜRÜ EDEBİYAT SERİSİ: 31

Editör:

Yaşar ALPARSLAN
Serdar YAKAR

Görsel Yönetmen:

Gülcan Tanıdır ALICI

Baskı - Cilt:

ÖNCÜ BASİMEVİ
Kazım Karabekir Cad. Nu.: 85/2
İskitler/ANKARA
Tel: 0 312 3843120

Kapak Tasarım:

Őukran İŐŐİ

Kapak Hat:

Arif YÜCEL

Baskı Tarihi:

Nisan 2012

ISBN

978-605-62827-1-3

Yazıőma Adresi:

Vefa Kitap Kırtasiye
İsmetpaőa Mah. Borsa Cad.
Buket Sitesi Altı No 17/C
Tel: 0 344 225 13 00
mahmutseyithan@hotmail.com
KAHRAMANMARAŞ

HALÎLÎ-İ MAR'AŞÎ

RİSÂLE-İ AHLÂK

I-II

ÇEVİRİ YAZI - TIPKIBASIM

Hazırlayan

Yrd. Doç. Dr. Lütfi ALICI

Kahramanmaraş

2012

LÜTFİ ALICI

1963'te Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesine bağlı Değirmendere kasabasında doğdu. İlköğrenimini adı geçen kasaba ve ilçede, orta öğrenimini ise Kahramanmaraş'ta tamamladı. 1982 yılında girdiği Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1986 bahar döneminde mezun oldu. Aynı yıl yapılan öğretmenlik imtihanı sonucu Kayseri Fen Lisesine Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak atandı. 1990 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde başladığı yüksek lisans öğrenimini *Hâletî Divânı, İnceleme-Kasâid* adlı tezle 1992 yılında tamamladı. 1994'te KSÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalına Araştırma Görevlisi olarak atandı. Aynı yıl İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora öğrenimine başladı. *Divân-ı Nâşid, İnceleme-Tenkitli Metin* adlı tezle 1998'de doktora öğrenimini tamamladı. 1998'de KSÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalına öğretim üyesi olarak atandı. 1999-2003 yılları arasında KSÜ Fen-Edebiyat Fakültesinde Dekan Yardımcısı olarak görev yaptı. Çeşitli sempozyum, panel, sohbet, tv ve radyo programlarına katıldı. Ansiklopedi maddeleri yazdı.

Makaleleri; Dergâh, Somuncu Baba, Alkış, Akademik Çerçeve, Akademik Bakış, KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları, Akademik Araştırmalar, İlmî Araştırmalar, Türk Kültürü İncelemeleri ve Divan Edebiyatı Araştırmaları dergilerinde yayınlandı.

Yayınlanan Kitapları: *Divân-ı Hulûsî-i Dârendevî* (müşterek, 1997), *İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendi Hayatı Şahsiyeti ve Eserleri* (2001), *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş* (müşterek, 2007), *Türk Edebiyatında Maraşlılar* (müşterek, 2009), *Divan-ı Hâfiz-i Mar'aşî, İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım* (2010), *Halîli-i Mar'aşî Divançe ve Etvâr-ı Seb'a, Tenkitli Metin-Tıpkıbasım* (2010), *Sübülzâde Vehbî, Nasihatnâme-i Vehbî, Çeviri Yazı-Günümüz Türkçesi-Sözlük-Tıpkıbasım* (2011), *Bedir Karahan Efendi Hayatı ve Tasavvufî Şahsiyeti* (2011) ve *Halîli-i Mar'aşî, Ravzatü'l-Îmân, Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım* (müşterek 2012). Ayrıca "Mustafa Kâ'il Nâme-i Aşk (İnceleme-Metin Çeviri Yazısı-İndeks)" ve "Ârif Süleyman Hilye-i Nebî (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)" adlı basıma hazır iki kitap çalışması bulunmaktadır. Eski Türk Edebiyatı ve Tasavvufî Türk Edebiyatı alanlarında ilmî çalışmalarını sürdürmekte olan Lütfi Alıcı hâlen KSÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalında Yrd. Doç. Dr. olarak görev yapmaktadır. Evli ve beş çocuk babasıdır.

Elektronik posta: lutfialici@mynet.com.

Tlf.: 05446994696/03442191318.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	7
ÖN SÖZ.....	23
KISALTMALAR DİZİNİ.....	26
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	27
I. GİRİŞ.....	29
1. HALİLÎ-İ MAR' AŞÎ.....	29
A. HAYATI.....	29
B. SİLSİLE-İ HALİLÎ-İ MAR' AŞÎ.....	36
C. ESERLERİ	38
1. DİVANÇE-İ HALİLÎ-İ MAR' AŞÎ	38
2. ETVÂR-I SEB' A	40
3. RAVZATÜ'L- İMÂN.....	41
4. LÜBBÜ'N- NASÂYİH.....	45
5. RİSÂLELER.....	46
1. RİSÂLE-İ AHLÂK.....	46
2. RİSÂLE-İ AHLÂK.....	47
D. EDEBÎ ŞAHSİYETİ.....	48
II. METNİN ÇEVİRİ YAZISI.....	65
1. RİSÂLE-İ AHLÂK	66
2. RİSÂLE-İ AHLÂK.....	76
KAYNAKLAR.....	101
EKLER.....	109
HALİLÎ-İ MAR' AŞÎ'NİN VE FATINA	
DÜŞÜLEN TARİHLER.....	117
III. TIPKIBASIM.....	118

TAKDİM

Ahlak ilmi ile alakalı bilgi vermeden önce bir miktar bizde ahlak ilminin tarihi macerası ile alakalı bilgi versek iyi olur.

1967 yılı idi. İmam-Hatip'i bitirmiştik. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'ne kaydımızı yaptırmıştık. Ancak o yıllar aklımızın tam kavrayamadığı konulardan biri ahlak ilmi ve ahlak- hukuk münasebetleri idi.

Bir gün hocamız Osman Pazarlı'ya sordum:

- Hocam, sizin aklınız yeter, şu ahlak ilmini nereden öğreniriz? Bize hangi kitapları tavsiye edersiniz? Hangi yazarın hangi kitabından okumaya başlayalım?

O da şu birkaç kitabı söylemiş, sonra da "Ma'rifetnâme"yi üstüne okumamı tavsiye etmişti.

O kitapları o zamandan itibaren Allah bir bir buldurdu. Okuduk. Üstüne daha sonra nice kitapları bulduk, okuduk. Ve konuyu zaman içinde kavradık.

Şimdi o ahlakla alakalı hocamın "bul, oku!" dediği kitapların adlarını yazalım ve konuya girelim. Ayrıca klasik felsefi/tasavvufi vs ahlak kitabı okuyacaksak bu kitapları bulup okuyalım. Bunlar son dönem Osmanlı da yazılmış en iyi ahlak kitapları. Aklımızın bir tarafına kaydedelim.

1. Rifat, **Fezâil-i Ahlak**, Derseâdet, 1311.

2. Ahmet Rifat, **Tasvir-i Ahlak**, Derseâdet, 1309. (Yeni harflerle baskısı: Tercüman 1001 Temel Eser serisi).

3. Behcet, **Behcetü'l-Ahlak**, Derseâdet, 1314.

Bize bu konuda iyi bir başlangıç yaptıran hocama Allah rahmet etsin, nur içinde yatırsın derim.

İslam tarihinde ahlak ilmi üç şekil doğar:

1. Gelenekçi, şerî.
2. Tasavvufî-felsefî.
3. Felsefî.

Felsefî tasnif tasavvufî olanı etkiler.

Bu üç geleneğin de tarih içinde kitap örnekleri ortaya çıkmaktadır. Misal verirsek:

İbn-i Miskeveyh'in kitabı gibi. İbn-i Miskeveyh, **Tehzîbü'l- Ahlak**, Mısır, 1317, (çev.: Cavid Sunar), Ank. Üniv, İlahiyat Fak. Yay. Ankara, 1980.

İmam Gazalî'nin kitapları gibi. Bunların Türkçeye muhtelif tercümeleri bulunmaktadır.

R. İsfehânî'nin kitapları gibi.

1. Ezzerîâ İlä Mekarimi'ş-Şerîa, Kahire 1299-1308. Modern Arapça basım 1987.

2. Tafsîlü'n-Neşeteyn ve Tahsilü's-Seâdeteyn Beyrut 1983, Türkçesi: Mutluluğun Kazanılması, Lütfî Doğan, Bahar Yayınları 1982.

Mâverdi'nin kitapları gibi..

Edebü'd-Dünyâ ve'd-Dîn, Daha eski Arapça basımları olmakla beraber modern Arapça basım: Beyrut 1987. Eserin Osmanlıcaya tercümesi vardır. Bayazıt Ders-i Âmlarından Berğamalı Cevdet'in tercümesi, Amidî Matbaası 1327. Diğer bir Türkçe mufassal/tam tercümesi: Bahar Yayınları, İstanbul.

Nâsıruddîn Tûsî'nin kitabı gibi. Nâsıruddin Tûsî, **Ahlâk-ı Nâsırî**, (çev.: Rahım Sultanov), Ankara, 2005.

İslam tarihinde birçok ahlakçı varken, eserleri ortadayken en fazla bu eser şöhret sağlar. Yazılan birçok kitaba kaynaklık yapar. Osmanlıda en çok okunan, basılan Kınalı-zâde'nin **Ahlâk-ı Alâî**'sine de kaynaklık eder. (Yeni harflerle baskısı: Tercüman 1001 Temel Eser serisi).

Ahlâk-ı Alâî, Osmanlıda çok okunur. Hacımlı hacimsiz pek çok basılır. Bulak, H. 1248 gibi. Kıymetini hiçbir zaman yitirmez.

Bunun yanında da konuya yakınlığı bakımından âdâb ve nasihat-nâme kitapları da okunur.

Seyit Ali-zâde, Şerhü Şirâti'l- İslâm 1293 gibi.

Birgivi'nin Tarikat-ı Muhammediyye ve üzerine atılan şerhleri gibi.

Birgivi'nin Tarikat-ı Muhammediye'sinin aslı Arapçadır. Osmanlıca tercümesi de vardır. Çok sayıda şerh edilmiştir. En fazla tutulan, basılan şerhi, Hadimi'nin Recep Efendi ile beraber basılan şerhidir: Dârü'l-Hilâfe 1318, C I-II. Birgivi'nin Tarikat-ı Muhammediye'si üzerine yapılan tekmile çalışmaları da vardır: Tekmile-i Tarikat-ı Muhammediye, 1308.

Nasihat-nâme olarak en fazla okunanlar ise Bostan, Gülistan, Kelile ve Dimne, Mesnevi vs.'dir.

Osmanlı Batı'yı tanıyınca, Batı'dan kültür akışı başlayınca kadar klasik ahlak anlayışı hâkimdir. Ahlak kitabı yazılırken hep klasik tasnifler esas alınır. Ama ne zaman ki Batı tanınır, Batı'dan belli bir miktar kültür akışı olur. Doğu'yu etkileyecek vaziyet alır. Dikkate alınması lazım gelir. Artık Batı'yı dikkate alır.

Bu bakımdan önce **klasik ahlak** anlayışından, tasnif şeklinden bahsedip konuyu açmamız, sonra yola devam etmemiz lâzım gelir.

Eskilere göre ki bizde aynen katlıyoruz. Allah insan için bir nefis bir ruh yaratır. Bunun üstüne, içine fücür ve takvanın bizim bilmediğimiz ham maddelerini atar. Bu fücür ve takva onda birer yüz, birer karakter teşkil eder. Bu karakterin, yüzün, tabiatın, fitratın takva olanı Allah'ın esmasına bakar. Onun mütekâbilidir. Bu da insanda o esmalara bağlı duygular, değerler ortaya çıkarır. Kaynak oluşumuna yol açar. Bunlar iyi huylardır. İnsanı, insan edecek, değerini yükseltecek huylardır. Bilirse insanın asıl

fitratı budur. Çünkü Allah, insanı kendi fitratında yaratmıştır. Fıtratta değişim olmayacaktır.

İnsanın bir diğer yüzü fücurdur. Bura insanın şeytana bakan yüzüdür. Bu yüzde takvâya bakan yüzün tersi mukâbilleri vardır. Yani misal olarak, duygu olarak bir yüzde adalet varsa öbür yüzde zulüm vardır. Bunlar zıddına müttekâbillerdir.

İnsanda aklî değer olarak irade, şuur vardır. İnsan bu sebeple idrak, seçme imkânına sahiptir. Tercih etme hakkına sahiptir. Seçer bu duygulardan birini, koyar davranışının içine. Yaşar duyguyu davranışının içinde.

Allah tabiatta bin bir çeşit varlık yaratmıştır. Bu onun arzusudur. İnsanı da bunların arasında böyle dilemiş, yaratmıştır. İnsan bir çeşit çift tabiatlıdır. Onu da böyle yaradan Allah'tır. Ondan hesap sorulacak da değildir.

Bundan da maksadı onu imtihan için yaratmış olmasıdır. Ona hem böyle bir karakter vermiş hem de ona uygun bir dünya yaratmıştır. Çevre, çerçeve oluşturmuştur.

Sonra da kendini, çevreyi öğreten dinini indirmiştir. Bu duygular, değerler üzerinden hayatı nasıl yaşayacağını ona öğretmiştir. Şu duygu, şu; şöyle kaçınılır. Şu duygu, şu; şöyle yaşanılır demiştir. Din bu bakımdan insan coğrafyasıdır, atlasıdır. Üzerinde yürüyeceği yoldur.

İnsanın asıl coğrafyası Allah'a bakan taraftadır. Çünkü yükselişi, ufuk kazanması buna bağlıdır. Böyle yaşarsa sağlığını koruyacak, kendisiyle barışık yaşayacaktır. Kendine benzer insanlarla yan yana geldiğinde sağlıklı cemiyet kuracaktır. Problemlerini azaltacaktır. Sulhu, sükûnu içinde, dışında yakalayacaktır.

Hayatın bir tarafı, baş tarafı iradesizlik ise de insan bundan alınmamalıdır. "Geldik bir maceranın içinde kendimizi bulduk" dememelidir. Unutmamalıdır ki tabiatta varlıkta çok nadir, şanslı varlıklardan biri kendidir. Kendi ebediyete açıktır. Hayvanî ruhun ötesinde insanî ruha sahiptir. Eğer burada imtihanı kazanırsa cennete gidecektir.

Zaten din hayatı kendine zarar vermeyecektir. O, din hayatı ile dünya hayatını düzene koyacak, mutluluğu yakalayacaktır. Bu bir basamak, yol, imkân teşkil edecek; bu yoldan yürüyerek cenneti, ebedi hayatı bulacaktır. O ebedi hayatta her türlü nimet vardır. Dileyen dilediği nimeti orada yaşayacaktır. Bütün mesele nefsinin ıslah meselesidir. Nefsine hâkim olup iradeli, şuurlu yaşama meselesidir. Kalbin selâmeti cennet için anahtardır. Ruhun safiyeti insanı yüceltecek, yükseklerde bulunan cennete konduracaktır. Kısa süreli hayvanî ruhla yaşamaktansa seçmeli insanî ruhla yaşayıp cennete düşmek daha hayırlıdır. Ebediyet bütün tabiatın arzusu olmakla birlikte tabiatta sadece insana nasip olmuş bir şeydir. Yokluk, bütün tabiatta korku olmakla birlikte sadece insanın elinden kurtulduğu bir şeydir. Kemal bedeninin korunması, ruhun tasfiyesidir. Sağlıklı beden din hayatının insanı ulaştıracağı bütün tecelliler için şarttır. Dinî kurallar riayetle sağlanmalıdır.

Ahlak iyi ve kötü duyguların karşılığıdır. Çünkü duygular manasızdır. O nokta-i nazardan ahlak iki çeşittir. İyi ahlak, kötü ahlaktır. Ahlak kelimesini avamın kullanışı bu bakımdan çok zaman galattır. Mesela “o ahaksız” der. Maksudı iyi ahlak yoksunu, kötü ahlak sahibidir. Bunu demek istemiştir.

Ahlak ilim olarak kişinin iyi duyguları davranışına sokup meleke hâline getirmesidir. Alışkanlığa dönüştürmesidir. Davranış içinde ahlakı yaşamasıdır. Yani bir çeşit iman, amel-i sâliha çevirmesidir. Davranışta duygu zevkine, zenginliğine ulaşmasıdır. Davranışı duyguya boğmasıdır.

İyi davranışın rehber insanı, örnek insanı son peygamber Hz. Muhammed (SAV)’dir. O bizim peygamberimizdir. Onda iyi olmamız için bir de örnekler vardır. O duyguda kemâlin insanıdır.

Aslında her iyi hareketin temeli iyi duygulardır. Ama duyguların bir kısmı hukuka dönüşmede ölçülere kavuşturabilmektedir. Hak, istikâmet, adalet duygusu gibi.

Bir kısmı ise hukuk çerçevesine çekilememektedir. Merhamet, insaf gibi.

Bu bakımdan öşrünü, zekatını vermek hukuk, sadaka vermek ahlak, ahlâkîliktir. Hukukta mecbûriyetlik vardır. Ahlakta mecburiyetlik yoktur.

Böyle alırsak Peygamberimizin “**Ben ahlakı tamamlamak için gönderildim**” hadîsini anlarız. Hukûka mecburiyeti olan ahlak olarak bakarız. Kalanına kemali sağlayan ahlak deriz, olur biter. Öyle ya ete bürünmemiş kemik nihayetinde ayağa kalksa bile iskelettir. Ete bürünürse “Ahsen-i takvim”dir. Estetik kazanırsa “fe ehsene suvereküm”dür.

Yani üst üste oturtursak iskelet hukuktur. İskeletin ete büründürülmesi ahlaktır. Etin estetiğe kavuşturulması, sürekli olgunlaştırılması terbiyedir.

Dinlerde inanılan varlık, kemal sıfatlarla muttasıfısa noksan sıfatlardan münezzehse ona inanan insanlar kemâle yürür. Kendine, milletine, dünya insanlığına zarar vermez. Yok değilse noksanı ölçüsünce zarar getirir. Dinlerin kâr ve zarar getirmesi bundandır. Puta tapan insanın basitliği bu sebeptir. Evrensel tabiata, insana şamil inanç; büyük insanı, cemiyeti ortaya çıkaracaktır.

Bizim yayınladığımız **Halilî**’nin ahlak kitapları tamamen klasik felsefe-tasavvuf menşeli ahlak kitaplarının tasnif şekline bağlıdır. Bunlarda genellikle fezail dört başlık altında alınır:

1. Hikmet
2. Adalet
3. Şecâat
4. İffet.

Bunun sonunda bu dördün şu’beleri, içindekiler gelir.

Osmanlıda giderek bu tasnif bırakılır. Duyguların çeşidi çoğaltılır. Ahlaki duygular harf sistemi veya iki ayrı başlık hâlinde ta’rif edilir, yazılır.

Yine bir zaman gelir, yukarıda ifade ettiğimiz gibi Batı felsefesi ile yeniden tanışılır. Batı felsefesi ülkeye girer. Batı felsefesinde ise her feylezofun bir ahlak görüşü vardır. Adına etik-etika denmektedir.

Bunlarda zamanla zihniyet değişikliğine yol açar. Bu defa İslam ahlakı adına yazılan kitaplar da farklılaşır. Anlatım şekli değişir. Mesela; Batıda vazife ahlakı vardır. Bu duyguların bir kısmı vazifeye kaynak yapılır. Dönüşüm sağlanır. Batı menşe'li ahlakların hakikat payları kitapta gösterilir, tasvip ve tenkitleri yapılır ama her halükarda ahlâkın ilâhî menşee bağlanması salıklanır.

Fazla uzatmamak için birkaç misal kitap ismi yazalım:

1. Ahmet Naim, **Üsesü'l- Ahlâki'l- İslâmiyye**; Türkçeye çev.: **İslam Ahlâkının Esasları**, Çağrı Yayınları.

2. Ahmet Hamdi Aksekili, **Ahlak Dersleri**, Ankara, Öğüd Maatbası. 1340. (Eserin yeni harfli basımı: Nur Yayınları, Ankara).

3. Ömer Nasûhi, **Nazarî ve Amelî Ahlâk-ı İslâmiyye Dersleri**, İstanbul, 1347. (Eserin yeni harfli basımı: Yüksek İslam Ahlakı, Ö.N.B. İstanbul, 1949).

Osmanlı biter. Cumhuriyete girerken hatırı sayılır derecede, sayıda ahlak ve terbiye kitapları yazılır. (Geniş bilgi için bkz.: H. Erdem, **Osmanlı Düşüncesinde Ahlak**, İstanbul, 2006).

Osmanlıda son dönem ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında ahlak dersi okutulduğu muhakkaktır. Ancak giderek lâdînîleştiği de ayrı bir gerçektir.

1. M.Said, **Ahlâk-ı Hamîde**, İstanbul, 1318.

2. A. Seydi, **Terbiye-i Ahlâk-ı Medeniye**, Derseadet, 1329.

3. M. Rahmi, **Ahlak**, İstanbul, 1339.

4. M. Namık, **Ahlak**, İstanbul, 1928.

Cumhuriyet'in ilk elli yılında eskiye tekâbül eden tek ahlak lügatını yazan Ömer Nasûhi Bilmen'dir. (Ömer

Nasûhi Bilmen, **Ahlak Lügati**, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1967). Ciddi eserler yazanlarsa şunlardır:

1. Ziya Fahri Fındıkoğlu, **Ahlak Tarihi**, C.I, İst. 1944.
2. Hilmi Ziya Ülken, **Ahlak** 1940 İst; **Aşk Ahlakı**, 4.Baskı, Ülken Yay., 1981, İst.
3. Osman Pazarlı, **İslam da Ahlak**, 1972, İst.
4. M. Ali Aynî, **Türk Ahlakçıları**, 1.baskı 1939 İst., 2. Baskı Kitabevi 1993; **Ahlak Dersleri**, 1927, İst. 1943.
5. M. Rahmi Balaban, **İlim Ahlak İman**, Ank 1950; **Tarih Boyunca Ahlak**, İst. 1949
6. Ferit Kam, **Mebâdi-i Felsefeden İlm-i Ahlak**, İstanbul 1339-1341. Emil Boirac'dan tercüme.
7. Nurettin Topçu, **Garb İlim Zihniyeti ve Ahlak Görüşü**, İst. 1959.
8. Bedia Akarsu, **Ahlak Öğretileri I**, İst. 1970.

Yeninin, Cumhuriyet'in elli yıl sonrasının bazı güzel eserleri şunlardır:

1. Mustafa Çağrıcı, **İslam Ahlakı**, İst. 1981.
2. Mustafa Çağrıcı, **Gazalî'ye Göre İslam Ahlakı**, Ensar Neşriyat, 1982.
3. Kolektif, **Teori ve Pratik Yönleriyle Ahlak**, İst. 2007.
4. İbrahim Canan, **Hz. Peygamberin Sünnetinde Terbiye**, Ank., 1981.
5. Yaşar Kandemir, **İslam Ahlakı**, Nesil Yay., İst. 1981.

Arap âleminde de İslam ahlakıyla alakalı çok sayıda eserler çıkıp Türkçeye aktarılmaktadır.

1. Abdullah Nasih Ulvan, **Terbiyetü'l- Evlad**, C1, II, Beyrut 1981.
2. M. Ammare, **Terbiyetü'l- Evlad fî Zılli'l-İslam**, 1984.

3. Habenneke Elmeydanı, **Elahlâku'l- İslâmiyye**, C I-II, Darülkalem, Dımışk 1987 vs.

Bu tür kitap örneklerini çoğaltmak mümkünken tarafımızdan kısa tutulmuştur.

Son asırlar Batı'da Kant gibi bazı feylesofların ahlak görüşleri ses getirirse de toplum içinde oturmamış, toplumlara çekip çevirememiştir. Avrupa tâ eski Yunan da kazandığı Epikür'ün de emeğinin geçtiği zevk ahlakına dönmüştür. Serbest, seküler toplumda başka ahlakların yaşama şansı da zaten pek yoktur. Maalesef bu ahlak tarzı giderek bizim toplumumuzu da zorlamaktadır. İçimize girmekte, davranışlarımızda gözükmektedir. Etkilemektedir.

Toplumumuzda sevinilecek diğer bir husus ahlak ilminin giderek gelişmesidir. Çok çeşitli alanlarda alanlara mahsus ahlak felsefesi ortaya konulmasıdır. Yayınların yapılmasıdır. Geçmiştekine benzer ahlak-terbiye ilminin bir hareketlilik kazanılmasıdır. Zira İslam tarihinde de, Türk-İslam tarihinde de ahlak ilmi canlıdır. Yayın çoktur. (Bursalı M. Tahir, **Ahlak Kitaplarımız**, İstanbul 1325).

Yayına hazırladığımız bu kitaplar da bunun şahididir. Tasavvuf ilmi de bir çeşit ahlak, ahlak üstü ahlak ilmidir. Halilî'nin eserleri bunu ispata yeterlidir.

İslam ahlakında en çok işlenen konulardan biri de şudur: Madem iyi kötü ahlâkî değerler insanda vardır. Hammaddesi insan ruhunda mündemiçtir. O halde ahlak değişir mi? İnsan tam ahlakîliği yakalayabilir mi? Kim tam ahlakîdir?

Hemen ifade edelim.

Tam ahlakî insan Hz. Muhammed'dir. Ruh mayası Allah tarafından ayarlanmıştır. Hilkatî özeldir. Kalbi önceden yıkanmıştır. Terbiyesi Allah'tandır. Onun için en yüksek ahlak üzeredir. Kemali temsil eder. Ahlâkî noksanı yoktur. Za'fiyeti bizim gibi beşer olup biyolojik arızaya uğramasıdır. Savaşmış, dışı kırılmış, hastalanmış, ölmüştür vs.

Vücutlar element ihtivası bakımından birbirinin aynı olabilir. Biri eksilir, hastalık ortaya çıkar. Giderilir. Vücut sağlığına kavuşabilir.

Ama ruhlar öyle değildir. Duygu hamurları, nispet, ağırlık olarak farklıdır. Biri fazla, biri azdır. Bu imtihan için gerekli olduğu gibi karakter farklılığı için gereklidir. Herkes karakterine göre yürüyecektir ki cemiyette tutulmayan iş, doldurulmayan boşluk kalmayacaktır. Birinde oyun duygusu farklı olacak, kurdu kaynayacak folklorcu olacak, boşluk dolduracak, öbüründe ilim duygusu fazla olacak, yazacak çizecek boşluk dolduracaktır. Boşluk dolarken cemiyet içinde hizmetler yürüyecektir.

Madem ruhlarda iyi kötü her değerın mâyesi vardır. Bunların da sökülmesi, alınması imkânsızdır. O halde hiçbir huyun kökü kesilmeyecek demektir. Her huy insanda her zaman olacaktır. Şeytan insandan elini çekmedikçe, insan dünyada yaşadıkça kötülük sudûru insan için olağandır. Tabiidir. Melek oldukça, insan burada yaşadıkça iyilik de insan için olağandır. İmkân dairesindedir.

Ancak;

1. İnsan şer-i şerif dairesinde yaşarsa, helâle harama dikkat ederse, haramdan uzak durursa iyi olmak için şartlar oluşturacaktır.

2. İyilik insanın tabiatıdır. Asıl ana hilkatidir. Şer-i şerif dairesinde yaşayan insan hakkıyla inanırsa, imana bağlı değerlere ulaşacaktır. Bunları ibadetle, tâatle besleyecektir. İyiliği yaşamaya başlayacaktır. İyileşecektir. İyiliği inançla yaşamada alışkanlık keyif haline getirecektir. İstekli olduğu derecede Allah'la sıfatta aynileşecektir.

3. Bu daireye düştüğü şartları ihlal etmediği müddetçe kötülükten uzaklaşacak, kötülükten nefret edecektir.

Her şey fânûs gibidir. İçerde bir ışığın yanması, dışarıda bir korucu sistemi gerektirecektir. Koruyucu sistem yıkıldığında, içerdeki ışık sönecek ortalık karanlığa

boğulacaktır. Fânusu yakılı tutmak için ışıktâ, çerçeve de şarttır.

Yani iyiliğın, kötülüğün tamamen kalkması söz konusu değildir. Ama köreltilmesi ve işletilmesi söz konusudur. Değıştirilme bir huydan başka bir huya geçme şeklindedir. Onun için iyi ahlaklı olma her zaman dikkat işidir.

Çok dikkatli yaşanan dinî hayatta kalpte kötülük planlama biraz zordur. Çok iyi dini hayat yaşayan insan, insan düşmanı değil, insanda kötü huy düşmanıdır. Kötü huyunu bırakan insanın geçmişinin üstü örtülecektir.

Tasavvuf, eğer mistik hareketse her millette vardır. Ortak noktalara sahiptir. Müslümanların geliştirdiği tasavvuf vera', takvâ ve imana bağılı değerler üstüne oturacaktır. Oturmalıdır. Oturursa İslâmî'dir. Turuk-ı Aliyye'dir. Oturmazsa İslâmî değildir. Turuk-ı reziliyyedir. Bizden uzak başkasına yakındır. Bu bakımdan ilk etapta tasavvuf İslam ahlâkıdır. Sonra da dini, vecd, istiğrak çizgisinde yaşamaktır. Allah ile aynileşmektir. İnançtan memnun olmaktır. Dostluğunu yitirim diye korkmaktır. Rıza çizgisidir.

Bu çizgide insan için kötülük dehşet sebebidir, iğrenme sebebidir. Kötülüğü teklif, kötülüğe isnad onu çılına çevirecektir.

Netice, ahlâkî tekâmül dikkat işidir. Şeytan elini çekmedikçe insanın azıtması her zaman mümkündür. Avam ta'biriyle ateşle barut yan yana olamayacağı için insan ahlâki çerçeveyi korumalıdır.

İslam tasavvufunun hukuk/şeriat, ahlak alt yapılı olmasından Halilî'nin ahlak kitapları tasavvufta tarikat amaçlıdır. Adı ahlak olsa da tarikatta insan yetiştirme amaçlıdır. Maksadına sahiptir. Tasavvuf dese de ahlak, ahlak dese de tasavvuf demek istemektedir.

Biz Halilî'nin şimdiye kadar üç eserini iki eser içinde yayınladık. Bundan memnunuz. Şeref duyuyoruz. Şimdi de iki ahlakla ilgili eserini daha yayınıyoruz.

Halilî, eserinin birinin adını Tehzibu'l- Ahlak diye koymuş, birini koymamış. Ama ikisi de tasnif farklılığı ile beraber ahlak kitabı. Ama dediğimiz gibi o bir mutasavvıf. Onun için ahlak, tasavvuf demektir. Dolayısıyla onun maksatları dairesinde bu kitaplar aynı zamanda bir tasavvuf kitabı, mürit yetiştiren el kitaplarıdır.

Bunlar yayınlanmamış, üzerine çalışılmamış. Şimdi çalışıldı, yayınlanıyor.

Bu yayın Halilî gibi bir büyük rûhâniyeti memnûn edecektir. Sevindirecektir. Hizmet amaçlı yazdığı eserlerin yayını ona ölmediği hissini bir daha yaşatacaktır. Hizmetim devam ediyor, dedirtecektir. Biz bunu hissediyoruz. Duyuyoruz.

Bu yayından bir maksat onu memnun etmekse bir maksat da eserlerinin tümünü yayınlayıp topluma bu değeri tamamen tanıtmaktır. Toplumu yeni bir bir değer sahibi yapmaktır. Bu mükemmel insanı eserleriyle bir çeşit yeniden diriltmektir. Yaşatmaktır.

Bu eserler bizim için birçok bakımdan önemlidir. Evvela ilmîdir. Saniyen orta zaman Anadolu/Oğuz Türkçesinin çok güzel örnekleridir. Yereldir. Okunuşu dikkate alırsanız teleffuzlar biraz sarf/nahiv kaidelerine uygun biraz galattır. Yani avam işidir. Bu dilin dünü, gelişimi açısından çok çok önemlidir. Kelimelerin kopma noktalarını göstermesi bakımından şahid, seyir defteridir. Zabıt senedir.

Bu diller analarımızın konuştuğu, anladığı dildir. Babalarımızın duyup anladığı dildir. Onun için ağzımızın içinde ana sütüdür. Tatlıdır. Doyurucudur. Müzikaldir. Kalplere şifadır.

Halilî Maraşlıdır. Maraşlıyım demiştir. Maraşlıyım diyen insanın Maraşlı olmadığını söylemek iddia doğru değildir. Değil ki Maraş'tan o, ailesine kadar beyân etmiştir. O ailede, tarihte o gün de bugün de vardır.

Maraş'a sahip çıkana bir Maraşlı olarak sahip çıkmak bizim görevimizdir. Onu geçmişten günümüze taşımak üzerimize vecibedir.

Bitirmeden bir iki tâli konuyu izahta faide vardır.

Ahlak, imana bağlı bir değer, bir duygu ise; ahlaklı kalmanın ilk şartı mükemmel bir imandır. O iman kişinin ahlaki duygularını besleyecek, ihya ve inkişaf ettirecektir. Yoksa o imana, inanca bağlanmayan ve topluma sunulduğunda inanç karşılığı olmayan ahlak, ahlâkî nazariyeler gibi kâğıt üstünde mestur kalacaktır. Nitekim Batı'da bu böyledir.

İş iktizası bir şeyi yapmak ayrıdır, iman iktizası yapmak ayrıdır. Vicdan bir ahlaki değerdir. Sağlam bir iman ile beslenirse işe yarayacaktır. Yoksa sukutu muhakkaktır.

Bütün bir ahlakı vicdana bağlamak, vicdanı ahlaka kaynak göstermek akıl dışıdır. Yaratılış kanunlarına muhalefettir. Batı'nın vicdan olayını büyütmesi son dönem vahyi inkâr etmesindedir. Bu bakımdan doğmuş ahlaka dine kaynak araması bu boşluğu giderme ihtiyacındandır. O bakımdan “dini vicdan doğurdu”, “vicdan ahlakı” gibi düzmeler akla ziyandır. Vicdan ne ki bu kadar üretken olup mufassal dini, ahlakı doğuracaktır. O söyleyecek kişi onun duygu dilini çözecek, yazacak, din, ahlak doğacaktır. Aptalların böyle şeylere inanmasında bir beis yoktur. Fakat akıllı insanların böyle şeylere inanması akılsızlık, ferasetsizliktir. Kendini bilen, tanıyan insan böyle ilim adına düzenlenmiş safsataların arkasından gitmeyecektir. Bu bakımdan bu ülkede en zait laflardan biri de din ve vicdan hürriyeti derken dine, vicdan kelimesinin eklenmesidir. Din ve merhamet, din ve insaf vs denilmiyorsa, din ve vicdan da denmemeli, denilirse de sade din, dinin iktizasını yaşama serbestiyesi denilmelidir.

Bizim insanımız, ahlaklı insan deyince; iyi huylu insanı anlamaktadır. Başka milletlerin ahlak dediklerinin ne olduğunu bilmemektedir. Hele hele filozofinin nelere ahlak dediğini hiç bilmemektedir. Bu bakımdan insanımıza

Batı'nın, filozofinin nelere ahlak dediği anlatılsa aklı karışacaktır. Gerçekte birçok milletlerin ahlak adına yaşadıkları halk ta'biri ile ahlaqsızlıktır. Bu da inancın zafiyetinden, bozukluğundan kaynaklanmaktadır. Cetvel eğri ise çizilen çizgi de eğri olacaktır.

Türkiye de yapılacak işlerden biri de dönüşümden az evvel ve dönüşüm çizgisinde ahlak çalışmalarını ve bu çalışmaları yapan ahlakçıları topluma tanıtmaktır. Çünkü bu alanda çok verimli çalışmalar vardır.

Tarafımızdan takdim ile protitipi verilen bu çalışmanın takdimde kısa tutulması sunulan Halilî'nin kitaplarının kısalığındandır. Takdimin kitabı boğması korkusundandır. Yoksa bizim için zor bir şey değildir.

Bu ülkede eğer ahlak denince İslam ahlakı anlaşılıyorsa sonra da okutulurken din ve ahlak dersi diye okutuluyorsa bu isim doğru değildir. Doğrudan din dersi denip dinin bir parçası olarak ahlakın içine alınması, okutulması gerektir. Nitekim Ahmet Hamdi Akseki "Din Dersi" yazıp dinin bütün bölümlerini içinde dercetmiştir. Ahlakı yalnız yazacaksa "Ahlak Dersleri" diye yazmıştır. Ahmet Hamdi büyük bir âlimdir. Dinin sistematiğini bilen biridir. Doğru da isim koymuş yazmıştır.

Ayrıca vatandaşa ahlak dersi deyip anladığının, beklediğinin dışında ahlak dersi okutmak da doğru değildir. Güvene ihanettir, cehaleti istismardır, ayıptır.

Ahlakın da hukuku var mıdır? Evet vardır. O da nedir? İ'tidaldir. Her duyguyu veya imana bağlı değeri veyahut iyi ahlâkî değeri yerli yerinde, ölçülü, yeteri kadar kullanmaktır. Aşırıya, israfa kaçınmamaktır. Zira bu ümmetin birinci vasfı bu ümmeti değer ümmetlerden ayıran vasıf onun vasat ümmet olmasıdır.

Bir misal verirsek Müslüman parayı kazanır. Evvel evine barkına harcar. Artar, nisap miktarına ulaşır. Zekâtını verir. Ama Müslüman'ın kazanca bağlı ahlakî vasfı cömert olmaktır. Bu duyguya bağlı da verecektir, vermelidir.

Ancak Müslüman cömert olacağım diyerek evini barkını perişan etmemelidir. Cömertliğini evini perişan etmeyecek şekilde ayarlamalıdır. İ'tidalden ayrılmamalıdır. Vasat ümmet olmalıdır. Cömertliğini yerine ve zamanına göre ayarlamalıdır. Her duygu bunun gibidir.

Maraş'ta Derendeliler diye bir aile vardır. Bu aile dindarlığı ile çıkardıkları hocalarla, meşâyihla meşhurdur. Maraş'ımızın dindar yapı kazanmasında hisseleri vardır.

Bunların içinden Fazlı Hoca torunu Ahmet ARSLANTÜRK Beyefendi bu hizmette bize hep yardımcı olmaktadır. Elinden gelen neyse yapmaktadır. Bu kitapta da gücü nispetinde yardımcı olmuştur.

Biz ona teşekkür eder sağlık, sıhhat ve afiyet dileriz.

Lütfi ALICI Bey iyi bir dost. Vefalı insan. İşinin ehli bir memleket sevdalısı. Bir gayret âbidesi. Çalışır, çabalar eski Maraşlı âlimleri, şairleri gün yüzüne çıkarmaya çalışır. Bizimle bu yollarda zaman harcar. Beraber hareket eder. Eserler ortaya çıkarır.

İşte bu kitap da onun çalışmasının bir ürünü. Elinin emeği.

Biz ona memleket namına teşekkür ediyoruz. Ellere sağlık diyoruz. Ondan daha yeni çalışmalar bekliyoruz.

Sağ kolumuz Serdar YAKAR Bey bu işlerde hepimizin önünü açar, kitapları adam içine çıkar hâle getirir. Ona da şükranlarımızı sunuyoruz.

Kalplere tasarruf eden Allah. O bakımdan kulu kula yönlendiren O. Bulduran, bildiren O. Bu sebeple biz O'na tevekkül ediyoruz. Çok olmaz az olur yine işin ucunu bırakmıyoruz. Yeni kitaplar çıkarmak üzere yola devam ediyoruz.

Yaşar ALPARSLAN

ÖN SÖZ

XVI. asrın mutasavvıf şairlerinden Halîlî-i Mar'aşî, Amasyalı Şeyh Hamdullah'ın hocası Hayreddîn-i Mar'aşî neslindedir. Şairin künyesi **Halîl bin Yûsuf bin Hayreddîn bin Hatib**'dir. Bugünkü bilgilerimize göre Halîlî-i Mar'aşî, eserleri elimizde olan en eski Kahramanmaraşlı divan şairidir.

Halîlî-i Mar'aşî'nin günümüze ulaşan birçok Türkçe telif ve tercüme eseri vardır. Bu çalışma, Halîlî'nin "**Risâle-i Ahlâk**" adlı dinî tasavvufî iki risalesini konu almaktadır. Sözkonusu risaleler, Halîlî tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Risaleler, Halîlî'nin Arapça ve Farsçaya da vâkıf bir mutasavvıf olduğunu göstermektedir.

Çalışma giriş, metnin çeviri yazısı ve tıpkıbasım olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Eser bu alanda kabul gören ilmi disiplin çerçevesinde hazırlanmıştır. Eserin giriş bölümünde Halîlî-i Mar'aşî'nin hayatı, edebî şahsiyeti, silsilesi ve eserleri söz konusu edilmiştir. Bu bölüme alınan beyitlerin ait oldukları eser, şiir, bent ve beyit numaraları parantez içinde belirtilmiştir. İkinci bölümde, ahlak risalelerinin çeviri yazısı verilmiştir. Ayrıca ikinci bölüm, kaynakları da ihtiva etmektedir. Eserin üçüncü bölümü ise tıpkıbasımdan oluşmaktadır.

Bu çalışmanın konusunu teşkil eden Halîlî'nin Risâle-i Ahlâk adlı iki risalesi, Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi (ÇHP), TY Nu.: 1507/1 ve 1507/2'de bulunmaktadır. Araştırmalarımıza rağmen risalelerin başka nüshahaları tespit edilememiştir. Bu sebeple anılan nüshadan

eserin çeviri yazısı yapılmıştır. Çeviri yazıda her satır numaralandırılmıştır. Ayrıca eserin kendi imla hususiyetlerine uyulmuştur. Eserin çeviri yazısında mana bakımından zaruret görülen yerlerde yer yer nokta, virgül ve iki nokta olmak üzere noktalama işaretleri kullanılmıştır. Eski harfli metinde kırmızı yazılan yerler ile aynı mahiyette görülen terimler bold/koyu siyah yazılmıştır. Risaleler, ahlaki terimleri ihtiva etmesi ve bunların açıklanması itibarıyla küçük bir lügat özelliği arz etmektedirler. Hem bu sebeple hem de istifade kolaylığı sağlar düşüncesiyle çeviri yazıda ahlaki terimler bold yapılarak satırbaşına alınmıştır. Ayrıca kitabın sonuna risalelerin eski harfli metinleri de ilave edilmiştir.

Halîlî-i Mar'aşî, bir Halveti mürşididir. Mutasavvıf şairin Risâle-i Ahlâk adını verdiğimiz iki risalesi, İslâm ahlakını konu alan öğretici eserlerdir. Risaleler, Halîlî'nin klasik ahlak lügatine vâkîf, âlim bir şair olduğunu da göstermektedir. Halîlî'nin risaleleri hem klasik ahlak anlayışı hem dil hem de tertip ve tasnif açısından oldukça kıymetli eserlerdir. Bahsedilen hususiyetleriyle “Risâle-i Ahlâk”ın yayını kültür, dil ve medeniyetimize önemli katkılar sağlayacaktır.

Birinci “**Risale-i Ahlâk**”, *kalbin ıslahı ve ahlakın güzelleştirilmesini* konu almaktadır. İkinci “**Risale-i Ahlak**”ta ise **ahlak**; “*Ahlâk-ı Hamîde*” ve “*Ahlâk-ı Zemîme*” olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmış ve bunların özellikleri açıklanmıştır. Risaleler, dinî, ahlaki ve tasavvufî terimleri ihtivâ etmesi ve bunların açıklanması bakımından oldukça önemlidir.

Bir memleket sevdalısı ve kitap âşığı olan sayın Yaşar ALPARSLAN hocam, yaptığımız bu çalışmanın da basımını üstlenmiştir. Adeta *gönüllü bir araştıma merkezi* gibi çalışan memleketimizin bu yiğit evladına kültür ve irfan hayatımıza yaptığı hizmetlerden dolayı bir kez daha teşekkürlerimizi sunarız. Bu vesileyle aynı aşkla

Çalışmalarımızı sürdüreceğimizi ve ilerleyen süreçte yine sayın Yaşar ALPARSLAN hocamızın himayesinde, Kahramanmaraşlı divan edebiyatı şair ve ediplerinin eserlerini yayınlamaya devam edeceğimizi belirtmek isteriz.

Bu alışma hizmet amaçlı yapılmış ve aynı düşünceyle basılmıştır. Bu sebeple eksik ve noksanlarımızın hoşgörü ile karşılanacağını ummaktayız. Bununla birlikte yapılacak iyi niyetli tenkit ve tavsiyelerden de memnuniyetle istifade edilecektir.

Çalışma süresince yardım ve desteklerini gördüğüm eşim Arş. Gör. Gülcan Tanıdır ALICI ile eserin dizim ve basım sürecini sabır ve nezaketle üstlenen Yaşar ALPARSLAN hocam ve Serdar YAKAR Bey'e teşekkürlerimi sunarım.

03.03.2012
Lütfi ALICI
Kahramanmaraş

KISALTMALAR DİZİNİ

- AÜ: Ankara Üniversitesi
C: Cilt
ÇHP: Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi Nüshası
H: Hicri
hzl.: Hazırlayan
KB/KTB: Kültür Bakanlığı/Kültür ve Turizm Bakanlığı
KV: Keremallâhu Vechehu
M: Miladi
MAE: Millet Kütüphanesi Ali Emiri Nüshası
MHK: Manisa İl Halk Kütüphanesi
Nu.: Numara
öl.: Ölüm, ölümü
s.: Sayfa
S: Sayı
SAV: Sallallahu aleyhi ve selem
T.C.: Türkiye Cumhuriyeti
TDK: Türk Dil Kurumu
TDV: Türkiye Diyanet Vakfı
TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TETTV: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı
TKE: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Emanet Nüshası
TTK: Türk Tarih Kurumu
TY: Türkçe Yazma
v.: Varak
vd.: ve diğerleri
Yay.: Yayımları

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a,e, i, u, ü	ض	đ, ž
ء	'	ط	t
ب	b	ظ	z
پ	p	ع	'
ت	t	غ	ğ
ث	s	ف	f
ج	c	ق	k
چ	ç	ك	k,g
ح	h	ك	ñ
خ	h	ل	l
د	d	م	m
ذ	z	ن	n
ر	r	و	v (o, ö, u, ü, ū)
ز	z	ه	h (a, e)
ژ	j	ی	y (i, i, î)
س	s		
ش	ş		

Tenkitli Metinde Uyulan Kurallar:

- 1) İlmî eserlerde uyulagelen çeviri yazı sistemi kullanılmıştır.
- 2) Farsçadaki vâv-ı ma'dûle. " " (h'âce) şeklinde gösterilmiştir.
- 3) Arapça ve Farsçadaki ön ekler ayrı, son ekler birleşik yazılmıştır.
- 4) Arapça ve Farsça birleşik kelimeler arasına bir çizgi (-) konulmuştur.
- 5) Mısra başları ve özel isimler büyük harfle yazılmıştır.

I. GİRİŞ¹

XVI. asrın mutasavvıf şairlerinden Halîlî-i Mar'aşî, Fatih Sultan Mehmet devri hattatlarından, Türk hat sanatının üstadı Amasyalı Şeyh Hamdullah'ın hocası Hayreddîn-i Mar'aşî neslindedir. Halîlî-i Mar'aşî, bugünkü bilgilerimize göre eserleri günümüze intikal eden en eski Maraşlı divan şairidir. Aynı zamanda bir Halveti mürşidi olan şairin telif ve tercüme birçok eseri bulunmaktadır. Telif ve manzum eserleri içinde; “Dîvânçe-i Hâlîlî-i Mar'aşî”, “Etvâr-ı Seb'a” ve “Ravzatü'l-Îmân”ı en tanınmış olanlarıdır. Halîlî'nin bu çalışmanın konusunu teşkil eden eseri, hem *mensur* hem de *tercüme* olan “**Risâle-i Ahlâk**” adlı iki adet risalesidir.

Risâle-i Ahlâk, klasik ahlak anlayışı çerçevesinde yazılmış, küçük birer lügat mahiyetinde eserlerdir. Muhteva yönüyle risaleler kültür ve medeniyetimize önemli katkılar sağlayacak niteliktedir.

1. HALÎLÎ-İ MAR'AŞÎ

A. HAYATI

Klasik Türk şiirinin en önemli kaynaklarından olan tezkirelerde Halîlî-i Mar'aşî'den bahsedilmez. Şuara tezkirelerinde Halîlî mahlaslı dört şair yer almaktadır (İpekten; İsen vd., 1988: 175-175). Bunlardan Firkat-nâme

¹ Risâle-i Ahlâk'ın giriş bölümü, daha önce neşrettiğimiz; “Hâlîlî-i Mar'aşî, **Dîvânçe ve Etvâr-ı Seb'a** ile Hâlîlî-i Mar'aşî, **Ravzatü'l-Îmân** adlı kitaplardan istifade edilmek suretiyle yazılmıştır.

adlı mesnevisiyle maruf olan Halîlî-i Amidî ile Halîlî-i Mar'âşî'nin eserleri çoğu kaynaklarda birbirine isnat edilmiştir. Bazı kütüphane kayıtlarında, Halîlî-i Amidî'nin Firkat-nâmesi² Halîlî-i Mar'âşî adına; Halîlî-i Mar'âşî'nin divançesi de Halîlî-i Amidî adına kaydedilmiştir. Bu isnatlar şairlerin muasır ve mahlastaş olmalarından kaynaklanmıştır. Halîlî-i Mar'âşî, mutasavvıf bir şair olması ve elimizdeki eserlerinin hemen hepsinin dinî-tasavvufi muhtevada olmasıyla Halîlî-i Amidî'den ayrılır. Kaldı ki Halîlî-i Mar'âşî, çoğu eserlerinde Mar'âşî nisbesini açık olarak kullanmaktadır.

Halîlî-i Mar'âşî hakkında kaynaklarda maalesef fazla bilgi bulunmamaktadır. Aslen Maraşlı olan şairin doğum yeri ve tarihi bilinmemektedir. Şairin künyesi, **“Halîlî bin Yûsuf bin Hayreddîn bin Hatîb Mar'âşî”**dir. Bu künye, gerek bahsedilen kaynaklarda gerekse şairin kendi eserlerinin ketebe kaydında yer almaktadır. Ayrıca divançesindeki “Silsile-nâme'nin” sonunda yer alan “Du'â-nâme'nin” başlığında, “Halîlî El-Mar'âşî” ve Ravzatü'l-Îmân'ın ser-levhasında “Mü'ellifühu Şeyh Halîlî'l-Mar'âşî Kaddesa'llahu Sırrehu'l-azîz” ifadeleri bulunmaktadır (Alıcı, 2010: 62; Ravzatü'l-Îmân, MAE Nüshası, v.: 25b). Bu bilgiler Hâlîlî'nin Maraşlı olduğunu açık olarak göstermektedir.

Bugün de Kahramanmaraş'ta Hatipler sanıyla anılan bir aile mevcuttur.³ Bu aileye mensup olduğunu

² Divançe-i Halîlî-i Mar'âşî'de “Firkat-nâme” başlıklı bir şiir bulunmaktadır. Şairin ayrıca “Firkat-nâme” adlı başka bir eserinin olup olmadığı araştırılmaktadır.

³ Bilgi, Yaşar Alparslan'dan alınmıştır. 1947 doğumlu emekli öğretmen olan Yaşar Alparslan, hâlen Kahramanmaraş/Merkez Divanlı Mahallesi'nde oturmaktadır.

düşündüğümüz Hayreddîn bin Hatîb, meşhur adıyla Hayreddîn-i Mar'âşî⁴ (öl.: H 876/M 1472) gençliğinde ilim tahsili için dönemin önemli kültür merkezlerinden şehzadeler şehri Amasya'ya gitmiştir. Asıl adı Hızır olan Hayreddîn-i Mar'âşî'nin babasının adı da Hatîb'dir. Anılan sebeple Maraş'tan ayrılan meşhur hattat Hayreddîn-i Mar'âşî'nin tekrar memleketine dönüp dönmediği bilinmemekle birlikte, edip ve hattat oğlu Yûsuf'un bir eserinde “Yûsuf bin Kâtib Hayreddîn bin Hatîb El-Amâsî” (öl.: H 950/M 1543'ten sonra) künyesini kullanması ailenin Amasya'ya yerleştiğini göstermektedir (Serin, 1998: C 17, 57; Arifi, 1332: 90-91; Çiftçi, 2000: 132-134). Yûsuf bin Kâtib Hayreddîn bin Hatîb El-Amâsî'nin oğlu ve bu çalışmanın asıl konusunu teşkil eden Halîlî-i Mar'âşî'nin XIX. asra ait Kahramanmaraş'ta bulunan yazma bir mecmuada şiirlerinin yer alması, ailenin Maraş ile irtibatının kesilmediğinin belgesidir. Bu irtibat, Halîlî-i Mar'âşî'nin silsilesinde yer alan son iki mürşidinin Antepli (Yakûb-ı

⁴ Maraş'ta doğan Hayreddîn-i Mar'âşî, gençliğinde ilim tahsili için gittiği Amasya'da zamanın en kudretli hattatlarından Edimeli Yahyâ Sûfî'den aklâm-ı sitte'yi meşk ederek icâzet aldı. Müstakimzâde onu Abdullah-ı Sayrafî (öl.: H 745/M. 1344-45'ten sonra)'nin talebesi olarak gösterirse de bu tarihi bakımdan mümkün görünmemektedir. Divan katipliğini yaptığı Amasya Valisi Şehzade Alâeddin Bey'in vefatından sonra zamanını Amasya'da talebelere yazı meşk ederek geçiren Hayreddîn-i Mar'âşî'nin H 876/M. 1471 yılının sonuna doğru vefat ettiği tahmin edilmektedir. Vefatıyla alakalı olarak, Mehmed Ârifî; Târîh-i Osmânî Encümeni Mecmuası'nda Hattat-ı Meşhûr Hayreddîn El-Mer'âşî başlıklı yazısında, H 877/ M. 1472 tarihinde Amasya'da yazılmış bir vakıfnamede Hayreddîn Hızır El-Mer'âşî imzasının bulunması ve H 890/M. 1485 hududuna kadar yazılmış bazı levhalarının görüldüğü rivayetine dayanarak, Hayreddîn-i Mar'âşî'nin vefatının H 890/M. 1485'ten sonra olması lazım gelir, demektedir. Hayreddîn-i Mar'âşî, II. Bayezid'in Amasya valiliği sırasında onun çevresinde teşekkül eden hat muhitinin en önemli simasıdır. Yâkût el- Müsta'sımî'den sonra aklâm-ı sittede ve bilhassa sülûs ve nesih yazılarında Osmanlı hat üslûbunun esaslarını ortaya koyarak yeni bir çığır açan Şeyh Hamdullah, Hayreddîn-i Mar'âşî'nin talebesidir. Diğer talebelerinden Muhyiddin Köseç ve Seyyid İbrahim Fatih devrinin meşhur hattatlarındandır. Yetiştirdiği bu büyük talebeleri ve hat sanatı silsilesindeki önemli konumu sebebiyle “Üstâd-ı Esâtize/Üstâtların Üstâdı” ünvanıyla anılır. Eserlerinde, imzasını; “Halîl bin Hasan ve Hayreddîn Halîl Mar'âşî” olarak kullanan Hayreddîn-i Mar'âşî'nin günümüze intikal eden herhangi bir yazısına henüz rastlanmamıştır (Serin, 1998: C 17, 57; Arifi, 1332: 90-91; Alparslan ve Yakar, 2009: 102-103).

Ayıntâbî ve Ahmed-i Rûmkal'avî) olmasının da etkili olduğunu düşünmek mümkündür.

Halîlî-i Mar'aşî'nin yaşadığı ve vefat ettiği yer de kesin olarak bilinmemektedir. Buna rağmen ailesinin Amasya'da yaşaması ve eserlerinin birçok nüshasının Samsun, Trabzon ve Çorum kütüphanelerinde bulunması, şairin söz konusu bölgede yaşamış olma ihtimalini güçlendirmektedir. Diğer taraftan Halîlî'nin eserlerinin Konya, Manisa ve İstanbul gibi kültür merkezleri ile yurt dışında birçok nüshalarının bulunması onun, zamanında rağbet edilen bir şair olduğunu göstermektedir.

Kütüphanelerde kayıtlı bulunan eserlerinin tavsifinde Halîlî-i Mar'aşî'nin vefat tarihi, H 890/M1485 olarak kayıtlı ise de bu pek doğru görünmemektedir. Bu tarih, Halîlî-i Amidî için de verildiğinden bu iki şairin eserleri gibi vefat tarihleri de karıştırılmış görünmektedir.

Aynı husus Ayvansaray Tekkesi mürşidi Halîl Efendi için de söz konusudur. Bu konuyla alakalı olarak Harun Kırkıl, "*Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatında Derviş-nâmeler ve Konyalı Mustafa B. Yûsuf'a (Halîl) Ait Bir Derviş-nâme*" başlıklı makalesinde; Sicill-i Osmânî'deki "*Halîl Efendi, Halvetî tarikatından olup Ayvansaray Tekkesi'nin şeyhidir. H 995/ M1587 senesinde vefat etmiş ve oraya defnedilmiştir*" bilgisine dayanarak; Halîlî-i Mar'aşî'nin Ayvansaray Tekkesi mürşidi Halîl Efendi olabileceğini söylemektedir (Mehmed Süreyya, 1996: C II, 573; Kırkıl, 2006: 238-239). Ayrıca Harun Kırkıl, Halîlî'nin Ravzatü'l-Îmân adlı mesnevisinin hâtime kısmındaki şu beyitler ile divançesindeki bir bentten hareketle şunları söylemektedir:

Ey du'â-yı hayrlan anan bu nazmun sâhibin
Lutf idüp hayr ile yâd it hem bu hattun kâtibin

Mustafâ-yı Konyevîdür merkad-i pür-nûr ola
Ravzatü'l-Îmânı yazdı sıdkılan mağfûr ola

Bu Halîlûn vâlidî Yûsufdurur ey rûyî mâh
Ceddi Hayreddîn-i meşhûr kâtib-i nutk-ı ilâh

Ol dahî İbn-i Hatîbü'l-Mar'aşîdür muktedâ
Fahr-i âlemle buları hem-civâr itsün Hudâ
(Ravzatü'l-Îmân, TKE Nüshası: 75b)

“Bu beyitlerde ifade edildiği gibi müellifin asıl ismi Mustafa olup Halîl mahlasını kullanmaktadır. Babasının ismi Yûsuf'tur. Baba ismiyle beraber Halîl'in künyesi Mustafa b. Yûsuf olmaktadır. Dedesi Hayreddin b. Hatîbü'l-Mar'aşî ise kaynaklarda hakkında birtakım bilgiler elde edebildiğimiz yegâne kişidir. Müellifin “meşhûr kâtib-i nutk-ı ilâh” şeklinde ifade ettiği gibi dedesi kendi zamanının meşhur hattatlarındanır.

Ne doğum tarihi ne de vefat tarihi hakkında kesin bir bilgimiz olmamakla beraber, Halîl'in XVI. yüzyılın ilk yarısında dünyaya gelmiş olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda Halîl'in muhtemelen XVI. yüzyıl sonu veya XVII. yüzyılın ilk çeyreğinde vefat ettiği düşüncesi hâsıl olmaktadır. Konyevî nisbesi müellifin doğum yeri ve memleketi hakkında kesin bir bilgi vermektedir. Konya'da yaşadığına dair dîvançesinde yer alan bir murabbâsında kendisinin ifadesi de şöyledir:

Ney gibi bağrum delüp her dem işüm nâlân iden
Mevlevîveş Konyada meczûb idüp hayrân iden
Cür'a-i câmin sunup sermest idüp sekrân iden
Derd-i Leylâdır beni mecnûn ü ser-gerdân iden
(Kırkıl, 2006: 238-240; Alıcı, 2010: 94)

Bu tespitlerin ihtimal dâhilinde olabileceğini belirterek yukarıda ifade edilen hususlar hakkında şunları söylemek mümkündür:

Maraşlı Halîlî Efendi'nin Süleymaniye Kütüphanesi Şehit Ali Paşa 1121/1'de kayıtlı bir mecmuada **Etvâr-ı Seb'a** adlı bir eseri bulunmaktadır. Aynı mecmuada Halîlî Efendi'nin vefatına düşürülmüş iki tarih de mevcuttur. Söz konusu mecmuanın 23. varlığında bulunan iki tarih şöyledir: "**Târîh-i Mer'âşî Halîl: V'ey evlîyâ-yı taht-ı kubâbî**" (öl.: H 998/M 1589-90) "**Merhûm Mer'âşî Halîlî Efendi hazretlerinin irtihâline Dayf-ı Hak** (öl.: H 998/M 1589-90) tarîh olmuştur." Düşülen bu tarihler aynı eserin 24. varlığında da bazı ilavelerle şöyle tekrar edilmektedir: "**Târîh-i Vefât-ı Halîl El-Mer'âşî: V'ey evlîyâ-yı taht-ı kubâbî**". **Târîh-i Diger: Dayf-ı Hak.**⁵ Hem ebcedle düşülen hem altına rakkamla açık olarak yazılan bu tarihlere göre, Halîlî-i Mar'âşî, H 998/1589-90 tarihinde vefat etmiştir. Halbuki, bahsedilen Ayvansaray Tekkesi Şeyhi Halîl Efendi, H 995/M1587 senesinde vefat etmiştir. Her iki mutasavvıfın vefat tarihleri birbirini tutmamaktadır. Ayrıca Halîlî'nin vefatına düşülen tarihlerde Halîlî'nin **Maraşlı** olduğu da açık olarak belirtilmiştir.

⁵ Aynı mecmuada söz konusu tarihleri müteakiben H 1044 yılı verilmekte, vefatlarının üzerinden 46 yıl geçtiği vurgulanmaktadır. Bu son ifadede Hâlîlî Efendi'nin bu mecmuadaki Etvâr-ı Seb'a adlı eserinin H 1044/M.1634 yılında istinsah edildiği tahmin edilmektedir (Çiftçi, 2000: 129-130, Alıcı, 2009: 90).

Bir nüshası Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan Ravzatü'l-Îmân adlı mesnevisinin hâtime kısmındaki şu beyitlerden hareketle;

Ey du'â-yı hayrla anan bu nazmun sâhibin
Lutf idüp hayr ile yâd it hem bu hatun kâtibin

Mustafâ-yı Konyevîdür merkad-i pür-nûr ola
Ravzatü'l-Îmânı yazdı sıdkılan magfûr ola (MHK,
v.: 33a)

onun Konyalı olduğunu söylemek zordur. Eserin müellifi Halîlî-i Mar'aşî olduğuna göre, Mustafâ-yı Konyevî eserin müstensihî/kâtibi olabilir. Kaldı ki eserin bazı nüshalarında “Mustafâ-yı Konyevî” tamlaması veya bu ismin geçtiği beyit bulunmamaktadır. Eserlerinde açık olarak Mar'aşî nisbesini kullanan Halîlî'nin söz konusu eserinin bazı nüshalarında Konyevî nisbesinin kullanılması onun Konyalı olduğuna delil sayılamaz. Halîlî-i Mar'aşî için Konyevî nisbesi, Dâvûd-ı Kayserî ve Niyâzî-i Mısırî gibi birçok âlim ve şairimizde görüldüğü gibi onun bir müddet bulunup tanındığı yer manasına kabul edilebilir.

Diğer taraftan Ravzatü'l-Îmân'ın İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 868 numarada kayıtlı nüshasında aynı beyitler şöyledir:

Ey du'â-i hayrilen anan bu nazmun sâhibin
Lutf idüp hayrile yâd it hem bu hattun kâtibin

Ol **Hasan İbni Muhammed** merkad-i pür-nûr ola
Ravzatü'l-Îmânı yazdı sıdkıla magfûr ola (MAE,
v.: 74a)

Eserin aynı beytini ihtiva eden farklı nüshalarında, ayrı isimlerin yer alması; söz konusu şahısların Ravzatü'l İmân'ın müstensihleri olduklarını açık olarak göstermektedir.

Halîlî'nin divançesinde bulunan "Mecnûn-nâme" başlıklı muarabbainın şu ilk beyti,

Ney gibi bagrum delûp her dem işûm nâlân iden
Mevlevîveş Konyada meczûb idûp hayrân iden
(Alıcı, 2010: 94)

sanıldığı gibi onun Konyalı olduğunu göstermez. Tasavvufî aşkın işlendiği söz konusu şiirin ilk beytini, Halîlî'nin Hz. Mevlânâ'ya muhabbetininin bir ifadesi olarak değerlendirmek de mümkündür.

Hülâsa olarak Halîlî'nin doğduğu, yaşadığı ve vefat ettiği yer bugün itibarıyla kesin olarak bilinmiyorsa da onun Maraşlı olduğu kesindir. Asıl adı Mustafa olsa bile, Halîlî'nin bilinen ve kabul gören künyesi "**Halîlî bin Yûsuf bin Hayreddîn bin Hatîb Mar'aşî**"dir. Şair elimizdeki şiirlerinin çoğunda **Halîlî** birkaçında ise **Halîl** mahlasını kullanmıştır. Aynı zamanda bir **Halvetî mürşidi** olan Halîlî'nin **silsile-nâmesi** de divançesinde bulunmaktadır. Söz konusu silsile-nâmede Halîlî'nin adı ve nisbesi "**Halîlî El-Mar'aşî**" olarak yer almaktadır. Mutasavvîf olması sebebiyle bazı eserlerinde de "**Şeyh Halîl**" olarak da anılmaktadır.

B. SİLSİLE-İ HALÎLÎ-İ MAR'AŞÎ

Silsile, tasavvuf ehlinin üstat zinciridir. Silsilede yer alan mürşitler "silsile ricâli" olarak anılır. Feyz, sâlîke ya doğrudan Allah'tan veya silsile ricâli vasıtasıyla Allah'tan gelir. Tasavvuf ehli için silsile son derece önemlidir.

Silsilesini bilmeyen sâlik, nesebini bilmeyen kişi gibidir. Silsilede yer alan bir mürşidin bir önceki mürşitten fiilen terbiye görmesi, bir sonraki mürşidi fiilen irşat etmesi şart değildir. Silsilelerden bahseden eserlere **silsile-nâme** denir (Uludağ, 1991: 433-435). Bir Halveti mürşidi olan Halîlî-î Mar'âşî'nin divançesinin bütün nüshalarında silsile-nâmesi yer almaktadır. Söz konusu manzumeye göre Şeyh Halîlî-i Mar'âşî'nin silsilesi⁶ şöyledir:

1. Hatemü'l-Enbiyâ Hazret-i Muhammed Mustafa (SAV)
2. Şâh-ı Velâyet Hazret-i Alîyyü'l- Murtazâ (KV)
3. Hasan-ı Basrî
4. Habîb El- Acemî
5. Dâvud-ı Tâ'î
6. Marûf-ı Kerhî
7. Serîr-i Sakatî
8. Cüneyd El- Bagdâdî
9. Mümşâd-ı Dînûrî
10. Muhammed Deynûrî
11. Muhammed El- Bekrî
12. Vahyeddîn-i Kâdî Ömer El- Bedrî
13. Bû Necîb-i Sühreverdî
14. Kutbuddîn El- Ebherî
15. Rüknüddîn-i Necâşî
16. Şehâbeddîn
17. Seyyid Cemâleddîn
18. İbrâhîm El- Zâhid
19. Ahî Muhammed
20. Pîr Ömer-i Halvetî

⁶ Silsile-nâmenin sırası ve imlasında eski harfli metne uyulmuştur.

21. Ahî Merem⁷/Emre
22. Hâcî İzzeddîn
23. Sadreddîn
24. Seyyid Yahyâ-yı Şîrvânî
25. Ömer Erzincânî
26. Muhammed Aksarâyî
27. Hâcî Hâmid Sultân
27. Yakûb-ı Ayintâbî
29. Ahmed-i Rûmkal'avî
30. Halîlî El-Mar'aşî

C. ESERLERİ

Halîlî-i Mar'aşî'nin "Dîvânçe-i Halîlî-i Mar'aşî, Etvâr-ı Seb'a ve Ravzatü'l-Îmân" adlı üç Türkçe eserini daha önce neşretmiştik. Araştırmalarımız sırasında Halîlî'nin Risâle-i Ahlâk ve Lübbü'n-Nasâyh adlı iki eseri daha tespit edilmiştir.⁸

1. DİVANÇE-İ HALİLÎ-İ MAR'AŞÎ

Divançe-i Halîlî-i Mar'aşî, dinî-tasavvufî şiirlerden müteşekkil bir eserdir. Kaynaklarda, "Dîvân, Eş'âr, Duâ-nâme, Sisile-nâme ve Risâle-i Halîlî" gibi adlarla anılan eser, şiir sayısının azlığı sebebiyle divançe olarak

⁷ Bir Halveti silsile-nâmesi olan söz konusu şiirde, bu kelime ile "Şeyh Ahî Emre Muhammed İrşâdî-i Halvetî" kastedilmiş olabilir (www.pirhasanhusameddinussaki.org 12. 04. 2010).

⁸ Daha önceki yayınlarımızda, Halîlî'ye ait olma ihtimalinden bahisle, onun eserleri arasında andığımız; "Makâlât" ve "Firkat-nâme" adlı eserler tespit edilememiştir. Bunların Dîvânçe-i Halîlî'de bulunan şiirler olduğunu düşünmekteyiz.

adlandırılmıştır. Divançe-i Halîlî-i Mar'âşî, kaside, gazel, murabba, mesnevi, muâşşer, tahmis ve beyit nazım şekilleri ile münacat, tazarru-nâme, naat, methiye, silsile-nâme, nasihat-nâme, pend-nâme, tergîb-nâme, dervîş-nâme, hac-nâme gibi nazım türlerinden müteşekkildir.

Divançenin yurt dışı ve yurt içinde birçok nüshası tespit edilmiştir. Bunlardan divanın neşri sırasında incelediğimiz nüshalar şunlardır:

1. Samsun İl Halk Kütüphanesi, TY Nu.: 109.
2. Trabzon İl Halk Kütüphanesi, TY Nu.: 496.
3. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Emanet Hazinesi, TY Nu.: 1486.
4. Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., Revan, TY Nu.: 613.
5. Nuruosmaniye Kütüphanesi, TY Nu.: 3943/1.
6. Milli Kütüphane, TY Nu.: 1808/1.
7. Milli Kütüphane, TY Nu.: 1808/2.
8. Milli Kütüphane, TY Nu.: 8781.
9. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, TY Nu.: 4337/2.
10. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum, TY Nu.: 868.
11. Konya Karatay Yusufâğa Kütüphanesi, TY Nu.: 7641⁹
12. Kahramanmaraş Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi, TY Nu.: 291.

Divançe-i Halîlî-i Mar'âşî, mürettep değildir. Şairin başka kaynaklarda da şiirleri bulunmaktadır. Bunlarla birlikte Divançe-i Halîlî-i Mar'âşî nazım şekli itibarıyla 5 kaside, 1 mesnevi, 1 mu'âşşer, 1 tahmis, 8 murabba, 31

⁹ Divançenin Konya Karatay Yusufâğa Kütüphanesi 7641 numaradaki nüshası "Risâle-i Halîlî" adıyla kayıtlı bulunmaktadır. Bu nüsha Ervâr-ı Seb'a'yı da ihtiva etmektedir.

gazel ve 2 beyitten müteşekkil olup toplam 720 beyit 1 mısradır.

2. ETVÂR-I SEB'A/ATVÂR-I SEB'A

Arapça, yedi tavır demektir. Yedi tavır şunlardır: Tab', nefis, kalb, ruh, sır, hafî, ahfâ. Nefsin yedi derecesine göre değişen hâllere de, Etvâr-ı Seb'a denilmiştir (Cebecioğlu, 1997: 255). Halvetiye gibi nefis terbiyesini sülûka esas alan tarikatlarda seyru sülûk, yedir tavır¹⁰ (etvâr-ı seb'a) adı verilen nefsin yedi mertebesi¹¹ (emmâre, levvâme, mülhime, mutmainne, râziye, marziye, kâmile) için belirlenen yedi ilâhî isim (Kelime-i tevhid, Allah, Hû, Hak, Hay, Kayyûm, Kakhâr) zikredilerek yapılır. Halveti mürşitleri, sâlikin manevi yolculukta nefis mertebeleri ile ilgili ihtiyaç duyduğu hususları açıklamak üzere Etvâr-ı Seb'a adıyla eserler kaleme almışlardır (Muslu, 2007: 43). Etvâr-ı Seb'a yazan o halveti mürşitlerden biri de Halîlî-i Mar'aşî'dir.

Hâlîlî'nin Etvâr-ı Seb'a'sı, toplam 63 beyit olup aruzun Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır. Nefsin yedi mertebesine göre değişen halleri, seyru sülûk neticesinde zuhur eden nurlar ile renkleri konu alan eser, "*Tavr-ı Evvel, Tavr-ı Sâni, Tavr-ı Sâlis, Tavr-ı Râbi', Tavr-ı Hâmis, Tavr-ı Sâdis, Tavr-ı Sâbi' Envâr-ı Sitte ve Ricâlü'l-Gâ'ibân*" olmak üzere sekiz başlıktan

¹⁰ "Oysa, sizi türlü merhalelerden geçirek O yaratmıştır. (Nuh, 71/14). Bu ayet bağlamında Allah'ın insanı yedi tavırda yarattığını dikkate alan mutasavvıflar, bu tavırları yedi kat semaya, yedi gezegene, yedi vadiye ya da yedi iklimle benzetmişlerdir (Uludağ, 1991: 65, Muslu, 2007: 43-63).

¹¹ Nefs mertebelerinin sayısı, ilk dönemlerden itibaren öngörülen makam sayısına göre değişiklik arz etmiştir. Mesela Gazâlî, Atâullah İskenderî, Râgıb el-İsfahânî, Necmeddin-i Kübrâ ve Şihâbüddin Sühreverdi gibi mutasavvıflar üçlü (Emmâre, levvâme, mutmainne); Hakîm Tirmizî ve Eşrefoğlu Rûmî gibi mutasavvıflar dörtlü (Emmâre, levvâme, mülhime, mutmainne); diğer Osmanlı mutasavvıfları ise genellikle yedili tasnifi benimsemişlerdir (Muslu, 2007: 43-63).

müteşekkildir. Eserin her bölümünde matla beyti olmasına rağmen bölümlerin sonunda mahlas beyti bulunmamaktadır. Eserin bölümleri aynı kafiye ile birbirine bağlanmıştır. Şairin mahlası ise en son bölüm olan Ricâlü'l-Gâ'ibân'da bulunmaktadır.

Etvâr-ı Seb'a'yı dinî tasavvufi edebiyat içinde bir tür olarak değerlendirmek mümkündür. Bu muhtevada bir eseri yazmak engin dinî, tasavvufi ve edebî birikim gerektirir. Bunun da ötesinde hakiki aşkla dolu bir kalp ister. Eserinden hareketle, Halîlî-i Mar'aşî'nin söz konusu birikim ve aşka sahip mutasavvıf bir şair olduğunu söylemek mümkündür.

Etvâr-ı Seb'a'nın birçok nüshası tespit edilmiştir. Bunlardan Etvâr-ı Seb'a'nın neşri sırasında incelediğimiz nüshalar şunlardır:

- 1.Süleymaniye Kütüphanesi, Şehit Ali Paşa Bölümü, TY. Nu.: 1121/1.
2. Samsun İl Halk Kütüphanesi, TY. 109.
3. Trabzon İl Halk Kütüphanesi, TY. Nu.: 496.
4. Millet Kütüphanesi TY. Nu.:789/1.
5. Konya Karatay Yusufâğa Kütüphanesi, TY Nu.: 7641.

3. RAVZATÜ'L- İMÂN

Ravza kelimesi lügatte “ağacı ve çimeni bol olan yer, bahçe” manasındadır. Kelime, daha çok dinî manada; Ravza-i mutahhara/Hz. Muhammed'in kabri ve ravza-i Rıdvan/cennet şeklinde kullanılmaktadır. İslâm kültüründe yol gösterici, irşat edici, öğretici bilgilerin ve şiirlerin bir araya getirildiği dinî tasavvufi eserlere genel olarak “Gülistân, Gülzâr, Gülşen, Gülşen-âbâd, Ravza” gibi adlar verilmiştir. Bu sebeple millî manevi atmosferimiz baştanbaşa gül bahçeleriyle doludur. İşte bu iman bahçesinin

güllerinden biri de Halîlî-i Mar'aşî'nin yazdığı **Ravzatü'l-Îmân** adlı mesnevidir.

Ravzatü'l-Îmân, dinî-tasavvufî didaktik/öğretici bir mesnevidir. Bu sebeple mesnevi, sanat endişesinden uzak sade bir dille telif edilmiştir. Eser, aruzun dört değişik kalbıyla yazılmıştır. Mesnevinin **giriş bölümü**, Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Fe'ülün; **konunun işlendiği bölüm**, Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün; hâtimetü'l-kitâbdan önce **ibâdet-ima'nevî başlıklı şiir**, Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün ve **hâtimetü'l-kitâb** ise Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır.

Ravzatü'l-Îmân'da konular, “*Hazâ Kitâb-ı Ravzatü'l-Îmân, Bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm, Fî Beyân-ı Münâcât-ı Îlâhî, Bâbu Fî-Beyâni'l-Îmân, Bâb-ı Fî-Beyâni'l-Îslâm, Bâb-ı Fî-Beyân-ı Edebü'l-Halâ, Der-Beyân-ı İstincâ, Bâb-ı Ferâizi'l-Vuzû', Bâb-ı Süneni'l-Vuzû', Bâb-ı Nâfileti'l-Vuzû', Bâb-ı Müstehabbi'l-Vuzû', Bâb-ı Edebi'l-Vuzû', Bâb-ı Mekrûhi'l-Vuzû', Fî Beyân-ı Menhiyyi'l-Vuzû', Bâb-ı Şerâyiti's-Salât, Fasl-ı Fî Beyân-ı Şarti'l-Evvel, Fasl-ı Fî Beyân-ı Şarti's-Sânî, Fasl-ı Fî Beyân-ı Şarti's-Sâlis, Fasl-ı Fî Beyân-ı Şarti'r-Râbi', Fasl-ı Fî Beyân-ı Şarti'l-Hâmis, Fasl-ı Fî Beyân-ı Şarti's-Sâdis, Bâb-ı Evkâti's-Salât, Bâb-ı Fî Beyâni'l-Ezân, Bâb-ı Fî Erkâni's-Salat, Bâb-ı Fî Beyân-ı Tekbîri'l-İftitâh, Bâb-ı Fî Beyâni'l-Kiyâm, Bâb-ı Fî Beyâni'l-Kırâ'ati'r-Rükû', Bâb-ı Fî Beyâni'r-Rükû', Bâb-ı Fî Beyâni's-Sücûd, Bâb-ı Fî Beyân-ı Ka'deti'l-Âhire, Bâb-ı Fî Beyân-ı Vâcibâti's-Salat, Bâb-ı Fî Beyân-ı Süneni's-Salât, Bâb-ı Fî Beyân-ı Nâkisâti'l-Vuzû', Bâb-ı Fî Beyân-ı Müstehabbi'l-Vuzû', Bâbu Fî Beyâni'l-Mesh, Bâb-ı Fî Beyâni't-Teyemmüm, Fî-Beyân-ı Edebi's-Salât, Bâb-ı Fî-Beyân-ı İbâdeti'l-Ma'nevî, Hâtimetü'l-Kitâb*” başlıkları altında işlenmiştir.

Toplam **1121** beyitten müteşekkil olan **Ravzatü'l-Îmân, H 986/M 1578** tarihinde yazılmıştır. Eserin son beytinde yazılış tarihi şöyle verilmektedir:

Oldı târîhi **tokuz yüz seksen altıda** tamâm (H 986/M 1578)

Ber-Resûl u âl u ashâbeş salât ü ve's-selâm (1121)

Ravzatü'l-Îmân'ın hem yurt dışı hem de yurt içi kütüphanelerinde nüshaları bulunmaktadır. Eserin tespit edilebilen nüshaları şunlardır:

Yurt Dışı Nüshaları

1. Almanya Milli Kütüphanesi, TY., Nu.: 2141.
2. Avusturya Dükalık Kütüphanesi, Gotha Koleksiyonu, TY., Haleb Nu.: 505.
3. Saray Bosna Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi, Ahmed Efendi. Selimo, Nu.: 4525/2.
4. Mısır Milli Kütüphanesi, Edebi Türkî Talat, TY., Nu.: 87.

Yurt İçi Nüshaları

1. Manisa İl Halk Kütüphanesi TY. Nu.: 6323.
2. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Emanet Hazinesi, TY., Nu.: 1486.
3. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan, TY., Nu.: 613.
4. Trabzon İl Halk Kütüphanesi TY. Nu.: 496.
5. Milli Kütüphane, TY., Nu.: 9244/2.
6. Milli Kütüphane, TY., Nu.: 8781.
7. Nuruosmaniye Kütüphanesi TY., 3943/2.
8. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, TY., Nu.: 4337/2.
9. Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, TY., Nu.: 868.
10. Konya Karatay Yusufaga Kütüphanesi, TY., Nu.: 7642.

11. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, TY.,
Nu.: 1223/3¹² (www.yazmalar.gov.tr 23.11.2011).

Ravzatü'l-Îmân'ın, yurt içi ve yurt dışında bu kadar çok nüshasının bulunması onun rağbet gören bir eser olduğunu göstermektedir.

Halîlî-i Mar'aşî mesnevisinin giriş kısmında eserin adının **Ravzatü'l-Îmân**, konusunun ise tasavvufi manalar giydirilmiş ilm-i hâl ile nasihat/pend olduğunu şöyle beyan etmektedir:

Kitâbun **Ravzatü'l-Îmân**dur adı
İşit lafzı vü fehm eyle murâdı (8)

Yazup şer'-i şerîf-i Mustafâdan
Beyân itdüm tarîk-ı muktedâdan (6)

Sülûk u seyri icmâl üzre iy yâr
Kitâb içinde yazdum ol haberdâr (7)

Halîlî'ye göre Ravzatü'l-Îmân'da konular her ne kadar kısa ve öz olarak anlatılmışsa da eser mana bakımından oldukça muteberdir. Eser, mutevası itibarıyla bir hakikat gülşenidir ve bu gülşenin bağbanı da Hz. Peygamberdir. Her kim ki bu ravzaya/bahçeye girmeye talip ise Hz. Peygamberi kendisine rehber edinmelidir.

Egerçi zâhirâ bu muhtasardur
Velî ma'nâda gâyet mu'teberdür (9)

Hakikat gülşenidür kim tüter bû
Kokularsan beri gel müşg-i ter bu (10)

¹² Bu nüsha, "Risale-i Akaid" adıyla eserin şairi İbn Hatib el-Mar'aşî adına kayıtlıdır.

Bu bâgun bâgubânı **Mustafâdur**
Mu'allâ vü müzekkâ müctebâdur (16)

Dilersen ravzaya tâlib duhûli
Önünce reh-nümâ izle Resûli (18)

Bu yolda menzil-i maksuda erişebilmek için bir kâmil mürşit bulup ona intisap etmek gerekir. Yalnız bağlanılacak mutasavvıfın tasavvufî seyrü sülûkta rehberlik edebilecek hakiki bir er olmasına çok dikkat edilmelidir.

Bulup bir kâмили ol bendesi var
Kabûle sa'y idüp ol bendesi var (51)

Bu yolda er geçinen hep er olmaz
Kamu rehber geçinen rehber olmaz (53)
(Alıcı, L; Alıcı, G, 2012: s. 25-29).

4. LÜBBÜ'N- NASÂYİH

Lübbü'n-Nasâyih, manzum küçük bir nasihatnamedir. Eserin büyük bir kısmı aruzun Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır. İçinde değişik aruz kalıplarıyla yazılmış kısımlar da bulunmaktadır. Eser toplam 491 beyitten müteşekkildir. Bir mutasavvıf şair ve aynı zamanda Halvetî mürşidi olan Halîlî-i Mar'aşî'nin bir nasihatnamesinin olması mümkündür. Bu kanaatle sözkonusu ettiğimiz Lübbü'n-Nasâyih iki nüshası üzerinde üzerinde neşir bağlamında çalışmalarımız sürmektedir.

5. RİSÂLELER¹³

1. RİSÂLE-İ AHLÂK

Birinci Risale-i Ahlak, mensur, tercüme bir eserdir. Eser, Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi (ÇHP), TY Nu.: 1507/1’de bulunmaktadır. Eser, muhtelif risalelerden müteşekkil yazmanın 1b- 10a varakları arasındadır. Harekeli nesih ile yazılan risalenin başlığı bulunmamaktadır. Muhtevasına bakılarak eser, kütüphaneye “**Risâle-i Tasavvuf**” adıyla kaydedilmiştir.

Genel olarak **ahlak, ahlakın kısımları ve menşini** konu bu risalede, **iki dünya sadetine ulaşmanın takva ile hâsıl olabileceği; takvanın ise bedendeki sekiz azayı her türlü gûnahtan sakınmak ve tevbe etmekle mümkün olabileceği** anlatılmaktadır. Bu azalar, başta “**kalp**” olmak üzere “**göz, kulak, dil, el, ayak, karın ve ferc**”dir. **Bunlar içerisinde öncelikle ıslah edilmesi gereken uzuv kalptir.** Nitekim Hz. Peygamber (SAV), kalp ile ilgili olarak; “**Dikkat edin! Vücutta öyle bir et parçası vardır ki, o iyi/doğru/düzgün olursa bütün vücut iyi/doğru/düzgün olur; o bozulursa bütün vücut bozulur. Dikkat edin! O, kalptir.**” buyurmuştur. Kalbin ıslahı hakkında, risalede; **kalbi, ahlak-ı zemîmeden tathîr ve tahliye; ahlak-ı hamide ile tezyîn ve tahliye eylemek ile olur,** denilmektedir. Hülasa olarak bu risale, **kalbin ıslahı ve ahlakın güzelleştirilmesini** konu almaktadır.

¹³ Halîlî’nin yayınladığımız diğer eserlerinde; “Mar’âşî” nisbesi bulunmasına rağmen, risalelerde bu nisbe bulunmamaktadır. Risalelerde adı “Şeyh Hacı Halîl” olarak geçmektedir. Diğer eserlerinden öğrendiğimiz kadarıyla Halîlî, Halvetî şeyhi, hacı ve âlim bir şairdir. Arapça ve Farsçaya vakıftır. Şiirlerinde “Halîl” veya “Halîlî” mahlasını kullanmaktadır. Hemen her eserinin sonunda anne ve babasına dua istemektedir. Risâlelerde de Halîlî’nin diğer eserlerinde görülen bu hususiyetler bulunmaktadır. Bu sebeple biz risâlelerin Halîlî-i Mar’şî’ye ait olabileceğini düşünmekteyiz. Risaleleri bu kanaatle yayınlamaktayız.

2. RİSÂLE-İ AHLÂK

İkinci Risale-i Ahlak da mensur, tercüme bir eserdir. Eser, Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi (ÇHP), TY Nu.: 1507/2'de aynı yazmada birinci Risale-i Ahlâk'tan sonra bulunmaktadır. Birinci Risale-i Ahlâk'ta, ikinci Risale-i Ahlak'tan bahsedilip tavsiye edilmektedir. **Ahlakın güzelleştirilmesini konu alan eserde, ahlak; “Ahlâk-ı Hamîde” ve “Ahlâk-ı Zemîme” olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmış ve bunların özellikleri açıklanmıştır.**

Risalede “Ahlâk-ı Zemîme” ve “Ahlâk-ı Hamîde”nin esmaları/adları şöyle sıralanmıştır:

Ahlâk-ı Zemîmenin Esmaları/Adları:

Küfür, bid'at, riyâ, kibir, ucub, hased, bühul, isrâf, cehil, küfrâni'n-ni'me, sehat li'l kazâ', ceza', emin, ye's, hubbü zaleme, bügz-u salihîn, ta'likü'l- kalbi bi'l-esbâb, hubbü câh, hayf-i zem, hubbü medih, ittibâ'-i hevâ, taklîd, tûl-u emel, tama', tezellül, hıkd, şemâtet, adâvet, cübün, tehevür, gadir, hıyânet, hulfü ve'ad, su-i zan, tıyara, hubbü mâl, hubbü dünyâ, hırs, sefehe, bettâle, acele, tesvîfü'l amel, fezâza, vekâha, hüzn-i fî emri'd-dünyâ, hayf-i fitne, gıışş-i fitne, ünsü'l- mahlûk, hıkkâ, inâd, temerrüd, salef, nifâk, cerbeze, gabâvet, şereh, hamûd, isrâr.

Ahlâk-ı Hamîdenin Esmaları/Adları:

Îmân, i'tikâd-ı ehl-i sünnet ve'l-cemâ'at, ihlâs, ihsân, tevâzu', zikir, minnet, nasihat, tasavvuf, gayret, gıpta fi ameli'l-ahireti, sehâ, îsâr, müriüvvet, kuvvet, hikmet, şükür, rızâ, sabır, hayf-ı mina'llahi Te'âlâ, hüznü lehu, recâ, bugzu fi'llah, hubbu fi'llah, tevekkül, hubbu hamûl, istivâ-i medh-i zem, mücâhede, tahkik, kasr-ı emel, zikr-i mevt, tefvîz, teslim, temelluk, fî talebi'l-ilm, selâmetü's-sadır an hıkdın, şecâ'at, hilim, rıfk, inâbet, vefâ-ı ahid, encâz-ı va'id, hüsn-ü [zann], zühüd, kanâ'at, rüşüd, sa'y, inâ'et,

mübâderet-i fi 'l-ameli 'l-ahireti, rikkat, şefkat, hayâ', salâbet fi emri 'd-dîn, üns-ü bi 'llah, şevk-ü ila 'llah, muhabbetu 'llah, vakâr, zekâ', iffet, istikâmet, edeb, firâset, tefekkür, sıdık, murâbata, müşârata, murâkabe, muhâsebe, mu'âbete, mu'âkabe, kezm-i gayz, afiv, niyet, irâdet-i tûlu 'l-hayâti 'l-bâdeti, tevbe, huşû', yakîn, ubûdiyyet, hürriyet, irâdet.

Risele-i Ahlak, dinî, ahlaki ve tasavvufi terimleri ihtiva etmesi ve bunların açıklanması bakımından oldukça önemlidir. Eser bu yönüyle bir ahlak lügatçesi mahiyetindedir.

Eser hazırlanırken Ebu'l-Berekât en-Neseî (ö. 710/1310)'nin “**Tefsîr-i Medârik**”¹⁴adlı tefsirinden yararlanılmıştır. Risâleye, Tefsir-i Medârik'ten nakledilen ölüm ile ilgili bölüm de oldukça dikkat çekicidir.

D. EDEBÎ ŞAHSİYETİ

XVI. asır mutasavvıf divan şairlerinden Halîl-i Mar'aşî (öl.: H 998/M 1589-90)'nin günümüze birçok eseri intikal etmiştir. Halîlî'nin eserleri dinî-tasavvufî ve ahlaki muhtevada eserlerdir. Yukarıda anılan mensur iki küçük risale (Ahlak Risaleleri) dışındaki bütün eserleri manzumdur.

¹⁴ Asıl adı Abdullah b. Ahmed b. Mahmud olan Ebu'l-Berekât en-Neseî (öl. 710/1310)'ye ait olan Tefsîr-i Medârik (Medârikü't-Tenzil ve Hakâikü't-Te'vîl), bir dirayet tefsiridir. Kısa, özlü, kolay anlaşılır bir Arapça ile kaleme alınmıştır. Tefsir gramer ağırlıklıdır. Ayetlerin dil yönünden tahliline çokça yer verilir. Tefsirde Arap dil bilgisinin tefsirle birlikte verilmeye çalışıldığı açıkça sezilir. İslam âleminde özellikle Hanefîler Tefsîr-i Medârik'e çok rağbet etmişlerdir. Bu tefsir asırlar boyunca -özellikle kısa bir tefsir olduğu için- medreselerde ders kitabı olarak okutulagelmiştir ([http://www.hayrettinkaraman.net](http://www.hayrettinkaraman.net;); www.mumsema.com 07.11.2011).

İfade edildiği üzere Halîl-i Mar'âşî'nin en belirgin vasfı mutasavvıf bir şair olmasıdır. Şairin divançesinde, silsilesi bulunmaktadır (Alicı, 2010: 53-62) . Silsileye göre Halîlî Efendi, Halveti tarikatına müntesiptir. Mürşidi ise Ahmed-i Rûmkal'avî'dir.

Ba'dehû Ahmed tulû' itdi tamâm ey mehlikâ
Zulmetin ırdı kulûbun gün gibi virdi ziyâ

Halvet ü uzletde fânî itdi vârin mutlakâ
Ol fenâ-ender-fenâ içre bekâ buldı bekâ

Ayıntâb içre velî Rûmkal'adandur sabıkâ
Pîrümüzdürler görindi ahd ü teslîm ü rızâ (Alicı, 2010: 61-62)

Muhtelif kayıtlarda mürşit/şeyh olarak anılan Halîlî-i Mar'âşî, Silsile-nâme'nin müteakip bölümünde kendisini şöyle anmaktadır:

Cümle bunların kapusunda Halîlîdür gedâ
Âsitânî seğlerinden itmesün Mevlâ cüdâ (Alicı, 2010: 62)

Tasavufî anlayışta mürşitlerin silsilesi olur. Mürit, mürşidinin silsilesini bilir ama silsilede müridin adı geçmez. Beyitten hareketle Halîlî-i Mar'âşî'nin Ahmed-i Rûmkal'avî'den sonra postnişin olduğunu söylemek mümkündür.

Halîlî-i Mar'âşî'nin divançesindeki şiirlerinin hemen hepsi dinî-tasavvufî muhtevalıdır. Birer başlık altında yazılan divançedeki şiirlerin her biri dinî-tasavvufî edebiyatın nazım türü mahiyetindedir. Divançe-i Halîlî, şu nazım türlerini ihtiva etmektedir: **Münacat, methiye, tahiyât, silsile-nâme, du'â-nâme, pend-nâme, derviş-nâme, terğîb-nâme, tehdîd-nâme, recâ-nâme, firkat-**

nâme, mecnûn-nâme, istimdâd-nâme, efgân-nâme, hac-nâme, hicrân-nâme, vedâ'-nâme, girye-nâme, tazarru'-nâme, geşt-nâme, hayret-nâme, feryâd-nâme, nasihat-nâme, fikr ü zikr-nâme ve hikmet-nâme. Divançenin bazı nüshalarında yer alan **Etvâr-ı Seb'a** ile birlikte Divançe-i Halîlî-i Mar'âşî'nin dinî-tasavvufî nazım türleri bakımından örnek gösterilebilecek zenginlikte olduğunu söylemek mümkündür. Şairin bu manzumeden olarak **Dervîş-nâme** ve **Tehdîd-nâme** başlıklı şiirleri şöyledir:

Dervîş ölmezden öndin öl rızâ-yı Hakka budur yol
Tecellîde tesellî bul eger dervîş isen dervîş

Dilirse cânı cânânun belâdan dönme vir cânun
Unutma ahd ü peymânun eger dervîş isen dervîş

Hudâ her yirde hâzır bil kulûba cümle nâzır bil
Sınuk dillerde nâzır bil eger dervîş isen dervîş

Gönül yıkmaga kasd itme yola a'mâ gibi gitme
Megesle mûrı incitme eger dervîş isen dervîş

Sözünü lutfilen söyle yüzünü hâk-i râh eyle
Dime şu şöyle bu böyle eger dervîş isen dervîş

Harâbâtîye hôr bakma özünü odlara yakma
Sakın hîç bir gönül yıkma eger dervîş isen dervîş

Sözün benlikle feth itme özün yirmekle medh itme
Adûnı dahi kadh itme eger dervîş isen dervîş

Elin öp kim seni dögse du'â eyle sana sögse
Gurûr itme seni ögse eger dervîş isen dervîş (Alıcı,

2010: 84-85)

Kâfir olmaz mı şular kim derd-i Mevlâsız geçer
Onmasun âlemde ol ser kim bu sevdâsız geçer

İrmeye dermân-ı ışka aklı her kim tergemez
Olmaya Mecnûn şular kim ışk-ı Leylâsız geçer

Kûh-ı gamda tatmayan cân acısın Ferhâdveş
Bunda ol Şîrîn gibi zûlf-i semensâsız geçer

Gel enelden gin yûri da'vâyı ko Mansûr gibi
Ârif oldur kim cihân dârında da'vâsız geçer

Nâle kılma su gibi her mâni'-i rehden gönül
Âşık oldur vâdi-i ışk içre şekvâsız geçer

Tan mı cân atsa Halîlî nâr-ı ışka şevkıla
Gördüğün pervâneveş yanmakda pervâsız geçer
(Alıcı, 2010: 89)

Nazım türleri açısından oldukça zengin olan Divançe-i Halîlî, maalesef nazım şekilleri açısından aynı zenginliğe sahip değildir. Divançe-i Halîlî- Mar'aşı toplam 720 beyit 1 mısradır. Divançede en çok kullanılan nazım şekli gazeldir.

Halîlî, bütün şiirlerinde aruz veznini kullanmıştır. Nazım şekillerinde olduğu gibi şairin kullandığı aruz kalıpları da sınırlıdır. Halîlî, şiirlerinde en çok “Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün” ve “Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün” kalıplarını kullanmıştır.

Dilinde yer yer Eski Anadolu Türkçesi özellikleri görülen Halîlî, divan şiirinin sanat telakkisine ve bu şiirin lügatine vâkıf bir şairdir. Bu bağlamda, Divançe-i Halîlî-i Mar'aşı sade Türkçe ile yazılmış, birçok ahenktar ve manidar şiir ve beyti ihtivâ etmektedir.

Kankı serde olmasa sevdâ-yı derd-i ışk-ı yâr
Ser sanurdum ey dirîgâ tende ol bir bâr imiş

Yıkduğı yapmag imiş gâh yapduğı yıkmag imiş
Yapmag u yıkmakda gâhî özge ma'nâ var imiş
(Alıcı, 2010: 87)

Kâmetün gördi çemende serviler âzâd iken
Turdılar benden gibi karşunda ey âlf-cenâb

Lebleründen şerm idüp benzi kızardı goncanun
Ârizundan utanup dökdi izârından gül-âb (Alıcı,
2010: 52)

Âh kim dertden halâs olmağı sanmışdum devâ
Bildüm âhir kim devâ memdûd-ı derd-i yâr imiş
(Alıcı, 2010: 88)

Yârini yarın görenler gördiler yârin bugün
Yarın anda görmeyenler görmedi yârin bugün
(Alıcı, 2010: 67)

Halîlî'nin dinî-tasavvufî vadide yazdığı âşıkane ve hikemi şiirleri oldukça orijinal ve dikkat çekicidir. Onun divançesindeki **Hayret-nâme** başlıklı gazeli hem şiiriyet hem de tasavvufî aşkta ulaştığı noktayı terennüm etmesi bakımından çok güzel bir örnektir.

Hum-hânede derdünle hem-hânelik elvirdi
Işk câminı nûş itdüm mestânelik elvirdi

Dil-şâd olayın dirken gam küncine tuş oldum
Âbâd olayın dirken vîrânelik elvirdi

Senden beni vâveylî dûr itdi felek hayli
Gel yit bana a Leylî dîvânelik elvirdi

Işk irdi bana Hakdan geçdüm karadan akdan
Kendümden vü bu halkdan bîgânelik elvirdi

Sır zâhir olup dilde zıdlık türedi ilde
Her meclis ü mahfilde efsânelik elvirdi

Ol sır ki nihân içre keşf oldı ayân içre
Rüsvây-ı cihân içre bir dânelik elvirdi

Ta'n itme Halîfiye olmuş diyü ser-gerdân
Kim şem'-i ruhun gördi pervânelik elvirdi (Alıcı,
2010: 114)

Halîlî, sahip olduğu irfani bilgi ile eden eyleyenin
Allah olduğunu ve O'nun yaptıklarında hikmetler
bulduğunu bilir. O'nun birini dür, birini yâr etmesinde
nice hikmet ve sırlar vardır. Elbetteki bu hikmetleri herkesin
anlaması mümkün değildir.

Ekrem-i sultân-ı âlem gör ne gûne kâr ider
Kankı abdi dür ider ya kankı abdi yâr ider

Sanma kim nâdânı mahrem eyleye ol bî-misâl
Mahzen-i irfân olursa mahrem-i esrâr ider

Kenz-i esrârı şu kul kim hıfz idüp keşf itmese
Şâh âmin eyler anı âhir hazinedâr ider

Mahrem-i esrâriken keşf itse sırr-ı şâhı kul
Başına Mansûrveş vâsi' cihânı dâr ider

Ma'rifet kavli hasen fi'li hasen hulkı hasen
Uzlet ü terk ü kanâ'at sâhibin serdâr ider

Bendesî şâh-ı gayûrun ger kanâ'at itmeyüp
Nâniçün yüz tutsa gayra şâhı gâyet âr ider

Âdil ü ekrem ganînün bende-i makbûline
Sen revâdur dir misin dinseydi kesb ü kâr ider

Âsitân-ı dâr-ı ekremde şu kim hâdim ola
Nâniçün gam çekse ol tahfif-i sâhibdâr ider

Fi'l olur kim seyvi'ât olur mukarreb eylese
Hikmeti gör kim müsâb olur anı ebrâr ider

Bu kelâm-ı icmâl ana besdür ki inkâr eylemez
Râzıkun rızka tekeffül itdüğün ikrâr ider

Kim Halîle yâr olursa nârını gülzâr ider
Kim adû olsa gülistân içre câyın nâr ider (Alicı,
2010: 118-119)

Şiirlerine yansıdığı kadarıyla Halîlî, zamanında bu hikmet ve sırları anlamayan nadanlardan çok çekmiştir. Şair, rakiplerinden gördüğü ta'n/kınama ve kötü muameleler karşısında adeta feryat etmiştir.

Bu bende'i ışk odına yanmaga komazlar
Pervâne-sıfat şem'a tolanmaga komazlar

Gülmek degül ağladuguma ta'n iderler
Dil-teşne'i gözyaşına kanmaga komazlar

Mekrile elüm baglu dilüm tutgun iderler
Kanlu gibi gözyaşı boşanmaga komazlar

Zerrâk-ı cihân âşıkâ bed-rengler iderler
Aşk ehli boyasına boyanmaga komazlar

Sâfi dil ü vâsıl geçinüp müdde'iler âh
Firkatle bu miskîni bulanmaga komazlar

Togrulugile cânı fedâ itsem o serve
Egriler inânmaz u inanmaga komazlar

Anun ki çiragını uyandura Halîfî
Erbâb-ı hased sanma uyanmaga komazlar (Alıcı,
2010: 115)

Bu derece sıkıntı çeken Halîfî, tabii olarak sadık yâr ister. Ona göre sadık yâr, her hâlinde yâr olur. Yani mutluluk vaktinde mutlu, olur, gam zamanında da gam çeker. Hülâsa her hâlinde sana yâr olur.

Yâr-ı sâdik oldurur kim ola her hâlünde yâr
Şâdılık vaktinde dil-şâd ola gamda gamgisâr (Alıcı,
2010: 76)

Sonunda ölüm olduğunu bilen Halîfî, başta kendi nefsi olmak üzere, muhataplarına; ilimle övünmemeyi, bu kul bu şah diye ayırım yapmamayı, insanlara hor bakmamayı ve karınca dahi olsa gönül yıkmamayı tavsiye eder.

Bende-i üftâdeye şâhum deyü hôr bakma kim
Hâkilen yeksân olur âhir gedâ vü şehriyâr (Alıcı,
2010: 72)

Aybını bin kez libâs-ı fahrilen itsen disâr
Keşf ider dest-i ecel uryân olursın şermsâr (Alıcı,
2010: 70)

Mûr-ı miskîn ü meges gönlin dahi incitme kim
Yol kodı dergâhına çün her gönülde Kirdigâr
(Alıcı, 2010: 72)

Dinî-tasavvufî edebiyatımızda dünyanın faniliği, vefasızlığı, kimseye kalmayacağı ve buraya konanların hep göçtüklerinden bahisle muhataplara nasihatler verilir. Bu

dünya görüşü¹⁵ Halîlî'nin Ravzatü'l-Îmân adlı mesnevisinde dile getirilir. Ravzatü'l-Îmân'ın sözkonusu bölümü “**kanı**” kelimesinin ahenktar tekrarı, sade ve samimi söylenişıyla oldukça dikkat çekicidir.

Çü bildün bu cihânda kimse kalmaz
Gidenler haşre dek bir dahi gelmez (70)¹⁶

Kanı ol seyyid-i evlâd-ı Âdem
O kalaydı cihânda kalsa âdem (72)

Kanı ol mâl u mülk ıssı Süleymân
Dagıtdı tâc u tahtın bâd-ı devrân (73)

Kanı ol Hazret-i Mûsâ-yı dânâ
Kelîmu'llâh idi ber-Tûr-ı Sînâ (74)

Kanı ol Hazret-i Dâvud-ı magmûm
Ki iderdi elinde âheni mûm (75)

Kanı ol hüsn ilinün mâhı Yûsuf
Azîz-i Mısr ilinün şâhı Yûsuf (76)

Kanı ol Hazret-i Ya'kûb-ı mahzûn
Ki olmuşidi anun gözleri pür-hûn (77)

Kanı ol Hazret-i Eyyûb-ı sâbir
Yidi kurtlar niçe yıl oldu şâkir (78)

¹⁵ Divan şiirinde etkili olan bu dünya görüşünü yansıtan meşhur şiirlerden birisi XIII. asır şairlerinden Ahmed Fakih'in Çarh-nâme'sidir. Kemal Ümmî Divanı'nda da bu anlayış çeçevesinde yazılmış birçok şiir vardır. Bunlar içerisinde “Der- Bî-Vefâ-yı Cihân” başlıklı “kondı göçdi” redifli şiir oldukça dikkat çekicidir (Okuyucu, 2004: 194-195; Balbaba, 2009: 296-299).

¹⁶ Beyit sonundaki numaralar Ravzatü'l-Îmân'a aittir.

Halîlu'llâh kanı ey yâr-ı dindâr
Ana Nemrûd odı olmışdı gülzâr (79)

Kanı Yûnus kanı İshâk u Yahyâ
Kanı Nûh u kanı Âdem ü Havvâ (80)

Kanı ol enbiyâlar evliyâlar
Kanı ol etkiyâlar asfiyâlar (81)

Ne mihnetlerle gitdi enbiyâlar
Ne zahmetler çekübür evliyâlar (82)

Kanı ol şâh olup handân olanlar
Kanı ol fakrile giryân olanlar (83)

Kanı ol tâc u taht ıssı olanlar
Kanı ol raht u baht ıssı olanlar (84)

Kanı ol h'âce -i devrân olanlar
Kanı ol soyınup uryân olanlar (85)

Kanı ol âlim ü âmil olanlar
Kanı ol ârif ü kâmil olanlar (86)

Kanı ol müftî vü kâdı olanlar
Kanı kâfir kırup gâzi olanlar (87)

Kanı ol hayrile ihsân idenler
Kanı ol zulmile tugyân idenler (88)

Kanı dünyâyâ milkimdür diyenler
Kanı da'vâ-yı bâtil eyleyenler (89)

Kanı evler yapup zînet idenler
Kanı dünyâyılan şöhet idenler (90)

Kanı magrûr olup kibr eyleyenler
Fulân ibni fulânam ben diyenler (91)

Kanı ol dürlü dürlü tonlar ıssı
Kanı ol dürlü dürlü hânlar ıssı (92)

Nice güller bitüp bu bâğ içinde
Çüridi âkıbet toprag içinde (93)

Kanı ol bülbül onlar tûtî diller
Kanı ol saçı sünbül yüzi güller (94)

Ne gonça bisledi gülşende eflâk
Ki itmedi anun pîrâhenin çâk (95)

Kanı oğlum diyü yanan atalar
Kanı yavrum diyü tüten analar (96) (Alıcı, Lütfi;
Alıcı, Gülcan Tanıdır, 2012: 38-40).

Ömür baharına hazan erince, ne gül ne de diken kalır. Sonunda padişah ile fakir kara toprak içinde yerle bir olur. Gelen geçer, toplanan dağılır; konan göçer, düzilenler bozulur. Bu menzilden niceleler kondu, göçtü; bu yollardan niceleler geldi, geçti. Bu dünya hayatının önu tatlı sonu acıdır. Hasılı bütün ağızları acıtan ölüm akıllı olanlar için en güzel nasihatir.

Hazân irüp geçer ömrün bahârı
Bu gülşende ne gül kalur ne hârı (97)

Olur âhir gedâ vü şâh-ı devrân
Kara yirler içinde hâke yeksân (98)

Gelen geçer dirilenler dagılır
Konan göçer düzilenler bozılır (99)

Bu menzilden niçeler kondı göçdi
Bu yollardan niçeler geldi geçdi (100)

Öni tatlu bunun sonı acıdur
Acıdur bu ağızları acıdur (101)

Ne hâcetdür fazîhet âkılâna
Ölüm besdür nasîhat âkılâna (102) (Alıcı, Lütfî;
Alıcı, Gülcan Tanıdır, 2012: 40).

Ravzatü'l-Îmân'ın münacat bölümü de aynı sade, samimi ve ahenktar beyitleri ile dikkat çekmektedir. Sözkonusu bölümde, şairin gerek kendisi gerekse bütün müslümanlar için dua etmesini onun tasavvufî şahsiyetinin eserine yansması olarak değerlendirmek mümkündür.

Îlâhî âşıkun ışkî hakkıçün
Îlâhî sâdikun sıdkı hakkıçün (118)

Yetîmün gözleri yaşı hakkıçün
Garîbün bagrının başı hakkıçün (130)

İlinden ayru düşenler hakkıçün
Garîb ü sayru düşenler hakkıçün (131)

Kamu mü'minlere sen rahmet eyle
Recâsından ziyâde izzet eyle (168) (Alıcı, Lütfî;
Alıcı, Gülcan Tanıdır, 2012: 40-41).

Ravzatü'l-Îmân, genel olarak; **İslam, iman, zekat, abdest, gusül, mesh, teyemmüm, ezan** ve **namaz** konularını muhtevidir. Ravzatü'l-Îmân İslam dinini konu alan öğretici bir mesnevidir. Dini konuları manzum olarak yazması Halîlî'nin âlim bir şair olduğunu göstermektedir. Şairin abdesti koruma hususundaki nasihatımız şu beyitleri oldukça güzeldir:

Bugz u bühtân itme zinhâr iy cüvân
Kim bulursın her ne itsen bî-gümân (919)

Kedüne lâyık görüp işle işi
Kim meseldür itdüğün bulur kişi (920)

Kovcılıkdan kizb ü gaybetden sakın
Müfsid olma muslih ol iy ehl-i dîn (921)

Kahkaha birle gülüp lagv eyleme
Kibrilen magrûr olup söz söyleme (922)

Ta'n u dahl idüp gönül yıkma gözüm
Kendüni odlara yakma tuy sözüm (923)

Kapu kakma kim kakarlar kapunu
Yapu yıkma kim yıkarlar yapunu (924)

Gâyetü'l-ilmî nedür dirsên gözüm
Î'tirâfü'l- cehl olupdur tuy sözüm (926)

Kemlik eylersen olısar ömrün az
Eylük eylersen ola ömrün dırâz (927)

Bunlar emsâli dahi her ne ki var
İhtirâz eyle nihân u âşikâr (928)

Şol günehkâr olduğundan gayrı hem
İhtimâldür dir vuzû' sınımak o dem (931)

Vâki' olsa n'eylemek evlâ dede
Âbdesti varısa tekrâr ide (932) (Alıcı, Lütfi; Alıcı,
Gülcan Tanıdır, 2012: 41-42).

“Tasavvuf, edepten ibarettir” anlayışı ehl-i tasavvuf arasında oldukça yaygın ve kabul gören bir anlayıştır. Halîlî-i Mar'aşî de aynı anlayışa sahip bir mutasavvıftır. Onun bu bağlamda, özellikle **ilim ve edep taliplerine** hitap ettiği “**edep**” şiiri, hem mana hem de şiiriyet bakımından örnek gösterilebilecek mahiyette bir şiirdir.

Gel berü iy tâlib-i ilm ü edeb
Muhtasar didüm senünçün belle hep (1003)

Hîc yetîm olmaz yetîm-i ümm ü eb
Bil yetîm oldur ki düşdi bî-edeb (1022)

Gel edeb öğren edeb öğren edeb
Olmak istersen eger makbûl-i Rab (1023)

Nûrdan baş üzre tâc oldu edeb
Râh-ı zulmetde sirâc oldu edeb (1024)

Lutf u ihsân u kerem oldu edeb
Kimde olsa muhterem oldu edeb (1025)

Sûret-i akl u hayâ oldu edeb
Ehl olanda bî-riyâ oldu edeb (1026)

Dâfi'-i şerr ü belâ oldu edeb
Jeng-i dil üzre cilâ oldu edeb (1027)

Kimde olsaydı temîz oldu edeb
Kimde olsaydı azîz oldu edeb (1028)

Kimde olsaydı ulu oldu edeb
Kimde olmazsa ölü oldu edeb (1029)

Kimde olsaydı velî oldu edeb
Kimde olmazsa deli oldu edeb (1030)

Kimse gönlin yıkmamak oldu edeb
Hîc rızâdan çıkmamak oldu edeb (1031)

Ma'rifetle söylemek oldu edeb
Meskenetler eylemek oldu edeb (1032)

Kanda arz itsen revâ oldu edeb
Mihnet ü derde devâ oldu edeb (1033)

Gerçi nefis üzre ta'ab oldu edeb
Kurbete lâkin sebep oldu edeb (1034)

Kâr-ı kesb-i sâlikân oldu edeb
Reh-nümâ-yı reh-revân oldu edeb (1035)

Ehl-i gamda olsa şâd oldu edeb
Kimde olsa ber-murâd oldu edeb (1036)

Yâdlarda olsa yâd oldu edeb
Akrabâda yoksa yâd oldu edeb (1037)

Münkesir kalbe safâ oldu edeb
Hasteye dârü'ş-şifâ oldu edeb (1038)

Kimde olsaydı ganî oldu edeb
Kimde olmazsa denî oldu edeb (1039)

Kalb-i kâni'de gınâ oldu edeb
Ârife fakr u fenâ oldu edeb (1040)

Sâbir oldu kimde olsaydı edeb
Şâkir oldu kimde olsaydı edeb (1041)

Kimde olsaydı alîm oldu edeb
Kimde olsaydı halîm oldu edeb (1042)

Kimde olsaydı basîr oldu edeb
Kimde olsaydı habîr oldu edeb (1043)

Dil-nüvâz u dil-pezîr oldu edeb
Kimde olsa bî-nazîr oldu edeb (1044)

Muktezâ-yı dil-sitân oldu edeb
Ravza içre gülsitân oldu edeb (1045)

Yâd olur hoş tuhfekâr oldu edeb
Her dü âlem yâdigâr oldu edeb (1046)

Kâni' oldu kimde olsaydı edeb
Şâyi' oldu kimde olsaydı edeb (1047)

Âlim ü âmildürür ehl-i edeb
Ârif ü kâmildürür ehl-i edeb (1048)

Gamgisâr-ı etkîyâ oldı edeb
Yâr-ı gâr-ı asfîyâ oldı edeb (1049)

Enbiyâlar hasleti oldı edeb
Evliyâlar san'atı oldı edeb (1050)

Şefkat ü mihr ü vefâ oldı edeb
Hûy-ı hulk-ı Mustafâ oldı edeb (1051)

Kimde olsaydı imâm oldı edeb
Kimde olsaydı tamâm oldı edeb (1052)

Bî-edeblik oldı her yirde harâm
Kanda olsan bâ-edeb ol ve's-selâm (1053) (Alıcı,
Lütfî; Alıcı, Gülcan Tanıdır, 2012: 42-45).

Ravzatü'l-Îmân'da manzum olarak edep/ahlak anlayışını bu şekilde dile getiren Halîlî'nin ayrıca Risâle-i Ahlak adlı mensur, tercüme iki eseri daha bulunmaktadır. Halîlî'nin, ahlakın güzelleştirilmesini konu alan sözkonusu eserinde, ahlakı; “**Ahlâk-ı Hamîde**” ve “**Ahlâk-ı Zemîme**” olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmış ve bunların özellikleri maddeler hâlinde açıklanmıştır. İkinci risaleden hareketle Risâle-i Ahlak adını verdiğimiz risaleler, klasik ahlak anlayışını yansıtmaları bakımından oldukça önemlidir. Birbirini tamamlar mahiyete olan risaleler, Halîlî'nin irşat edici ve eğitici yönü de ön plana çıkmaktadır.

Halîlî'nin eser yazmaktan muradı insanlara faydalı olmak ve hayır dua ile anılmaktır. Bizim de hayır dua ile andığımız mutasavvıf şair bu arzusunu ifade ederken kendisine dua edeceklerine de şöyle dua etmektedir.

Du'âyıla anılmakdur murâdum
Dahi hayrile yâd olmakdur adum (106)

Du'âyıla Halîli eyleyen yâd
İki âlemde olsun gamdan âzâd (107)

Du'â kılrsa bana bir yâr-ı hem-râh
Garîk-ı bahr-i rahmet kılsun Allâh (108)

Du'âma sıdkile kim dirse âmîn
Emîn eyle anı yâ Rabbi yarın (109) (Alıcı, Lütfi;
Alıcı, Gülcan Tanıdır, 2012: 45).

II. METNİN ÇEVİRİ YAZISI

1. RİSÂLE-İ AHLÂK

ÇHP 1507/1

[1b] (1) **Bismi'llâhi'rraḥmâni'rraḥîm**

(2) Ey sâliki'l-âḥiret bilgil ki sa'âdet-i dâreyne
(3) nâ'îl ve ḥubûteyne¹⁷ vâşıl olmak eşyâdan bir şey (4)
ile olmaz. İllâ cemî'c-i enbiyâ ve cemî'c-i ümem min
'indi'llâh (5) me'mûr oldukları **ḥuṣûl-ı taqvâ** ile olur (6)
ve bu ḥuṣûl-ı taqvâ bir şey ile olmaz. İllâ insâniñ (7)
bedeninde sekiz dürlü a'zânîñ her birerlerini (8) her bir
vaḳitde her bir dürlü ma'şiyetden eger [2a] (1) şağîre
olursa da şaḳınmaḳlıgıla yâḥûd tevbe (2) itmegile olur
ki meleke olup zümre-i müttakîne (3) zamm ve ilḥâḳ
oluna da dünyâyâ gelmeden maḳşûd (4) olan 'ibâdâtı

¹⁷ Eski herfli metinde “ḥubûteyn” olarak yazılan bu kelime “ḥubûb”/sevgi olabilir.

edā-i ʿibādātīn hülāşası (5) olan saʿadet-i dāreyne neyl ve hūbūteyne (6) ve vuşlat huşūle gele.

İmdi huşūl-i takvāda (7) insān gerçi her ʿuzvuñ işlah eylemek (8) lāzımdur. Velākin cümleden evlā ve eḳdam islāhı (9) ehemm ve elzem olan ʿuzuv **ḳalb** olan ʿuzvıdır. (10) Zirā raʿiyye ve ḥademesi olan yedi dürlü (11) aʿzādaki **göz, ḳulaḳ, dil, el, ayak,** [2b] (1) **ḳarın, ferc** bunlara ḥükümü cārī ve nāfız olan (2) melikin muṭāʿın dinilen ḳalbdür. Sāʿir aʿzānīñ (3) şalāhları ol ḳalbiñ şalāhına ve fesādları anuñ (4) fesādına mevḳūfdur. **Çün böyledür** ḳalbi muḳaddem (5) işlah eylemesi elzemdür. Bināʿenʿalāzālik peygamber (6) şallaʿllahu teʿālā ʿaleyhi ve sellem ḥadış-i şerīfin[de]¹⁸ (7) ***“elā ve inne fiʿl-cesedi muḍḡaten izā şalaḫat şalaḫaʿl- (8) cesede küllehu ve izā fesedet fesedeʿl-cesede küllehu elā ve hiyeʿl-(9) ḳalb”***¹⁹ deyü buyurmuşlardır. Ḳalbiñ işlahı ḳalbi (10) aḥlāḳ-ı

¹⁸ Kelimenin bu kısmı zayı olmuştur.

¹⁹ Metindeki hadisin imlasında yanlışlıklar olduğundan ilgili kısma hadisin doğru şekli yazılmıştır. Söz konusu hadisin meālī şöyledir: “Elā ve inne fiʿl-cesedi muḍḡaten izā şalaḫat şalaḫaʿl-cesede küllehu ve izā fesedet fesedeʿl-cesede küllehu elā ve hiyeʿl-ḳalb”: “Dikkat edin! Vücutta öyle bir et parçası vardır ki, o iyi/doğru/düzgün olursa bütün vücut iyi/doğru/düzgün olur; o bozulursa bütün vücut bozulur. Dikkat edin! O, kalptir (Buharī, İman, 39; www.mehmetgormez.com 19.10.2011).

zemîmeden tahtîr ve tahtîye ve ahlâk-ı (11) hamîde ile tezyîn ve tahtîye eylemek ile olur. [3a] (1) Mahtlûb olan taşavvuf dahtî °alâ kavlin buña (2) dirler. Yohtsa a°vâmîñ didükleri taşavvuf (3) degildir.

İmdi bu tahtîye ve tahtîye dahtî (4) hutşüle gelmez. İllâ mutlak ahlâk neye dirler (5) ve bu ahlâk dahtî kaç kısmundur ve bu mutlak (6) ahlâkîñ menşe°i nedür ve bu menşe°i dahtî (7) kaç kısmundur bunları bilmek ile hutşüle gelür. (8) Nef°-i °âm ve ecr-i tãm olmadan ötüri Türkîcede (9) her birlerini bi°inâyeti'llâhi ve tevfi°ihî beyân (10) ve °ayân idelüm. Olan ahlâk halkîñ (11) cem°idür. Hutk insânda bir mekedür ya°ni [3b] (1) bir hüydür ki ef°âl-i nefsiyye bilâ rü°yetin velâ fikrin (2) ya°ni düdüşmemeksizin sühületile ol hüydan (3) şudür eyleye ol hüya **hutk** dirler. Ol (4) hüyi dahtî alçak olsun ve gerek eyü olsun (5) ahlâk dahtî iki kısmundur: Birisi **zemîmedür** ya°ni (6) şer°an alçak hüydür. İkinci **hamîdedir** ya°ni (7) şer°an eyü hüydür ve cümlesiniñ menşe°i (8) birdür. Kutvâ-yı insâniyyedir kutvet-i nefisdür ve bu (9) kutvet-i nefis dahtî üçdür: **Nutuk**, **gazab**, (10) **şehvet** bunlardur. **Nutuk** bir şey°i mutlak idrâk (11) idecek ya°ni bilecek kutvetiñ adına nutuk [4a] (1) dirler. İdrâk câ°iz olsun ve gerek

olmasun (2) ve bu **kuvvat-i nuṭuḳ** daḫi üçdür ya^cni üç kısımdur: (3) Evvelkisi i^ctidāl olan **hikmet**dir. Şavābı (4) ḫaṭādan idrāk idecek nefis içün bir melekeniñ (5) adına **hikmet** dirler. Meşelā İmām-ı A^czam mezhebi (6) şavāb olup ve ḫaṭā olmaḳ ihtimāli oldıḡını (7) ve sā³ir mezhebler ḫaṭā olup şavāb olmaḳ (8) ihtimāli oldıḡını idrāk eylemek gibi. (9) İkinci ifrāt olan **cerbezedür**. Bilinmesi mümkin (10) olmayan şeyleri bilmege dāⁱ olan bir melekeniñ (11) adına **cerbeze** dirler. Meşelā ḫazā ve ḫaderiñ [4b] (1) ḫaḳıḳatini ve āyāt-ı müteşābihātini ma^cnāsını ve zāt-ı (2) Bārī Te^cālānuñ künhini bileyin dimek gibi. (3) Üçüncü tefrīt olan **belādet**dür. Ḥayrını şerden (4) idrāk eylemeklikde ḫuşūr viren melekenüñ (5) adına **belādet** dirler. Meşelā edā-i şalāt ve terk-i (6) şalāt gibi **ḡazab** kendisine mübāyin ve münāfir (7) ya^cni ṭabi^catına uymayan şey³i refi^c yāḫūd defi^c itmeden (8) ötüri nefsiñ ḫareket itmesine **ḡazab** dirler. (9) Gerek şer^can defi^c ve refi^c cā³iz olsun gerek (10) olmasun ve **kuvvat-i ḡazab** daḫi üç kısımdur: Birisi (11) i^ctidāl olan **şecā^cat**dür. Şer^can yāḫūd mürüdeten [5a] (1) iḳdām olunması lāyık olan umūra iḳdām (2) itmege sebep olan melekeniñ adına **şecā^cat** (3) dirler. Meşelā ḡazāda bir müslim iki ḫarbi

kāfire (4) hücum eylemesi gibi. İkinci ifrâṭ olan **tehevür**dür. (5) Şer^can ve mürü³eten iḳdām olunması lâıyık olmayan (6) umūra iḳdam itmege sebep olan melekeniñ (7) adına **tehevür** dirler. Meşelâ bir müslim üç ya beş (8) ya on ḫarbî kāfire hücum eylemesi gibi. Üçüncü (9) tefriṭ olan **cübündür**. Şer^can ve mürü³eten mübâşeret (10) olunması lâıyık olan umūra kendüsini (11) itmeden men^ci eylemeklige sebep olan hey²et-i [5b] (1) rāsiḫanıñ adına **cübün** dirler. Meşelâ bir müslim (2) bir ya iki ḫarbî kāfirden dönüp kaçmaḫ gibi. (3) **Şehvet** kendüsine mülâyim ve münāsib olan (4) müştehiyyâtı taleb itmeden ötüri nefsiñ (5) ḫareket itmesine **shvet** dirler. Müştehiyyât daḫi (6) cā²iz olsun gerek olmasun müştehiyyât dimek (7) nefsiñ arzū ya^cni istediği şey²dir. Gerek (8) baṭniyye olsun ṭa^cām ve şurb gibi ve gerek (9) ferciyye olsun veḫā^c ve cimā^c gibi ve bu **ḫuvvet-i** (10) **shvet** daḫi üç kısımdur: Evvelki i^ctidāl olan (11) **iffet**dir. Şer^ca ve mürü³ete muvāfiḫ olmaḫlıḫ [6a] (1) üzre nefsiñ arzū eylediği müştehiyyât-ı (2) nefsiñ mübâşeret itmesine sebep olan melekeniñ (3) adına **iffet** dirler. Meşelâ ḫelâlınden olan (4) ṭa^cām veḫā^c gibi ikinci ifrâṭ olan **şerehdür** (5) ve **fücür** daḫi dirler. Şer^ca ve mürü³ete muvāfiḫ (6) olsun ve olmasun her arzū

eyledügi her ne (7) dürlü müştehiyyâta tenâvül eylemege sebep olan (8) melekeniñ adına **şereh** dirler ya^cni şereh demek (9) eger ta^câma ve eger cimâ^ca eşedd-i ħariş ile (10) ħariş olmağa dirler. Üçünci tefriğ olan (11) **ħamüddur** ya^cni **ħamüd** lüğatde sevinmek ma^cnâsınadır. [6b] (1) Şer^can ve mürü^oeten nefsiñ arzû eylemesi lâyıķ (2) olan müştehiyyâtı ħelâlınden eger ta^câm ve eger (3) cimâ^c geregi gibi tamâmca tenâvül eylemeden nefsiñ (4) ^câciz ve kâşır olmasına sebep olan melekeniñ (5) adına **ħamüd** dirler. Ma^cde^oi bir marağ itse şabîb (6) mu^câlece oluna degil ise ^cilâc şabûl itmez (7) ve dađi **aĥlâķ-ı zemîme** altmış ^caded cümlesiniñ (8) menşe^o-i bâlâda mesbûķu^z-zikir olan řuvâ-i (9) nefsâniyyeden altı ^caded ifrâğ ve tefriğ olan (10) **cerbeze, belâdet, tehevür, cebânet, şereh, ħamüd** (11) bunlardır. Gerek başķa başķa olsun ve gerek [7a] (1) ba^czısını ba^czısına řamm ve ilĥâķ ile olsun (2) ve gerek mecmû^cile olsun bu altısıdır yâĥûd (3) zemîmeniñ menşe^oi řuvâ-i nefsâniyye üç âded (4) i^ctidâl olan şuvvetler ki **ĥikmet, şecâ^cat,** (5) ^ciffet ^carâğ-ı fâside meşûb ya^cni şarışık (6) olursa bunlardan dađi zemîme neş^oet ider. (7) ^cArağ-ı fâsid didüğimiz **riyâ** ve **süm^ca** gibilerdür. (8) Ammâ cemi^ci **aĥlâķ-ı ħamîde** ki ^calâ

avlin **yetmiş sekizdr**. (9) Cmlenin menşei uv-i
 nefsniyyeden araz-ı (10) fsiddenden ar ve hl olursa c
 aded (11) itidl olan **hkmet, şecat, iffet** [7b] (1) bu
 cdr. Gerek başka ve gerek zamm ile gerek (2)
 mecm ile bunlardur ve eger bu c cemi olursa (3)
 aa adlet dirler. Hşıl-ı kelm cmle ahln (4)
 menşei birdr uv-y nefisdr bu daı cdr. (5)
Nuu, azab, şehvet daı cdr: İtidl[i] (6)
hkmetdir, ifrtı **cerbezedir**, tefrtı **beldet**dir. (7)
azab bu daı cdr: İtidli **şecat**dr, (8) ifrtı
tehevdr, tefrtı **cebnet**dr. **şehvet** (9) bu daı
 cdr: İtidli **iffet**dr, ifrtı **şehedr**, (10) tefrtı
amddur ve yine biline ki **ifrt, tefrt** (11) ve **itidl**
 neye dirler. Hdd-i şeri ve hdd-i mret [8a] (1)
 ziyde gemenin adına **ifrt** dirler. Meşel zt-ı (2)
 Brnn knhini bileyin dimek gibi ve amm tefrt (3)
 hdd-i şera ve hdd-i mrete viremeyp hdd-i (4)
 şeriden ve mretden aşaa ve girye alup (5) hdd-i
 şera ve mrete virememenin adına **tefrt** (6) dirler.
 Meşel zt-ı Brnn vcd-u vadniyyetine (7) dellet
 iden delilleri bilmeyp talid zre (8) almaq gibi.
 Amm **itidl** hdd-i şeri ve mreti (9) gemeye ve
 girye almaya hdd-i şeri ve **mret** (10) ne ise anda

bulunmanın adına **i'tidāl** dirler. (11) Meşelâ zât-ı Bārīnīn vücūd-u vahdāniyyetine delālet [8b] (1) iden delīllerin bilüp müstedil olmağ gibi (2) ve yine ma' lüm ola ki şer' in vürūdında (3) ve ' uçalānīn ittifākından ve merrāti ve kerrāti tecribe (4) olduğundan ötüri ehl-i sünnetin ' indinde (5) ahlāk teğyīr ve tebdīl qabūl itmesi mümkündür. Bināen (6) ' alā zālīke peygāberimiz şallā'llahu ' aleyhi ve sellem (7) ta' limen li-ümmetihi mir' atihi ya' ni āyineye nazār buyurduklarında (8) fi rivāyetin “**Allahümme hassentü halkı fe ahsin hulūkı**”²⁰(9) deyü teşekkür tarīkı ile du' a buyurmuşlardır.

Ammā ahlāk (10) tebdīl qabūl itmez diyenler melāhīde i'tikādıdır. (11) Zīrā inkār-ı şer' ve muhālefet-i icmā' ve me' ānide [9a] (1) tecribe eylediklerinden ötüri ceberiyeye i' tīkādı (2) olur. El ' ayāzu billahi te' alā ya hadīş-i şerīfde (3) “**aşhābım şu tağ mekānından kalkdı diseler (4) inanıñ bir ādem eski hüyundan geçdi diseler (5) inanmañız.**” buyurdukları tebdīl-i ahlākın ' usreti (6) ve şu' übetine binā' endür.

²⁰ Hz. Peygamberin aynaya bakarken yaptığı dua ve manası şöyledir: “Elhamdülillāh. Allāhümme kemā hassente halkı fehassin hulūk: Allah'a hamdolsun. Allah'ım, benim yaratılışımı güzel kıldığın gibi ahlakımı da güzelleştir.” (İbnüs-sünni, El-Ezkar: 270; <http://www.ebuzerr.com> 01.03.2012).

Eniñe²¹ tebdîl olmaz demek (7) ola ya^cni gücüle olur dimekdür ve yine biline ki (8) albi ba^czı zemîmeden tahîr farz ve vâcibdür. (9) Meşelâ küfürden tahîr gibi ve ba^czından tahîri (10) sünnet müsteabdur. Meşelâ elâlınden nefsiñ (11) her istedüğini virmemek gibi ve kezâ yine albi [9b] (1) ba^czı amîde ile tezyîñ farz ve vâcibdür. Meşelâ (2) İmân ile albi tezyîñ eylemek gibi ve ba^czıyla tezyîñ (3) sünnet ve müsteabdur. Meşelâ nefsiñ ba^czı istedüğünü (4) elâlınden olursa virmek gibi.

İmdi (5) zemîmeden tahîr ve amîde ile tezyîñ farz (6) ve vâcib olanlarıñ ilimleri dai farz ve vâcibdür. (7) Cehilleri arâmdur ve tahîr ve tezyîñ sünnet (8) ve müsteab olanlarıñ ilimleri dai sünnet ve müsteabdur. (9) Cehilleri mekrûhdur ve yine biline ki mula (10) alâıñ avâli beyân olundise bâî (11) alâıñ isimlerini ma^cnâlarını icmâlen bilmek [9b] (1) isteyenler bu faîriñ muaddem tercüme eyledüğimiz (2) **Risâle-i Alâıyye**ye mürâca^cat idüp mutali^c ola (3) sız da kemâl-i intifâ^c ile müntefi^c ve tamâm istifâde (4) ile müstefîd olanlardan bu abd-i zelîl **Şeyh** (5) **alîl** ve vâlideynini duâ^c-i bi'l-ayr ile zikir (6) eylemeleri

²¹ Eski harfli metinde “eniñe” olarak yazılan bu kelime “ana/ona” manasınadır.

mercūv ve mütemennādır. Rabbim cümle her hālde (7)
yardımlar eyleyüp ahlāq-ı hamīde ile ittişāf (8) ve
zemīmeden ictināba (9) muvaffaq eyleye āmīn.

(10) Temmet

2. RİSÂLE-İ AHLÂK

ÇHP 1507/2

[11b] (1) **Hazâ Risâle-i Ahlâk-ı Hamîde Ve'z- Zemîme**

(2) **Bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm**

(3) Elḥamdü'lîllahi'llezī emerenâ bi-tehzîbi'l-ahlâk (4) ve's-şalatu ve's-selâmü °alâ Muhammedi'l-mevşûfi (5) bi-mekârimi'l-ahlâk ve °alâ âlihi ve aşḥâbihi ellezîne (6) fâzû bi-ḥaḳîḳati'l-ahlâk ve'llezînettebe°ühüm (7) bi-iḥsânin ilâ yevmi't-telâk **ve ba°dü** ey (8) sâliki'l-aḥiret bilgil ki cennet kendüleriçün (9) bi'l-aşâle ḥalk olunan müttakîleriñ şifatu olan [12a] (1) taḳvanuñ mebni ve mecrâsı kılınan sekiz a°zânîñ (2) içinde **melikin müṭâ°in** dinilen **ḳalbiñ altmış °aded** (3) **zemîmesi** ve °alâ ḳavlin **yetmiş sekiz ḥamîdesi** (4) olan ahlâkıñ münkiri mülhid olup ve her bâliḡ (5) ve

bālīgaya bilmesi ve ḥamīdesiyle taḥalluḫ ve zemīmesiyle (6) °adem-i taḥalluḫ farz-ı °ayın olmışiken ta°līm (7) ve te°allūmden ḥālīye gūyā lāzım degil gibi mūnsiye (8) olduğuna binā°en bu °abd-i zelīl Şeyḫ Ḥalīl bizā°ası (9) ḳalīl olduğuna nazār itmeyüp nef-i °amm ve ecr-i tām (10) olmadan ötüri bi-°ināyeti°llahi°l-müte°āl °alā (11) tariḳi°l-icmāl Türkiye tercüme eylemesi mücerred bilenlere [12b] (1) tezkīr ve bilmeyenlere ta°līm olmasın ma°ḳūl ve rüz-ı cezāda (2) ecr-i mebzūl ve °inda°llahi te°ālā maḳbūl olması (3) bi-fazlıhi te°ālā mercūdur. Lākin ḳalbi evvelen (4) taḥliye ve sāniyen taḥliye tertībine binā°en zemīmesi (5) beyānı taḳdīm ve ḥamīdesi beyān-ı te°ḥīr olunmaḳ (6) bi-°avni°llahi Te°ālā zikri teştir olundu.

Beytün (7)Li-Tercüme

Cennet içre girmek içün cümle şarf it varıñı
(8)Durma çalış sen taş[h]iḥ idegör °aḳīdeñi
(9)İsteriseñ alasin sen cennet içre begligi
(10)Def°-i ğafletle mühezzeb idegör aḥlāḳıñı
(11)Çünki geldiñ bu fenāya itme zāyī° ömrıñi
[13a] (1)Ḳaşr-ı cennet isterseñ düzegör a°mālīñi
(2)Yā İlähī cümlemize eyle sen bu eyligi
Dīñiñ (3) üzre sen müyesser eyle bize göçmegi

Ahlāk-ı (4) Zemīme

Küfür mü'min olmak şânından olan kimseniñ(5) mü'menün bihi taşdıķ olmak Resūlu'llāhiñ (6) şalla'llahu °aleyhi ve sellem ve aşhābımuñ rıdvānu'llahi (7) Te°ālā °aleyhim ecma°ın zamān-ı şerīflerinden soñra (8) dīnde ziyāde ve noķşān eylemege şāri°den (9) delāleten ve şarāhaten ve işāreten izin yoğiken (10) ziyāde ve noķşān eylemekdür.

Riyā °ibādetile (11) ve °ibādetiñ delīliyle dünyā kaşıd eylemek [13b] (1) yāhūd min ğayri ikrāhin velā mużtarrin ğayra i°lām eylemekdür.

(2) **Kibir** kendi nefsinı ğayrıdan eyü büyük görmekdür. (3) Şer°-i şerīfiñ cevāz virmediği yerlerde °**ucub** (4) °ibādet ve ta°ātıñ ululayup Allāhu Te°ālādan (5) bilmeyüp belki kendi nefsinden veyā ğayrıdan bilmekdür. (6) Yāhūd elinde olan ni°mete i°timād idüp mün°ime (7) izāfeti unutmaktadır.

Hased ğayrıniñ ağiretine zararlız (8) elinde olan eger dünyā ve eger ağiret ni°metiniñ (9) zā°il olmasını ve elinde olmayana nā°il olmamasını (10) istemekdür.

Buħul ğükm-ü şer°ile yāhūd ğükm-ü mürüvvetle (11) bezli-i māl olunacađ yerlerde imsāk eylemekdür.

İsrâf [14a] (1) hüküm-ü şer^cile yahüd hüküm-ü mürüvvetle hıfzı lâzım olan (2) yerlerde mâlî hıfz eylememek.

Cehil bilmek şânından (3) olan kimesnelerin bilmesi lâzım olan ^culûm-ı dīniyyeyi (4) bilmemektür.

Küfrâni'l-ni^cme Rabbü Te^câlânun ni^cmetlerine şükür (5) eylememektür.

Sehat li'l-każâi Allâhu Te^câlânun hükmüne (6) ve każâsına incinmemektür.

Ceza^c başını bir belâ geldikde (7) taḥammül idemeyüp darıldığından ötüri şekvâ (8) tariḫıyla gayrıya bildürmemektür.

Emin Allâhu Te^câlânun (9) ^cazâbından kendüyi kurtulmuş ve berî bilmemektür.

(10) **Ye^s** Allâhu Te^câlânun rahmetinden me^cyûs ya^cni (11) ümidini kesmemektür.

Hubbu zaleme zalimleri ve fâsıklararı [14b] (1) sevmemektür.

Buğzü's- şâlihîn şâlihleri ve ^câlimleri (2) sevmemektür.

Ta^clîku'l-kaḫb-i bi'l-esbâb beden (3) şihhatini yahüd sâ⁹ir eşyasını ve bekaşını sebebdan (4) anlamakdur. **Hubb-u câh** nâsın kaḫblerine mâlik olmağıla (5) halkın içinde bir bellü adam olmağı sevmemektür. (6) Buña **hubb-u riyâset** daḫi dirler.

Ḥavf-ü zemm halkıñ (7) zemminden
korkmaqdır ki buña **ḥavf-ı teğyîr** daḥi (8) dirler.

Ḥubb-u medih üç nesneniñ birisinden (9) ötüri
halkıñ ögmelerini sevmekdür.

İttibâ°-ı hevâ (10) nefsinin mücâhedeye cemel
itmeyüp hevâsına uyup (11) istediğini virmekdür.

Taklîd bir şeyi hüccet [15a] (1) ve taḥkîkile
bilmeksizin °aḳâyidde cā°iz olmayan (2) mücerred
hüsn-ü zannile ğayrıñ işlediğinden ötüri (3)
işlemekdür.

Tûl-u emel Rabbü Te°âlâ dilerse ve yâḥûd (4)
ḥayrise dimeksizin hüküm ve cezmile kendisine (5)
°ömür isteyüp filân şeyi ideyin dimekdür.

Ṭama° ḥarâm (6) lezîz yâḥûd ḥayırlı olması
ma°lûm olmayan şeyi (7) hüküm ile ya°ni Rabbü Te°âlâ
dilerse ve yâḥûd (8) ḥayrise dimeksizin kaçış itmekdür.

Tezellül emr-i dünyâ (9) için kendüni zelîl
eylemekdür.

Hıkd emr-i dünyâdan (10) ötüri görüşmeyüp kin
tutmaqdır.

Şemâtet (11) düşmeniñ belâsına sevinüp
gülmekdür.

°Adâvet [15b] (1) dünya ḥusûsişün üç günden
ziyâde incinüp (2) ḳalbile sevmemekdür.

Cübün şeri°de mübâşeret itmesi (3) lâzım olan
umurdan korkmaḳ.

Tehevür şeri^cde (4) içdām lāzım olmayan umūra içdām eylemekdür.

Ġadir (5) bildürmemeksizin ^cahdini bozmağ.

Ĥıyānet işinde (6) doğrusın eylememek ve dimemekdür.

Ĥulfu ve^cad (7) niyyetinde vefā itmek olmamağsızın ve^cad eyleyüp (8) vefā eylememekdür.

Sū-i zan Rabbü Te^cālā hakkında kem şanu (9) şanmağ ve mü^ominler hakkında vehim ile yāhūd şekk (10) ile ya^cni azacığ ^calāmetile kem şanu şanmağdur ve eger (11) zann-ı gālibile yāhūd ilmü ve cezimle olursa [16a] (1) sū-i zan olmaz.

Ĥıyera tabi^catınıñ hażz eylemedigi (2) şeyi şerre ^calāmet tutmağ.

Ĥubb-u māl içāmet-i vācibden (3) ve kıvām-ı bedenden ve taşadduğtan ötüri olmayup (4) ancak dünyādan ötüri māl sevmekdür.

Ĥubb-u dünyā (5) dünyā rızqın isteyüp gönül virüp tekşirine (6) sa^cıy eylemekdür.

Ĥırş cem^c-i māldan ötüri cemi^c-i (7) ^cömrini kār u ticārete şarf eylemekdür yāhūd ġayrınıñ (8) ni^cmet-i dünyeviyyesine arzū eylemekdür.

Sefaha ^cağlında (9) kemmen za^caf ve kuvveti az ve keyfen rekāket olmağdur.

(10) **Battāle** dünyā ve āhıret ^camelini işlemeyüp tekāsül (11) eylemekdür.

°**Acele** işinde evip nefini zararını [16b] (1) düşünmemekdür.

Tesvîfi'l-°amel tevbe ve °amel-i âhireti (2) te°hir idüp terk eylemek.

Fezâza kalbi katı (3) olmak.

Veķāha Rabbü Te°âlâdan ve Resûlinden (4) utanmamak.

Hüzn-i fî emri'd-dünyâ dünyâ ni°metiniñ (5) gitedüğine taşalanup geldüğine sevinmek.

Havf-ı (6) **fitne** dünyâ belâsı işâbet ider deyü korķmak.

(7) **Ġısr** nasîhatını yalandan kaçırmayup nefisini (8) °uyübdan pâk eylemek.

Fitne fâ°ide-i dinîyyesiz (9) bir şeyde nâsı belâ ve meşakķate düşürmek.

Müdâ°hene (10) dînini kayırmayup münkiri ķâdir iken defî° itmemek.

(11) **Ünsü'l-mahlûķ** mahlûķa ya°ni nâsile yâhüd bâğile [17a] (1) ve degirmanile ve çiftligile ve ġayrile ünsiyet idüp (2) çok meşgul olmak.

Hıffet yeyniceklik ya°ni (3) vücüdile ve vücüdünda olan a°zâlarile (4) olur olmaz nesneleri işlemek buña **tış** daħi (5) dirler.

°**İnâd** haķķı bildükden sonra ķabûl itmeyüp (6) inkâr eylemek.

Temerrüd kendüden büyüklere itâ^cat (7) itmeyüp naşîhatlerin kabül eylememek.

Şalef kendüyi (8) kızibden kayırmayup umûr-ı şakḳaya kudret (9) izhâr itmegile ve umûr-ı ğarîbe^î iḥbâr eylemegile ögünmek.

(10) **Cerbeze** bilmesini mümkün olmayan şey^î bileyin dimek.

(11) **Ġabâvet** hayrı şerden seçmemek.

Nifâk içerüsü [17b] (1) taşrasına ve kavli fi^cline uymamak.

Şereh helâl (2) ve eger ḥarâm nefsi istediği ta^câm ve cimâ^ca ve ğayrı (3) şey^e ħariş olup el uzatmak.

Ḥamûd nefsi (4) arzûsına el uzatmamak.

İşrâr ma^cşiyet üzere (5) kaşid eylemek eger ba^czı vakîtte ve yâḥûd bir kerre (6) daḥi işlerse de **zabṭa** âsân hıfzı eshel (7) olmadan ötüri

Aḥlâḳ-ı Zemîmeniñ Esmâları (8) Zıkr Olunur:

Küfür, bid^cat, riyâ, kibir, ^cucub, ḥased, (9) bûḥul, isrâf, cehil, küfrâni'n-ni^cme, seḥaṭ li'l kaḳzâ^o, (10) ceza^c, emin, ye^os, ḥubbü zaleme, büġz-u şâlihîn, (11) ta^clîkü'l- ḳalbi bi'l-esbâb, ḥubbü câh, ḥavf-i zem, [18a] (1) ḥubbü medih, ittibâ^c-i hevâ, taḳlîd, tûl-u emel, ṭama^c, (2) tezellül, ḥıḳıd, şemâtet,^cadâvet,

cübün, tehevür, (3) ğadir, hıyānet, hulfü ve°ad, su-i zan, ıyara, (4) hubbü māl, hubbü dünyā, hırş, sefehe, bettāle, °acele, (5) tesvīfü'l °amel, fezāza, veķāha, hüzn-i fī emri'd-dünyā, (6) havf-i fitne, ğışş-i fitne, ünsü'l-mahlūk, hıķķa, (7) °inād, temerrüd, şalef, nifāk, cerbeze, ğabāvet, (8) şereh, hamüd, işrār.

Ahlāk-ı Hamide Zikr Olunur:

(9) İmān Rabbü Te°ālānuñ habībi olan Muḥammed (10) Muştafā şalla'llahü aleyhi vesellem ḥaziretleri Rabbü (11) Te°ālādan her mü°min ve her mü°mine inanması [18b] (1) lāzım olan cemī° getürdigi şeyleri ḥaķıķaten ve ḥükmen (2) yāḥūd ancaķ ḥükmen taşdıķ ve eger bir māni° yoĝise (3) ḥaķıķaten ve ḥükmen yāḥūd ancaķ ḥükmen ikrār daḥi (4) eylemek. Bu taķrīre göre şabīniñ ve mükrehiñ (5) ve dilsiziñ ve mecnūnuñ vemuĝmā °aleyhin imānları (6) bi'l-ittifāk şahīḥdür.

Ehl-i sünnet ve'l-cemā°at (7) Resūl'llahıñ ve aşḥābınıñ i°tikādāt ve aķvāl (8) ve ef°ali üzre şābit olup delāleten ve şarāheten (9) ve işāreten ziyāde ve noķşān

eylemege şāri°den (10) izin olmamağıle bu şeylere ziyāde ve noķşān (11) eylememek.

İhlāş °ibādetile ve °ibādet diliyle ve yāhūd [19a] (1) min ğayri iķrāhin velā mużtarrin °amelini ğayre i°lām (2) itmesiyle Rabbü Te°ālāya mücerred teĝarrüb kaçıd idüp (3) dünyā fā°idesini istememek.

İhsān sen Rabbü (4) Te°ālāyı görür gibi yāhūd Rabbü Te°ālā seni (5) görür bilüp Rabbü Te°ālāya °ibādet eylemek. (6) İhsān ihlāşın şemeresidür.

Tevāzu° (7) kendözünü lāyık olduğı mertebeden azacıķ alçaķ (8) hareket itmek ve eger daħi ziyādece olursa (9) **temelluķ** olur. Tāleb-i °ilmiñ ğayrında temelluķ mezmūmdur (10) ve eger daħi ziyāde olursa **tezellül** olur. (11) Żarüretsiz yerlerde muţlakā ħarāmdur.

Zıkr-i minnet [19b] (1) her eylediğı °ibādet Rabbü Te°ālānuñ tevfiķile (2) dirliğini ve kendüyi şerif ve şevābını °azım ve taķdır (3) iden Rabbü Te°ālā dirliğini mülāħaza eylemek.

Naşihat (4) bir mü°miniñ āhiretine ħayırlı elinde olan ni°metiniñ (5) beķāsını ve elinde olmayan ni°metlere nā°il olmasını (6) istemek.

Taşavvuf sünnet-i Resûlu'llahı işleyüp (7) bid'atlerden ve kabîhlerden şaşınmak.

Ġayret hukuğdan (8) bir hağda ġayrınıñ kendüsiyle şerik olmasını (9) şeri° cevaz virmediği yerde ađarıñ şerik (10) olmasını istememek.

Ġıbta fi'l- °ameli'l-āhıret ġayrıñ (11) ni°met-i uhreviyyesini görüp bildükde bende dağı [20a] (1) olaydı bunuñ mişli dimek.

Seġā hük-m-ü şer°ile (2) yāhüd hük-m-ü mürüvvetle kendiniñ ihtiyācından (3) fazla olan mālını bezil olunacağ yerlere bezil (4) eylemek.

İşār kişi kendü muhtāc iken ġayrı (5) muhtācı kendü üzerine ihtiyār idüp (6) zarüretin defi° eylemek.

Mürüvvet bir kimseniñ (7) fā'idelenmesine kādır olduğı kadar sa°yı idüp (8) hācetini bitürmek.

Kuvvet halkdan eziyyeti meni° (9) ve şer°iyece hāťayı bezil suçları °afıv ve °ayıbları (10) setir eylemek.

Hikmet kişide bir keyfiyyetdür ki anıñla (11) hağkı bātıldan ve şavābı hāťadan fark eylemek.

[20b] (1) **Şükür** Rabbü Te°ālānuñ ni°metlerini bilüp muķābellesinde (2) kulluğda dā'im olmak.

Rızā istemediđi şey'i (3) işābet ve istediđi şey'i fevt olduđda hāťırı (4) hoş tutup kaźāu'llaha

incinmemek. **Şabır** başa (5) bir belâ geldikde taḥammül idemeyüp ceza^c ve şekvâ (6) eylemeden nefsini meni^c eylemek.

Ḥavf-i mina'llah (7) Rabbü Te^câlânun^ñ ^cazâbı ve ^ciḳâbını tezekkür eyledükde ḳalbinden (8) bir dîtreme ḥaşıl olup ma^câşî ve seyyi³âtı (9) terk eylemek.

Ḥüznu'llah geçmiş günâhlarına elemlenüp (10) içinde ^cibâdet idemediği günlerine te³essüf (11) itmegile ḳalbine sürür gelmemek.

Recâ Rabbü Te^câlânun^ñ [21a] (1) rahmetini ummaḳ.

Buğzu fi'llah fâsıḳları (2) ^cişyânından ve ehl-i bid^cati bid^catlerinden ve zâlimleri (3) zulümlerinden ötüri sevmemek. Lâkin mübtedi^cleriñ (4) bid^catleri ve zulümleri sâriye ve müteaddiye olmağıla (5) anlara buğzı izhâr eylemek lâzımdur. Eger (6) zararlarından ḳorḳulmaz ise ammâ mü^cmin ^câşîlere (7) lâzım degildir.

Ḥubbu fi'llah rızâen³li'llah ^câlimleri (8) ve şâlihleri şalâḫu ve taḳvâlarından ötüri (9) sevmek.

Tevekkül beden şihḫatını ve sâ³ir eşyâsını (10) Rabbü Te^câlâdan bilüp her şey³iñ ḫâlîḳı ve mü³eşşiri (11) ancak Rabbü Te^câlâdur deyü i^ctiḳâd eylemek.

[21b] (1) **Hıbbü hamül** °ibâdete meşğul olmağıla halk ile ülfet (2) eylememek.

İstivâ'îl-medihi ve'z-zem medihi ideniñ (3) medhinden mesrûr ve zemm ideniñ zemminden (4) maẖzûn olmayup yanında ikisi de berâber olmak.

(5) **Mücâhede** dâ'imâ nefesine muhâlefet üzre olup (6) istedügin virmemek.

Tahkîk °akâyidde câ'iz (7) olmayan mücerred hüsn-ü zanile gayrıñ işledüğinden (8) ötüri işlemeyüp belki hüccet ve delîl ile işlemek.

(9) **Kaşr-ı emel** hükümsüz ve cezimsiz ya'ni Rabbü Te°âlâ (10) dilerse ve yâhüd hayrise dimegile kendüye °ömür (11) isteyüp filân şey'i ideyin demek.

Zıkr-i mevt [22a] (1) dâ'imâ ölümü añmağıla gâfil olmayup ölüm (2) vaqtinde hâlim nice olur deyü hüzn çekmek.

(3) **Tefvîz** her umûrın Rabbü Te°âlâya ısmarlamak. **Teslîm** (4) Rabbü Te°âlâya boyun egüp tab°ına mülâyim olmayan (5) şeylerde i°râz eylememek.

Temelluẖ fî talebi'l-°ilim (6) °ilim öğrenmeden ötüri üstâzlarına ve (7) şerîklerine alçaqlanmak.

Selâmetü's-şadır °an hıkdın dünyâ (8) huşuşiçün kalbinde kin tutmamak.

Şecâ'at şeri'inde (9) iğdâmı lâzım olan yerlerde korkmayup iğdâm (10) eylemek.

Hilim ğazabıñ sebepleri bulunduğda zaħmetsiz (11) eşer-i ğazabı defi' eylemekdür.

Rıfık şeri'inde lînet ile [22b] (1) mübâşeret olunacak yerlerde yumşaklık eylemek.

İnâbet (2) şer'e muvâfık 'ameller ile Rabbü Te'âlâya ta'zîm ile (3) kulluğ eylemek.

Vefâ-i 'ahid dâ'imâ 'ahdini gözedüp (4) bozmamak. Eger bozmağ murâd iderse bildürmek (5)

Encâz-ı va'id va'id eylediği şey'i şer'î ise yerine (6) getürmek.

Hüsn-ü zann Rabbü Te'âlâya ve mü'minlere eyü (7) şanu şanmağ.

Zühd hâcetine kifâyet miğdârınıñ (8) ziyâdesinden i'râz idüp âhirete iğbâl eylemek.

(9) **Ķanâ'at** dünyâdan azacığ şey ile iktifâ eylemek. (10) **Rüşd** kemmen ve keyfen 'aqlında kuvveti olup kemâle bâliğ (11) olmağ.

Sa'y niyyet ile dünyâ ve âhiret 'ameline meşğül [23a] (1) olup tekâsül ve buğul eylememek.

Enâ'et işinde (2) evmeyüp nef'ini ve zararını düşünmek.

Mübāderet fī (3) **‘ameli’l-āhīreti** tevbe’i ve ‘amel-i āhīreti te’hīr ve terk (4) eylememek. Mü’minlere işābet iden ezā ve zārardan (5) müte’ezzi ve maḥzūn olmak. **Şefekat** mü’minlere lāhiḳ (6) olan ezā ve zārardan müte’ezzi olmağıla ḳādir (7) olduğı mertebe dilile yāhūd ğayrı a’zālarile (8) yāhūd mālile ol zārarı def‘a se‘iy [sa‘y] eylemek.

Ḥayā (9) Rabbü Te‘ālādan vesā’irden utanup ma‘āşī (10) ve seyyi‘āti terk eylemek.

Şalābet fī emri’d-dünyā (11) dīnini ḳayırup nefsine ve ğayrıya zārar olmaḳsızın [23b] (1) münker gördükde def‘ine ḳādir olursa def‘ eylemek (2) ve eger zārarı def‘inden ötüri sükūt iderse (3) aña müdārā dirler cā’izdür belki ba‘zı yerlerde müsteḥabdur.

(4) **Ünsü bi’llah** Rabü Te‘ālānuñ zıkrine ve tātine (5) meşğul olup ‘avām-ı nās ve ğayrılara ḳarışmamak.

(6) **Şevkı ila’llah** Rabü Te‘ālānuñ zıkrine ve tātine (7) eşeddü meyli ile meyil eylemek.

Maḥabbetu’llah Rabbü Te‘ālānuñ (8) zıkrinden ğayrı ḳalbinde bir şeyi olmayup ‘ibādet (9) eylemek.

Vaḳār kibir ve riyāsız ağır olmak. İḳtīzā (10) itmedükçe bakmamak ve söylememek ve yapışmamak

(11) ve gezmek. Hâşıl-ı kelâm fâ³idesiz hareket eylememek.

[24a] (1) **Zekâ⁹** hayrı şerden seçebilmek.

İffet nefsinin (2) arzû eylediği şey²i şer^ca ve mürüvvete muvâfık olmak (3) üzere nefesine virmek.

İstikâmet ^cadâlete (4) mülâzemet ve her ^cahde vefâ ve her umûrında orta (5) hâl üzere olmak.

Edeb hudûdu'llahı tecâvüz (6) eylemenin zararını bilmegile hudûdu'llaha ri^câyet (7) eylemek.

Firâset haţarât-ı kalbiyyeden bir haţaradur ki (8) kuvvet-i İmândan neş^cet idüp kalbe hücum itmegile (9) zıddını nefiy eylemek.

Tefekkür üç şey²e düşünmek: (10) Birisi nefsi eclinden ya^cni eger nefsi ma^cşiyet (11) üzre ise tevbe eylemek ve eger ma^cşiyet eylemek. [24b] (1) İsterse virmeyüp ihtirâz eylemek ve eger bu (2) ikisinden hâliye ise Allahu Te^câlânun tevfiķına (3) şükür eylemek. İkinci eylediği tâ^cat ^cibâdetini (4) düşünmek. Eger fevt olmuş var ise tedârüki mümkün (5) olanların tedarükini görüp bir daħi terkinden hâzer (6) idüp terk eylememeye ^cazîmet eylemek ve eger yogise (7) tevfiķ-i Allaha şükür eylemek. Üçüncü Allah-u Te^câlânun (8)

vücūd-ı vaḥdāniyyetini istidlāl için maḥlūka (9) ve nefsine ve ḥāric olan şeylere düşünmek.

(10) **Şıdık** maḥalli yedidür²²: Birisi söylemede şıdık (11) vākı^ca muṭābık olmayan kızbiñ zıddıdır. İkinci [25a] (1) niyyetde şıdık ihlaşdur. Üçüncü va^cidde (2) şıdık encāzdur ya^cni şer^cīse yerine getürmek. (3) Dördüncü ^cahidde şıdık vefādır. Beşinci vefāda (4) şıdık gizlüsi ve āşikāresi berāber olmaḥdur. (5) Yedincisi ḥavfda şıdık ḳavī ve çok olmaḥdur. (6) Bu yedi ḥaşlet ile mevşūf olana **şiddik** (7) dirler.

Mürābaṭa nefsini beş şey³ile bend ü ḳayd (8) eylemek. Birisi **müşāraṭa** ki her günde ve her (9) gicede ma^cşiyyeti terk eylemege ve ^cibādet-i (10) bedeniyye ve māliyyeden bir miḳdārını vird-i vaẓıfe (11) eylemege nefsile şartlaşmaḥ. İkinci **mürākabe** ki [25b] (1) bir işi işlerken ve işlemeden evvel ve işledikten (2) soñra Rabbü Te^cālā ḳullarınıñ her ḥāline nāzır (3) ve raḳīb olduğunu bilmek. Üçüncü **muḥāsebe** ki (4) ^camelden soñra işlediği ^camel yerinde midür degil midürligini (5) düşünmek. Dördüncü ve beşinci **mu^cātebe** ve **muṭākabe** (6) ki eger nefis ^camelde ḳuşūr eyledise ḳuşūrınıñ (7)

²² Eski harfli metinde sıdkın altıncı mahalli yazılmamıştır.

zıddıyla nefesine ʿitāb ve ʿiḳāb eylemek. Meşelā (8) eyyām-ı muʿtādda orucu terk eylediye nefsin (9) şusuz ve aç teheccüdi terk eyledise uykusuz (10) ve şadaḳaʿı terk eyledise nezr-i biʿş-şidḳa eylemek (11) gibi.

Kez̄m-i ğayzı āşār-ı ğaḳabı izhār itmeyüp defi [26a] (1) itmegile yutmaḳ.

ʿ**Afiv** bir kimesne saña şuc eyledikte (2) şuçundan geçmek.

Niyyet āhıret ʿamelile ancak (3) Rabbü Teʿālāya teḳarrüb murād eylemek.

İrādet-i (4) **tūlu'l-ḳayāti'l-iʿbādeti** Rabbü Teʿālāya ʿibādeti çok (5) itmeden ötüri uzun ʿömür istemek.

Tevbe (6) Rabbü Teʿālāya taʿzīmen ve ʿazābı ʿiḳābından ḳorḳduğundan (7) ötüri itdigi maʿşiyetlerden dönüp bir daḳı (8) itmemege ʿazīmet eylemek.

Ḳuşūʿ ʿallāmü'l-ğuyüb (9) olan Rabbü Teʿālāya ḳudreti olduğı mertebe (10) ḳulluğunu izhār eylemek.

Yaḳīn ʿilmi ḳalbine ğālib (11) olmağıla ḳalbini ḳaplamak yaʿni taḳşīl-i ʿilm eyleyüp [26b] (1) ʿamele ḳayd-ı ḳalb eylemek.

°Ubūdiyyet Rabbü Te°ālā seniñ (2) her hālinde Rabbiñ olduđı gibi sen dađı (3) her hālinde kulluđunda olmak.

Hürriyet kulluğunu (4) ancak Rabbü Te°ālāya haşır idüp cemī°-i mükevvenāt (5) ve maħlūkātın taħt-ı salṭanatında ve hükminden (6) çıkup āzād olmak.

İrādet °ādet (7) olunan şeylerden çıkup kalbini taleb-i Haħda (8) dā°im ve kâ°im eylemek.

Aħlāk-ı Ĥamīdeniñ Esmāları (9) Zikir Olunur:

İmān, i°tikād-ı ehl-i sünnet (10) ve'l-cemā°at, ihlāş, ihsān, tevāzu°, zikir, (11) minnet, naşīhat, taşavvuf, ğayret, ğıbṭa fi °ameli'l-aħireti, [27a] (1) seħā, işār, mürüvvet, kuvvet, hikmet, (2) şükür, rızā, şabır, ĥavf-ı mina'llahi Te°ālā, ĥüznü lehu, (3) recā, buğzu fi'llah, hubbu fi'llah, tevekkül, ĥubbu (4) ĥamül, istivā-i medḥ-i zem, mücāhede, taħķik, (5) kaşr-ı emel, zikir-i mevt, tefvīz, teslīm, temelluķ, (6) fī talebi'l-°ilim, selāmetü's-şadır °an ĥıķdın, (7) şecā°at, ĥilim, rıfķ, inābet, vefā-ı °ahid, (8) encāz-ı va°id, ĥüsn-ü [zann], zühüd, ķanā°at, rüşüd, (9) sa°y, inā°et, mübāderet-i fi'l-°ameli'l-aħireti, rikķat, (10) şefķat, ĥayā°, şalābet fī

emri'd-dīn, üns-ü (11) bi'llah, şevk-ü ila'llah,
muḥabbetu'llah, vaḳār, zekā°, [27b] (1) °iffet,
istiḳāmet, edeb, firāset, tefekkür, şıdıḳ, (2)
murābaṭa, müşārāṭa, murāḳabe, muḥāsebe,
mu°ābete, (3) mu°āḳabe, kez̄m-i ğayz, °afiv, niyet,
irādet-i (4) ṭūlu'l-ḥayāti'l- °bādeti, tevbe, ḥuşū°, yaḳīn,
°ubūdiyyet, (5) ḥürriyet, irādet.

Gel Muştafānīn yoluna gel yoluna

(6) Rüz-ı maḥşerde seniñ derdiñe dermān bulına

(7) Terk-i sünnetle sülük iden ḍalālet yolına

(8) Olmayup ni°mete mazḥar nār içinde bulına

(9)Manzūmāt-ı Şeyḫ Ḥāc[ı] Ḥalīl Ğaffara'llahu
Zünūbehu

(10) Ḥamīd ile gel taḥalluḳ eyle sen bilmegile

(11) Bilesin zemīme nedir ictināb itmegile

[28a]

(1) Her kimüñ ḥuyı güzeldür dāḥil olur cennete

(2) Hem ider zevḳ ü şafālar ḥulleler geymegile

- (3) Kimiñ ki hūyı alçaq olur iletir anı nāra hem
(4) Ğam çeküp renc ü cefālar hem palās geymegile

- (5) Böyle taqrır eyledi Peyğamber-i āhir-zamān
(6) Şābit oldı cümle aşhāb ittifaq itmegile

- (7) Eyü hūylardan teraqqi eyle yā Rab bizlere
(8) Eyle ihsānıñ tamamn zātıñ görmegile

(9) Rivāyet olundı ki taḥḳīken bir ādem Peyğamberimūze (10) gelüp didi ki yā Resula'llah baña izn-i şerifñüz [28b] (1) var mıdur ölmekligimi talep ideyim. Peyğamberimüz (2) daḥi ol ādeme cevāb eylediler ki ey kişi ölüm (3) içün zād lāzım zirā uzun yoldur. Ölümünü (4) talep iden ādeme on hediye lāzımdur. Ol ādem (5) daḥi Peyğamberimūze su'āl eydiler ki on hediye nedür (6) Peyğamberimüz daḥi cevāb eylediler ki **evvelkisi** ^cAzrā'il (7) hediyyesi **ikinci** ḳabriñ hediyyesi **üçünci** Münkir ve (8) Nekiriñ hediyyesi **dördünci** mizānıñ hediyyesi (9) **beşinci** şırāt köprüsinüñ hediyyesi **altıncı** Mālik (10) ḥazretlerinün hediyyesi **yedinci** cennet ḥazinedarı (11) Rıdvān ḥazretlerinün hediyyesi **sekizinci** rūḥuñ [29a] (1)

hediyesi, **tokuzuncu** Peygamberimiz Muḥammed [°]aleyhi's-şalātu (2) ve's-selāmiñ hediyesi **onuncısı** Allahu [°]aẓīmü's-şāniñ (3) hediyesi.

Ammā [°]Azrā'il [°]aleyhi's-selāmiñ hediyesi (4) dördtür: Evvelki hıışımlarını rāzi kılamak. İkinci (5) kaçāya kalmış namāzları var ise kılamak kalmış (6) zekātu var ise virmek kalmış orucu var (7) ise tutmak ve ḥacca gitmedise gitmek. Üçüncü (8) ölüm için ḥazırlanmak. Dördüncü Allahu (9) [°]aẓīmü's- şāna muḥabbeti ziyāde itmek.

Ammā kabriñ hediyesi (10) daḥi dördtür: Evvelkisi koğuculuğı terk (11) itmek ya^cni ḥalkıñ arasına girüp birbirine [29b] (1) geçmemek. İkinci bevilden kaçınmak ya^cni üzerine (2) şıçratmamak. Üçüncü Kur[°]ān-ı [°]Aẓīmü's-Şān okumak. (3) Dördüncü gice kılkup namāz kılamak.

Ammā Münkir ve Nekīr (4) hediyesi daḥi dördtür: Evvelki dilini yalandan (5) şaşınmak toğrı söylemek yalan söylememek. İkinci (6) ğıybet eylememek. Üçüncü ḥaķ sözi kabül itmek. (7) Dördüncü Allah için tevāzu^c itmek kibirlenmemek. (8)

Ammā mizāniñ hediyesi daḥi dört şeydür: (9) Evvelki işlediğı [°]ameline riyā karışmamak ḥulūř üzere

(10) itmek. İkinci eziyetden kaçınmak bir kimseye ezā itmemek. (11) Üçüncü hüsni hulk şāhibi olmak. Dördüncü [30a] (1) Allahu ʿazīmüʿş-şānı çok zikir itmek.

Ammā şırāt (2) köprüsiniñ hediyesi daħi dört şeydür: (3) Evvelki öyke yaʿni ğazabını yutmak yaʿni bir kimseye (4) albinden ğaraż itmemek. İkinci veraʿ şāhibi (5) olmak yaʿni Allahu ʿazīmüʿş-şānıñ ʿazābından (6) ormak. Üçüncü cemāʿat ile namāz ılmaĝa ziyāde (7) saʿyı itmek. Dördüncü ʿibādet tāt itmege (8) müdāvemet eylemek.

Ammā Mālik hāzretlerinüñ hediyesi (9) daħi dört şeydür: Evvelki Allahu ʿazīmüʿş-şānıñ (10) ʿazābından orup ok aĝlamak. İkinci gizlüce (11) şadaa virmek. Üçüncü maʿşiyetleri terk [30b] (1) itmek. Dördüncü anaya babaya eylik eylemek.

Ammā cennet (2) hāzinedārı Rıdvanıñ hediyesi daħi dört (3) şeydür: Evvelki tātı istemediĝi şey kendüye geldikde (4) şabır itmek. İkinci Allahu ʿazīmüʿş-şānıñ kendüsine (5) virdüĝi niʿmetlerine şükür itmek. Üçüncü Allahu (6) ʿazīmüʿş-şānı kendüsine virdiĝi mālı fī sebīliʿllāh (7) maalline infāk itmek.

Dördüncü emāneti hıfz itmek (8) ya'ni hıyānet itmemek.

Ammā rūḥuñ hediyesi (9) daḥi dört şeydür: Evvelki az yimek çok yimemek. (10) İkinci az uyku uyumak. Üçüncü az söylemek (11) Dördüncü istiğfāra müdāvet itmek.

Ammā Peyğamberimüz [31a] (1) Muḥammed şalla'llāhu °aleyhi ve's-sellemin hediyesi daḥi (2) dört şeydür: Evvelki Peyğamberimüze muḥabbet itmek. (3) İkinci sünnetine iktidā itmek ya'ni sünnetini işlemek. (4) Üçüncü ehl-i beytine daḥi muḥabbet itmek. Dördüncü (5) cemi° aşḥāblarına daḥi muḥabbet eylemek.

Ammā (6) Allahu °azīmü'ş-şānıñ hediyesi daḥi dört şeydür: (7) Evvelkisi emr-i bi'l-ma°rūf ya'ni Allahu °azīmü'ş-şānıñ (8) emir itdügini idüñ deyü emir itmek. İkinci (9) nehy-i °ani'l-münker ya'ni Allahu °azīmü'ş-şānıñ (10) kullarından meni° itdigi şeylerden kullarına (11) itmeñ deyü meni° itmek. Üçüncüsü ḥalka [31b] (1) ḥayır murād itmek. Dördüncüsü herkese merḥamet (2) itmek. **Tefsīr-i Medārik**den (3) naḥil olunmuştur.

(4) Temmet

KAYNAKLAR

- Alicı, Lütfi (2005), “Tezkirelere Göre Kahraman Maraşlı Divan Şairleri”, **KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Kahramanmaraş.
- Alicı, Lütfi vd. (2009), “Maraşlı Divan Şairleri” **Türk Edebiyatında Maraşlılar**, Ukde Yay., Kahramanmaraş.
- Alicı, Lütfi (2010), **Halîf-i Mar’âşî, Divançe ve Etvâr-ı Seb’a Tenkitli Metin-Tıpkıbasım**, Ukde Yay., Kahramanmaraş.
- Alicı, Lütfi; Alicı, Tanıdır Gülcan (2012), **Ravzatü’l-Îmân Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım**, Ukde Yay., Kahramanmaraş.
- Alparslan, Yaşar; Yakar, Serdar (2009), **Maraş Meşhurları**, T.C. Kahramanmaraş Valiliği Yay., Ankara.
- Ârifî (1332), “Maraş ve Elbistan’da Dulkadir (Zülkadir) Oğulları Hükûmeti, Hattat-ı Meşhûr Hayreddîn El- Mer’âşî” **Târîh-i Osmânî Encümeni Mecmuası**, Yıl: 7, S 38
- Haziran/Ârifî (1989), “Maraş ve Elbistan’da Dulkadir (Zülkadir) Oğulları Hükûmeti, Hattat-ı Meşhûr Hayreddîn El- Mer’âşî” **Târîh-i Osmânî Encümeni Mecmuası**, C 7-8, S 43-48, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- Atalay, Besim (2008), **Maraş Târîhi ve Coğrafyası**, (hzl. İlyas Gökhan Mehmet Karataş), Ukde Yay., Kahramanmaraş.
- Ayverdi, Ekrem Hakkı (1953), **Fatih Devri Hattatları ve Hat Sanatı**, İstanbul Fethi Derneği Neşriyatı, İstanbul Matbaası, İstanbul.

- Balbaba, Sefa (2009), **Kemal Ümmî Divanı Tenkitli Metin - İndeks** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş.
- Bilmen, Ömer Nasuhi (Tarihsiz), **Dinî ve Felsefî Ahlâk Lügatçesi**, Bilmen Yayınevi, İstanbul.
- Cebecioğlu, Ethem (1997), **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Rehber Yay., Ankara.
- Çiftçi, Cemil (2000), **Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler**, Kitabevi Yay., İstanbul.
- Derleme Sözlüğü (1993)**, TDK Yay., Ankara.
- Devellioğlu, Ferit (1997), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitapevi Yay., Ankara.
- Dikici, Recep (2005), “Türkiye Kütüphanelerinde Yazma ve Matbû Eserleri Olan Kahramanmaraşlı Âlim, Edip ve Şâirler”, **I. Kahramanmaraş Sempozyumu 6-8 Mayıs 2004**, Maraşder-Kahramanmaraş Belediyesi Yay., Birinci Cilt, İstanbul.
- Habîb (13069), **Hat ve Hattâtân**, Matbaa-ı Ebu'l-ziyâ, İstanbul.
- Hüseyin Hüsameddin [Yesar], **Amasya Tarihi**, Süleymaniye Kütüphanesi, Mikrofilm Arşivi, Nu.: 3681-3682; IX, s. 499-500.
- İpekten, Haluk vd. (1988), **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı Sözlüğü**, KTB Yay., Ankara.
- İz, Mahir (1997), **Tasavvuf Mâhiyeti, Büyükleri ve Tarikatler**, (Neşre hzl.: M. Ertuğrul Düzdağ), Kitabevi Yay., İstanbul.
- Kurt, Şaban (2009), **Kur'ân-ı Kerîm Sözlerini Bulma Kılavuzu—elifbâî dizin-**, Çağrı Yay., İstanbul.
- Mecmua** (Tarihsiz), Hâfız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi, Nu.: 291, Kahramanmaraş.

- Mehmed Süreyya (1996), **Sicilli-i Osmanî**, (hzl.: Nuri Akbayar; Seyit Ali Kahraman), KB ve TETTV Yay., İstanbul.
- Muallim Nâci, (1978), **Lûgat-ı Nâci**, İstanbul.
- Muslu, Ramazan (2007), Halvetiyye’de “Atvâr-ı Seb’a” Yazma Geleneği ve Sofyalı Bâli’nin Atvâr-ı Seb’a Risalesi”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl: 8, S 18.
- Müstakimzâde Süleyman Sa’deddin Efendi (1928), **Tuhfe-i Hattâtîn**, (hzl.: İbnülemin Mahmud Kemal), Türk Tarih Encümeni Neşriyatı, İstanbul Devlet Matbaası, İstanbul.
- Nefeszâde İbrahim Efendi (1939), **Gülzâr-ı Savâb**, Güzel Sanatlar Akademisi Neşriyatı, İstanbul.
- Okuyucu, Cihan (2004), **Divan Edebiyatı Estetiği**, LM Yay., İstanbul.
- Özek, Ali; Karaman, Hayrettin vd. (1993), **Kur’ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli**, TDV Yay., Ankara.
- Uludağ, Süleyman (1991), **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Marifet Yay., İstanbul.
- Unat, Faik Reşat (1988), **Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu**, 6. Baskı, TTK Yay., Ankara.
- Ünver, İsmail (1993), “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Türkoloji Dergisi**, XI. Cilt 1. Sayı Ayrıbasım, AÜ Basımevi, Ankara.
- Serin, Muhittin (1992), **Hattat Şeyh Hamdullah**, İstanbul.
- Serin, Muhittin (1998), “Hayreddîn Mar’aşî”, **TDVİA**, TDV Yay., İstanbul.
- Suyolcuzâde Mehmed Necib Efendi(1942), **Devhatü’l-Küttâb**, (Tertip ve Tashih Eden: Kilisli Muallim Rifat), Güzel Sanatlar Akademisi Neşriyatı, İstanbul.
- Şemseddin Sami (1989), **Kâmûs-ı Türkî**, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- TDK (1983), **Yeni Tarama Sözlüğü**, (Düzenleyen: Cem Dilçin), Ankara.

- TDK (1988), **Türkçe Sözlük**, C 1-2, Ankara.
- TDK (2005), **Yazım Klavuzu**, 24. Baskı, Ankara.
www.ebuzerr.com (01.03.2012).
www.hayrettinkaraman.net (07.11.2011).
www.mehmetgormez.com (19.10.2011).
www.mumsema.com (07.11.2011).
www.pirhasanhusameddinussaki.org (12. 04. 2010).
www.yazmalar.gov.tr (02.06.2010).
- Yeniterzi, Emine (1993), **Divan Şiirinde Na't**, TDV Yay., Ankara.
- Yılmaz, Mehmet (1992), **Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler**, Enderun Kitabevi, İstanbul.

UKDE KİTAPLIĞI:

YAŞAR ALPARSLAN – SERDAR YAKAR’IN EDİTÖRLÜĞÜNDE ÇIKAN YAYINLARIMIZ

MARAŞ TARİHİ SERİSİ:

1. Dulkadir Beyliği Araştırmaları I (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN, Mehmet KARATAŞ, Serdar YAKAR*
2. Dulkadir Beyliği Araştırmaları II (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN, Mehmet KARATAŞ, Serdar YAKAR*
3. İstiklâl Savaşında Maraş (2008) / *Yaşar ALPARSLAN – Serdar YAKAR*
4. Maraş Tarihi ve Coğrafyası (2008) / *Besim ATALAY*
5. Maraş Yollarında (2008) / *Hasan Reşit TANKUT*
6. Aşiretlerin İskanları (2008) / *Bekir Sami BAYAZIT*
7. Maraş Emîrleri (2008) / *Editörler: İlyas GÖKHAN / Selim KAYA*
8. Maraş’ta Misyoner Faâliyetleri ve Misyoner Okulları (2008) / *Mustafa ÇABUK*
9. Zeytun ve Çevresindeki Ermeni İsyancıları (2008) / *A. Latif DİNÇASLAN*
10. İlkçağdan Dulkadirlilere Kadar Maraş (2008) / *Yrd. Doç. Dr. İlyas GÖKHAN, Yrd. Doç. Dr. Selim KAYA*
11. Dulkadir Eyaletinin Kuruluşu ve Gelişmesi (2009) / *Dr. İsmail ALTINÖZ*
12. İlaveli Esmârü’t-tevârih Maa Zeyl (2009) / *Mehmed Şemî Efendi, Hazırlayan: Dr. Mehmet KARATAŞ*
13. 100. Yılında 1909 Maraş’ta Ermeni Olayları (2009) / *Yrd. Doç. Dr. Nejla GÜNAY*

- 14.Seyâhatnâme, Şehir Târîhi ve Coğrafya Kitaplarına Göre Maraş (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
- 15.Maraş'ta Saçaklızâdeler ve Eski Maraş Âlimleri (2009) / *Osman SANDALOĞLU, Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN*
- 16.Yakın Çağda Kahramanmaraş (2009) / *Prof. Dr. Ahmet EYİCİL*
17. Eshab-ı Kehf Vukûu Şuyûu (2010) / *Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN*
- 18.Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükûmeti (2011) / *Arifî Paşa, Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
- 19.Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi (2011) / *Doç.Dr.İlyas GÖKHAN*
- 20.Maraş Milli Mücadelesinde Bayrak Olayı ve Aşıklioğlu Hüseyin (2012) / *Serdar YAKAR*
- 21.Maraş-Fransız Harbi (Belgeler-Hatıralar (2012) / *Yaşar ALPARSLAN- Serdar YAKAR*

MARAŞ KÜLTÜR VE EDEBİYATI SERİSİ:

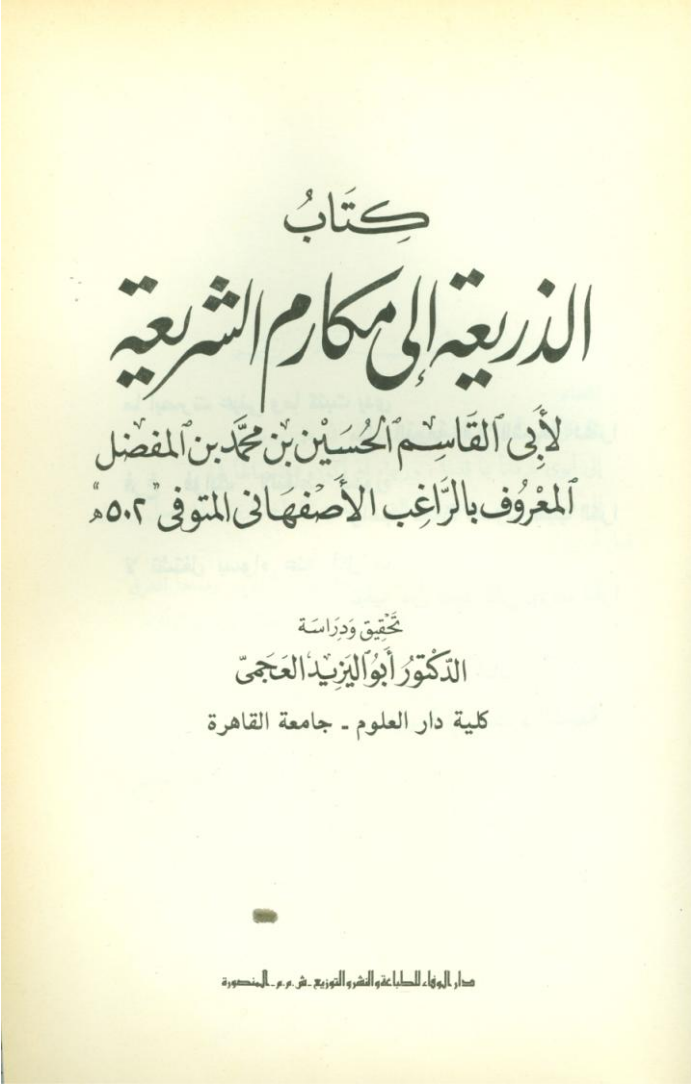
1. Âşık Durdu Mehmet Yoksul (Âşık Mahfuzî) Hayatı ve Şiirleri (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
2. Âşık Mustafa Zülkadiroğlu Hayatı ve Şiirleri (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
3. Muhammet Kâmil Ağdaş (Bahçeci Hoca) Hayatı ve Şiirleri (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
4. Maraş Merkez Ağzı (2008) / *Mine KILIÇ*
5. Mevlid / *Mar'aşî Kurâ-zâde Nâdiri* (2009) / *Hazırlayan Gülcan Tanıdır ALICI*
6. Maraş'ta Divanından Parça Kalmış Halk Şairleri (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
7. Türk Edebiyatında Maraşlılar (2009) / *Yaşar ALPARSLAN, Yard. Doç. Dr. Lütfi ALICI, Serdar YAKAR*
8. Maraş Bibliyografyası (2009) / *Cavit POLAT*

9. Büyük Hiciv Şâiri Âşık Mısdılı (Mustafa Hartlap'ın) Hayatı ve Şiirleri (2009) / *Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN*
10. Maraş Ağzı Köroğlu (2009) / *Hacı Ali ÖZTURAN*
11. Maraş Merkez Ağzı Kelimeler Deyimler (2009) / *Hacı Ali ÖZTURAN*
12. Muhtelif Cönklerden Maraş Halk Şâirlerine Âit Şiirler (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
13. Tertîbü'l-Ulûm (2009) / *Saçaklızâde (Eş-Şeyh Muhammed B. Ebî Bekr El Mer'aşî) - Çeviri: Doç.Dr. Zekeriya PAK - Yrd.Doç.Dr. M. Akif ÖZDOĞAN*
14. Divan-ı Hâfız-ı Mar'aşî (2010) / *Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Lütfi ALICI*
15. Kahramanmaraş'ta Çocuk Oyunları (2010) / *Hacı Ali ÖZTURAN*
16. Halîlî-i Mar'aşî Divançe ve Etvâr-ı Seb'a (2010) / *Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Lütfi ALICI*
17. Kahramanmaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi (2010) / *Kemalettin KOÇ*
18. Eski Maraş'ta Örf'ler, Âdet'ler ve İctimâî Hayat (2010) / *Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN - Hacı Ali ÖZTURAN*
19. Mîzânüşşerîat ve Bürhânüttarîkat (2010) / *Muhammet Hilmi Efendi, Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN*
20. Lutfiyye-i Vehbî (2011) / *Sünbülzâde Vehbî, Hazırlayan: Gülcan Tanıdır ALICI*
21. Nazmü'l-Fünûn (2011) / *Yemli hazâde Mustafa Kâmil, Çeviri: Doç. Dr. M.Akif ÖZDOĞAN – Uzm. Ahmet TEMİZKAN – Abdullah DİNÇ*
22. Nasihatnâme-i Vehbî (2011) / *Sünbülzâde Vehbî, Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Lütfi ALICI*
23. Eski Maraş'ta Alim Çıkarılmış Aileler (2011) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
24. Dîvân (2011) / *Sünbül-zâde Vehbî, Hazırlayan: Ahmet YENİKALE*
25. Şevk-engîz (2011) / *Sünbül-zâde Vehbî, Hazırlayan: Ahmet YENİKALE*

26. Neylü'l-Ereb fî Ma'rifeti'l-Edeb (2011) *Mahmûd Hamdî b. Davûd el-Merâşî ed-Dimeşki, Çevirenler: Uzm. Mehmet BALCIOĞLU-Doç.Dr. M.Akif ÖZDOĞAN*
27. Ahmed Kuddûsî İbnülmeraşî (2011) *Dr. Ali TENİK*
28. İrâdu'l-Makâle bi-Tarîki'l-Ecvibe 'alâ-Mîzânî's-Şerî'a ve Bürhânü'l-Hakîka (2011) *Hacı Nuhzâde Ahmed Efendi Hazırlayan: Ömer Hakan ÖZALP*
29. Ravzatü'l- İmân Tenkitli Metin - Sözlük – Tıpkıbasım (2012) / *Halîli-i Mar'aşî Hazırlayanlar Yrd. Doç. Dr. Lütfi ALICI - Arş. Gör. Gülcan Tanıdır ALICI*
30. Eski Maraş'ta Âile Ev Ekonomisi ve Zahra (2012) / *Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN - Hacı Ali ÖZTURAN*

KAHRAMANMARAŞ VALİLİĞİNCE YAYINLANAN ESERİMİZ

1. Maraş Meşhurları (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*

Ragıp İsfehâni'nin Ezzeri'â İlâ Mekârimi's-Şeri'a Adlı Kitabının İlk Sayfası

بہجت الہلک

اثر خامہ بہجت

ہر حقوقی محفوظدر

معارف نظارت جلیہ سنک ۲۱ ربیع الاول سنہ ۳۱۴ تاریخ
و ۳۱۵ نومرولی رخصتنامہ سیلہ طبع اولمشدر

نسخ صحیحہ سی مؤلفنک مہر یلہ مختومدر

در سعادت

(محمود بک) مطبعہ سی — باب عالی جوارندہ

ابوالسعود جادہ سندہ نومرو ۷۲

۱۳۱۴

Behcet'in Behcetü'l-Ahlak Adlı Eserinin İlk Sayfası

فَضَائِلُ اخْلَاقٍ

مؤلفی :

مکتب سلطانی علم اخلاق ولسان عثمانی
و عقائد دینیہ معنی

رفعت

معارف نظارت جلیہ سنک ۴۳۳ نومبر ولی
رخست رسمہ سنی حازدر

در سعادت

مکتب السلطانی
تطبیعہ

۱۳۱۱

ربانہ صاحبان اعضاء
فضائل انسانیہ
کرامت صاحب جمال
طریقہ حضرت
افندی حضرت
باب کا - عاصم
مدخلی
رسم

٤٠٨ ٤٠٨ ٤٠٨

نور کیه جمہوریہ
دیانت ایشلری رئیسلی
نشریاتندن
عدد
١

اخلاق دین سیرت

افسکلی : احمد حمدی

دیانت ایشلری رئیسلی هیئت مشاوره اعضاسندن

١٣٤٠ - ١٣٤٢

آققره : اوکود مطبعه سی

Aksekili Ahmet Hamdi'nin Ahlak Dersleri Adlı Kitabının İlk Sayfası

الاصحاح

منشورات مكتبة الصالحى

الاصحاح

الاصحاح الاول فى الدرر الدرية

تأليف

المعلم نعيم بابا

عميد دارالفنون واستاذ الفلسفة
فى جامعة استانبول سابقا

ترجمة

جناب ميرزا فتح محمد آل سبزواري

مدير متوسطة طوز

للطبعة الاولى

دار اسكندريه
للطباعة والنشر والتأليف

Ahmet Na'im Baba'nın Üsesü'l-Ahlâki'l-İslâmiyye Adlı Kitabının
İlk Sayfası

تصویر اخلاق

اثر خامه
احمد رفعت

تکرار طبع ونشری حققی مؤلفکدر

طبع ثانی

معارف نظارت جلدیه سنک رخصتی حازدر

در سعادت

« محمود بک » مطبعه سی — باب عالی بیوارنده ابوالسعود جادوسین

نومرو ۷۲

۱۳۰۹

Ahmet Rifat'ın Tasvir-i Ahlak Adlı Kitabının İlk Sayfası

در روزها و جمادات و غیره و ظاهر بسیار و ستایش که کثرت افراد فرایند
 سلامت شهر و وایامده احتمال اجتماع و انتظام و وفور امداد مواد سه ظروف
 و او نه دهور و از منهده امکان اندراج و کنجایش اولیه اول کرد که اربنده پرور
 و پرورد کار بخشایشند بخشایش که حضرت نه سزاوار و حقیق در که و اهل
 همه کل انسانی خلقت و ولقد خلقنا الانسان و الله مکرم و معزز
 و اباس استمدادین و فضلا هم علی کثیر من خلقنا و الله معلم و مطر زایل و یوب
 کمال قدرت و جلال حکمتی با روح لطیفین جسم کشفته ترکیب و پیوند
 و عالم اتان و امر دم تبلیت فصل با امانتله ممتاز و سر بلند ایلدی * بیت
 آسمان با امانت توانست کشید و قرعه کار بنام من دیوانه زدند پس ترکیب
 انسان مجرّد و مادی به مخنوی و باقی و فانی به منطوی اوله طلسم رابع
 و برنخ جامع اولدی و مثنوی * خرد جانور به زمر مردم ندید که مردم تواند بداندان
 رسید * چنان دانکه جان بهترین که هرست * نه زین عالم از عالم دیگر است

تن

Kınalızâde'nin Ahlâk-ı Alâî Adlı Kitabının Bulak Baskısının İlk Sayfası

—*— خاتمة الطبع *—

بمحمد من طبع على حمده الجنان . وفاض بشكره اللسان قد كل هذا الكتاب طبعاً في هذه الأيام التي درجت فيها القرائح من أوكارها وسار الفكر في طريق البحث عن الحقائق مجبالاكارها . فقد اتفقت الأراء وتوحدت الأفهام على وجوب الهوض والقيام على نشر المعارف في أرجاء البلاد وبث العلوم في كل واد وناد . ولا خلاف بين العقلاء في أن من أهم عوامل التقدم نشر التأليف النافعة المبهذة للنفس المثقفة للعقول الدافعة للأوهام الناهضة بالأقوام الى مراق السعادات ومعارض الكمالات . وطرح الأباطيل الكاذبة والخيالات المائمة التي بنيت عليها الروايات . تلك التي احدثت غوغاء وجبة كانت ولا تزال من جملة الأسباب لضعف العقول وامانة الاذهان . والعاقل المحب لبلاده وقومه لا يجحد بدا من ان يعمل بقدر ما يصل اليه جهده ويسعه مكانه عملاً نافعاً لوطنه وأبناء نوعه وقد توقفت الى نشر هذا الكتاب الذي عانيت في تصحيحه وتسويبه ما حبب الى كل عناء في مثل هذا السبيل حتى جاء بتوفيق الله بالغاً النهاية مشتتاً على الغاية التي تراء من نظائره في باب التربية . فان راق هذا العمل في عيون القوم فذلك ما أعهد من الانصاف . والا فإكثر المنتقدين بيتنا واقل العاملين . وقفنا الله الى خير العمل وأنانا السعادة التي تمنها في ظل أمير المؤمنين وحامي حوزة الملك اولدين خليفة رسول رب العالمين وامام المثقين ﴿ عبد الحميد خان ﴾ الثاني قرن الله دولته بالنصر والتأييد وحرس امير البلاد مولى الفضائل ومؤئل الرشاد الحدوي الاعظم ﴿ عباس علمي باسا ﴾ الثاني ما دعي داع بطبعه في الحتام

تم طبعه في يوم الثلاثاء ٢١ ربيع الثاني سنة ١٣١٧ هجرية

كتبه

عبد العليم صالح

الحامي الأزهرى

HALÎLÎ-İ MAR'ÂŞÎ'NİN VEFATINA DÜŞÜLEN TARİHLER

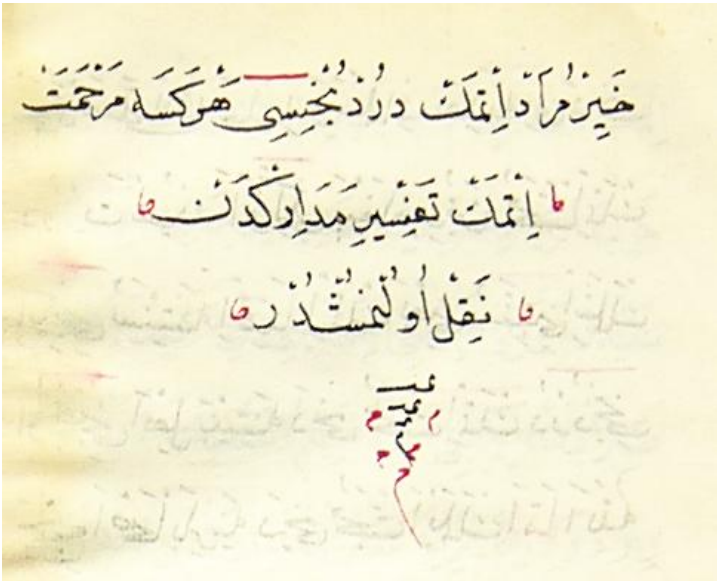
تاریخ مرعشی خلیل وی اولیائی تحت قباہی
۹۹۸

مجموع مرعشی خلیل
افندگی حضرت بزرگوارین علیہ السلام
صیغہ نسخہ تاریخ اولیائی
۹۹۸

تاریخ مرعشی خلیل المرعشی وی اولیائی تحت قباہی
۹۹۸ تاریخ دیکر ضیف حق سید بوسندک
ہجرت انبوس بیک قرقا درت سندید داخل اولمشود.
وفاتکوی قرقا التی بیل اولور

Süleymaniye Kütüphanesi, Şehit Ali Paşa Bölümü, TY.
1121/1, v.: 23b, 24a.

III. TIPKIBASIM

مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَدَيْتَهُ سِي دَخِي
دُورَتِ شِيدَرِ أَوَّلِكِي بِنِغَامْبَرِيْنَهٗ حُجَّتْ أَيْمَنُكَ
أَيْكِنِي سُنْتِنَهٗ إِقْدَا اَيْمَنُكَ يَعْنِي سُنْتِنِي اَيْمَنُكَ
أَوْجُنِي أَهْلَ بَيْتِنَهٗ دَخِي حُجَّتْ أَيْمَنُكَ دَرْدُجِي
جَمِيعِ أَصْحَابِكِرِنَهٗ دَخِي حُجَّتْ أَيْمَنُكَ **أَمَّا** اللَّهُ
عَظِيمُ الشَّانِكِ هَدَيْتَهُ سِي دَخِي دُورَتِ شِيدَرِ
أَوَّلِكِسِي أَمْرًا لِمَعْرُوفٍ يَعْنِي اللَّهُ عَظِيمُ الشَّانِكِ
أَمْرًا تَدُوكِنِي اَيْدُكَ دِيوَأَمْرًا مَيْمَنُكَ اَيْكِنِي
نَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ يَعْنِي اللَّهُ عَظِيمُ الشَّانِكِ
قَوْلَ لِرِذْنٍ مَنِعٍ اِتْدِيكِي شِيدَرْدَنَ قَوْلَ لِرِيبِنَهٗ
اَيْمَنُكَ دِيوَمَنِعٍ اَيْمَنُكَ أَوْجُنِسِي خَلْقَهٗ

اَتَمَّكَ دُرْدُجِي اَنَايَه بَابَايَه اَيْلِكَ اَيْلَاكَ اَمَّا جَنَّتْ
خَرِيذَ دَرِي رِضْوَانِكَ هَدِيَه سِي دَخِي دُورْت
شَمِيذَر اَوَّلِكِي طَبِيعَتِي اَسْمَدِي كِي شَيْ كَنْدُوبَه كَلَا كَدَه
صَبْرَاتِمَك اَيْلِكُنِي اَللّهُ عَظِيمُ الشَّانِك كَنْدُوسِنَه
وَبِر دُوكِي نَعْمَتِكِرِيه شُكْرَاتِمَك اَوْجُنِي اَللّهُ عَظِيمُ
الشَّان كَنْدُوسِنَه وِبِر دِي كِي مَالِي فِي سَبِيلِ اَللّهِ
مَحَلِّتَه اِنْفَاقِ اَتَمَّكَ دُرْدُجِي اَمَانَتِي حِفْظِ اَتَمَّكَ
يَعْنِي خِيَانَتِ اِتْمَه مَك اَنَا رُوحُكَ هَدِيَه سِي
دَخِي دُورْت شَمِيذَر اَوَّلِكِي اَز مِي كِ جُوقِ يَمَمَك
اَيْلِكُنِي اَز اَو يَقُو اَو يُو شُو اَوْجُنِي اَز سُو بَلَمَك
دُرْدُجِي اِسْتِغْفَارَه مَدَاوَمَتِ اَتَمَّكَ اَنَا بِبِعْمَرِي مَز
محمد

اللَّهُ عَظِيمُ الشَّانِ جُوقُ ذِكْرِ اِيْمَتِكَ اَنَا مِرَاطُ
كُوْبُرُو سِنِكَ هَدِيَّةٌ سِي دَخِي دُوْرَتِ سَنِيْدُرِ
اَوَّلِكِي اَوْ بِلَكِهْ بِعْنِي غَضَبِنِي يُوْمَتُقُ بِعْنِي بَرِكْسِيَهْ
قَلْبِيْدَنْ غَرَضِ اِيْمَتِكَ اِيْبِنِي وَرَعٌ صَا حِي
اَوَّلِقُ بِعْنِي اللّهُ عَظِيْمُ الشَّانِكِ عَدَا بِنِدَتِ
قُوْرُقَتِي اَوْ جِيْنِي جَمَاعَتِ اِيْلَهْ نَمَازِ قَلْعَهْ زِيَادَهْ
سِيْنِي اِيْمَتِكَ دَرْدُ بِي عِبَادَتِ طَاعَتِ اِيْمَتِكِهْ
مَدَاوْمَتِ اِيْمَتِكَ اَنَا مَالِكِ حِفْرَتِيْنِيْكَ هَدِيَّةٌ
دَخِي دُوْرَتِ سَنِيْدُرِ اَوَّلِكِي اللّهُ عَظِيْمُ الشَّانِكِ
عَدَا بِنِدَتِ قُوْرُقُوْبِ جُوقِ اَغْلَقِ اِيْبِنِي خُرُوْجِهْ
صَدَقَهْ وِيْرَمَتِكَ اَوْ جِيْنِي مَفِيْصِيْلَتِيْ رُكْ

کچھ مک ایلکھی بولدن چچمق یعنی اوزرینه
چچمق منق اوجینچی قرآن عظیم الشان اوفومق
دردنجی کچه فالقوب نماز قلیق **اما منکر و نکر**
هدیه سی دخی دورتدر اولکی دلنی بلاندن
صیفمق طوغری سوبک بلان سوبله مک ایلکھی
غیبت ایله مک اوجینچی حق سوزی قبول اتمک
دردنجی الله ایچون تواضع اتمک کبر لکم لب
اما میزانک هدیه سی دخی دورت شنیدر
اولکی اشلدیکی عملنه ریا فار شمع خلوص اوزر
اتمک ایلکھی ازیتمدن چچمق برکسیه ازا اتمک
اوجینی حسن خلق صاجی اولق دردنجی

الله

هَدِيَّةٍ سَيِّدِي **طَفُوزِ بَنِي** بَيْغَمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ هَدِيَّةٍ سَيِّدِي **اَوْجُحِي** اللَّهُ عَظِيمُ الشَّانِ
هَدِيَّةٍ سَيِّدِي **أَمَّا** عَزْرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ هَدِيَّةٍ
دُورْتَدَّرْ أَوْلَكِي خَضِرِي رَاضِي قَلْبِي أَيْكِي
قَضَايَه قَالِمِش نَمَازِ لَرِي وَأَرَايَسَه قَلْبِي قَالِمِش
زَكْوَه وَأَرَايَسَه وَبَرَمَك قَالِمِش أَوْجِي وَأَز
أَيَسَه طُومَتِي وَحَجَّه كَمَدَلِيَسَه كَمَتَك أَوْجِي
أَوْلُومِ اِبْجُون حَاضِرَانَمَقِ دَرْدُجِي اللَّهُ عَظِيمِ
الشَّانَه مُحَبَّتِي زِيَادَه أَمَتَك **أَمَّا** فَبَرِكِ هَدِيَّةٍ
دَجِي دُورْتَدَّرْ أَوْلَكِي قُوغُولُغِي تَرَكِ
أَمَتَك يَعْنِي خَلْقِكِ أَرَايَسَه كِيرُوبِ بَرِ بَرِيَسَه

وَارْمِدُّرْ أَوْلَمَكْ لِكْمِي طَلَبْ اِيْدَهْ نِيْمْ بِيغَامْبَرِيْمِزْ
 دَخِي اَوْلْ اَدَمَهْ جَوَابْ اَيْلِدِيْلِكِهْ اَيْ كَشِي اَوْلُوْدْ
 اِيچُونْ زَادْ لَازِمْ زِيْرَا اَوْزُونْ يُوْلُدُرْ اَوْلُوْمِي
 طَلَبْ اِيْدَنْ اَدَمَهْ اَوْنْ هَدِيَهْ لَا زَمْدُرْ اَوْلْ اَدَمْ
 دَخِي بِيغَامْبَرِيْمِزَهْ سُوْاَلْ اَيْلِدِيْلِكِهْ اَوْنْ هَدِيَهْ نِيْمْ
بِيغَامْبَرِيْمِزْ دَخِي جَوَابْ اَيْلِدِيْلِكِهْ اَوْنِكْسِي غَزَالِيْلْ
 هَدِيَهْ سِي اَيْبَنجِي قَبْرِكْ هَدِيَهْ سِي اَوْجَنجِي مُنْكَرْ
 وَنَكِيْرِكْ هَدِيَهْ سِي دُرْدُنجِي مِيْزَانِكْ هَدِيَهْ سِي
بَشَنجِي مِرَاطْ كُوْبُرُوْسِيْنِكْ هَدِيَهْ سِي اَلْبَنجِي مَالِكْ
 حَضْرَتِيْنِكْ هَدِيَهْ سِي بِدَبجِي جَنَّتْ حَرِيْنْدَارِي
 رِضْوَانْ حَضْرَتِيْنِكْ هَدِيَهْ سِي سِكْرَنجِي رُوْحُكْ
 هَدِيَهْ سِي

مهر کیمیک خویی کوزلدز داخل اولوخته

نهم ایدرزوق صفا لر حله لر کیمیکله

کیمیکله خویی انجق اولور الیرانی نان نهم

نخم چکوب رنج جفا لر نهم بلاس کیمیکله

بویله تفریر ایلدی پیغمبر آخر زمان

نابت اولدی جماله اصحاب اتفاق اتمکله

ایو خویلدن ترقی ایله یارب برزله

ایله احسانت تمامین ذاتکی کورسکله

روایت اولندیلکه تحقیقا برآ ذم پیغامبرین

کلوب دیدیکه یار سول الله بکا اذن شریفکن

عَفَّتْ إِسْتِقَامَتَ أَدَبٍ فَرَأَسَتْ تَفَكَّرَ صِدْقٍ
 مُرَابَطَةَ مُشَارَطَةَ مُرَاقَبَةَ مُحَاسَبَةَ مُعَاتَبَةَ
 مُعَاقَبَةَ كَطَهَ غَيْظَ عَفْوَنِيَّتَ إِرَادَةَ طَوْلُ
 الْحَيَوَةِ لِلْعِبَادَةِ تَوْبَةَ خُشُوعَ يَقِينَ عِبُودِيَّتَ
 حُرِّيَّتَ إِرَادَةَ ^{تَأْتِي} كُلَّ مَضْطَرَفِيَّتِكَ بُولِيْنَهُ كُلَّ بُولِيْنِهِ
 دُوْرٍ مَحْشَرَدَهُ سَنِكَ دَرْدِيْكَ دَرْمَانَ بُولِيْنَهُ =
 = تَرَكَ سُنَّتَهُ سَلُوْكَ اِيْدَنَ ضَلَاوَتَ بُولِيْنِهِ
 اَوْلِيُوْبَ نِعْمَتَهُ مَطْهَرًا نَارًا اِيْحِيْدَهُ بُولِيْنَهُ =
 منظومًا شيخ حاج خلیل غفر الله له ذنوبه

حَمِيْدًا اِيْلَهُ كُلَّ تَخَافُ اِيْلَهُ سَنَ بِلِمَاكَه
 = اِيْلَهُ سَنَ ذَمِيْمَهُ نَدْرًا اِيْحِيْنَا بَ اِيْمَاكَه
 هرگون

الْآخِرَةَ سَخَا إِيثَارَ مُرُوتٍ قُوَّتِ حِكْمَتِ
شُكْرِ رِضَا صَبْرِ خَوْفِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى حَزْنِهِ
رَجَا بُغْضِ فِي اللَّهِ حُبِّ فِي اللَّهِ تَوَكُّلِ حُبِّ
مَخَافَةِ إِسْتِوَاءِ مَدْحِ دَمِّ مُجَاهَدَةِ تَحْقِيقِ
قَضْرِ أَمَلِ زِكْرِ سَوْتِ تَفْوِضِ تَسْلِيمِ تَمَلُّقِ
فِي طَلَبِ الْعِلْمِ سَلَامَةِ الصَّدْرِ عَنِ حَقْدِ
شَجَاعَتِ حَكِيمِ رَفْقِ إِيثَابِ وَفَاءِ عَهْدِ
أَجْزَالِ وَعْدِ حَسَنِ زُهْدِ قَنَاعَتِ رُشْدِ
سَعْيِ إِيثَابِ مُبَادَرَتِ فِي الْعَمَلِ الْآخِرَةِ رِقَّتِ
شَفَقَتِ حَيَاءِ صَلَابَتِ فِي أَمْرِ الدِّينِ النَّسْ
بِاللَّهِ شَوْقِ إِلَى اللَّهِ حُبِّهِ اللَّهِ وَقَارِ زَكَاةِ

عَمَلَهُ قَبْدَ قَلْبِ أَيْمَانَكَ **عَبُودِيَّتِي** رُبُّ تَعَالَى سَنِكَ
صَرَاحًا لِنَدَاهُ رَبِّكَ أَوْلَادِي بِنِي كَبِي سَنَ دَرْجِي
صَرَاحًا لِنَدَاهُ قَوْلُ لَوْ غُنْدَهُ أَوْلَمَقَ **حُرِيَّتِي** قَوْلُ لَعَلِّي
أَجْتَرِي رَبُّ تَعَالَى يَه حَضْرَائِي دُوبِ جَمِيعِ مَكْتُوبَاتِي
وَمَخْلُوقَاتِي مَحْتِ سَلْطَنَتِنْدَهُ وَهَكْمِنْدَتِي
جَقُوبِ آزَادِ أَوْلَمَقَ **إِرَادَتِي** عَادَتِي
أَوْلَانِ سَيَلَرْدَنِ جَقُوبِ قَلْبِنِي طَلَبِ حَقَّقَهُ
دَائِمِ وَقَائِمِ أَيْمَانَكَ **أَخْلَافِ حَمِيدِهِ نَبِيِّكَ أَسْمَاءِ رَبِّي**
ذِكْرِ أَوْ نُورِ أَيْمَانَ اِعْتِقَادِ أَهْلِ سُنَّتِي
وَأَجْمَاعِهِ اِخْلَاصِ اِحْسَانِ تَوَاضُعِ ذِكْرِي
مِنْ بَصِيحَتِي تَصَوُّفِ غَيْرَتِي غَيْبَتِهِ فِي عَمَلِي
الْآخِرَةِ

إِنَّمَا لَهُ يُؤْتَمَقُ **عَفْوٌ** بِرِيسْنَهُ سَكَ صَوَجَ أَبْلَدِكُدَه
صَوَجْدَن كَجْحَمَك نَيْتَ أَخْرَتِ عَمَلِيْلَه أَنْجُو
رَبُّ تَعَالَى بِهِ تَقَرَّبُ مُرَادُ أَيْلَمَك **إِرَادَةُ طَوْلُ**
الْحَيَوَةِ لِلْعِبَادَةِ رَبُّ تَعَالَى بِهِ عِبَادَتِي جَوْفُ
أَمْدَنَ أَوْ تُوْرِي أَوْ زُونَ عُمُرَ اسْتَمَك **تَوْبَهُ رَبُّ**
تَعَالَى بِهِ تَعْظِيمًا وَعَذَابٍ عِقَابِيْدَن قُوْرَقْدُغْدَن
أَوْ تُوْرِي أَيْدِيكِ مَعْصِيَتَكَرْدَن دُونَُوبِ بُرْدَخِي
أَيْمَهُ سَأَلَهُ عَزِيْمَتِ أَيْلَمَك **خُشُوْعٌ** عَالَمُ الْغِيُوْبِ
أَوْلَانِ رَبُّ تَعَالَى بِهِ قُدْرَتِي أَوْلَدُغِي مَرْتَبَكَه
قَوْلُ الْغِنَى إِظْهَارُ أَيْلَمَك **يَقِيْنٌ** عِلْمٌ قَلْبِيْنَه غَالِبُ
أَوْلَغْلَه قَلْبِيْنِي قَبْلَتِيْ يَعْني تَحْصِيْلُ عِلْمِ الْيَسُوْبِ

بِرَائِسِي اِسْلَرَكْنِ وَاِسْلَدَنْ اَوَّلَ وَاِسْلَدِ لَدَنْ
صُكْرَه رُبُ تَعَالَى قَوْلِ لِرِيْنِكَ مَعْرَحَالِنَه نَاظِرُ
وَرَقِيْبِ اَوْلَدُ وُغْنِي بِلْمَكِ اَوْجِيْحِي مَحَاسِبَه كِه
عَمَلْدَنْ صُكْرَه اِسْلَدِ لِي كِي عَمَلْ بِيْرِنْدَه مِيْدَرْ دَكَلِيْدَرْ
لِي كِي دُشْمَنَكِ دَرْ دُجِي وَبَنِيْحِي مَعَابَتَه وَسَمَاقِيَه
كِه اَكْر نَفْسِ عَمَلْدَه قُصُورًا اَيْلَدِ لِي سَه قُصُورِيْنِكَ
صِيْدِيْلَه نَفْسِنَه عِتَابِ وَعِقَابِ اَيْلَمَكِ مَشَارِ
اَيَامِ مَعْتَادَه اَوْرُجِي تَرْكِ اَيْلَدِ لِي سَه نَفْسِي
صُوسُرِ وَاَجِ وَتَهْجِدِي تَرْكِ اَيْلَدِ لِي سَه اَوْيُقُوسُرِ
وَصَدَقَه تَرْكِ اَيْلَدِ لِي سَه نَذْرِ بِالْصِدْقَه اَيْلَمَكِ
كَبِي كَفْلَه غَيْظِ اَنَا رِغْضِيْبِ اِظْهَارِ اِيْتِيُوْبِ دَفْعِ
اِتْمَعَلَه

بِنْتَدَه صِدِّقِ اِخْلَاصِ دُرِّ اَوْجِحِي وَعَدَدَه
صِدِّقِ اَنْجَازِ دُرِّ بَعْنِي شَرِّ عَيْسَاهُ بَرِيْنَه كُتُوْبِكَ
دُرِّ دُنْجِي عَهْدَه صِدِّقِ وَفَا دُرِّ بَشِيْحِي وَفَا دَه
صِدِّقِ كِرِّ لُوْسِي وَاَنْيَا رَه سِي بَرَا بَرِ اَوْ مَقْدُرْ
يَدِ بَحْسِي خَوْفَه صِدِّقِ فَرِي وَجُوْقِ اَوْ مَقْدُرْ
بُوَيْدِي خَصَلَتْ اَيْلَاهُ مَوْصُوْفِ اَوْلَانَه صِدِّقِ
دِي رُزْمِ **مَرَابَطَه** نَفْسِي بَشِ شَيْبَاهُ بَدُوْقِي
اَيْلِكَ بَرِيْسِي مُسَارَطَه كِه تَمْرُ كُوْنَدَه وَتَهْر
كِيْجَه دَه مَعْصِيْتِي تَرَكِ اَيْلَاكَه وَعِبَادَتِ
بَدِيْنَه وَمَا لِيْه دَنْ بَرِ مَقْدَارِي وَبِرْدِ وَطِيْفَه
اَيْلَاكَه نَفْسِي بَاهُ شَرْطِ لَشْمَقِ اِيْبَانِي **مَرَابَطَه** كِه

اسْتَرْسَهُ وَرَمِيَتْ بِإِحْتِرَازِ أَيْمَانَكَ وَأَكْرَبُوا بِي
سِدَّنْ خَالِيَهُ إِيْسَهُ اللهُ تَعَالَى نِكَ تَوْفِيْقَهُ
شُكْرًا بِأَيْمَانِكَ إِيْبَانِي أَيْلِدِي بِكَ طَاعَتِ عِبَادَتِي
دُشْمِيكَ أَكْرَفَتِ أَوْلَشْ وَأَرَايْسَهُ تَدَارُكِي مُخْمِنِ
أَوْلَدَكَ تَدَارُكِي كُورُبْ بَرْدِي تَرْكِيْدَنْ حَذَرِ
إِيْدُوبْ تَرْكِ أَيْلَهُ مَكَّهُ مَرْيَتِ أَيْمَانِكَ وَأَكْرَبُوا غَيْسَهُ
تَوْفِيْقِ اللهِ شُكْرًا بِأَيْمَانِكَ أَوْجِيْبِي اللهُ تَعَالَى نِكَ
وَجُودِ وَخَدَائِيْتِي إِيْسِدِلَالِ إِيْجُونِ مَخْلُوقَةِ
وَنَفْسِنَهُ وَخَارِجِ أَوْلَانِ شَيْئَرَهُ دُورُفَكَ
صِدْقِ مَحَلِّي بِيْدِيْزِ بَرِيْسِي سُوْبِلْدَاهِ صِدْقِ
وَإِقْعَاهِ مُطَابِقِ أَوْلِيْمِي كَذْبِكَ صِيْدِيْزِ إِيْبَانِي
بِنْتَدَاهِ

وَكَلَامٌ خَيْرِي شَرِّدَن سَجَه بِلْمَك عِفْت نَفْسِنِك
اَز دُو اَيْلِدِي كِي شَيْ شَرَعَه وَ مَرَّتَه مُوَا فِقِ اَوْلَمَق
اَوْزَرَه نَفْسِنَه وَيَرْمَك اِسْتِفَامَت عَدَا لَتَه
مُلَا زَمَت وَ مَرَعَمَه دَه وَ فَا وَ هَر اُمُورِنْدَه اُورْتَه
حَال اُوزَرَه اَوْلَمَق اَدَب حُدُودِ اَللّٰهِ تَجَاوِز
اَيْلَمَك ضَرَرِي نِي بِلْمَك لَه حُدُودِ اَللّٰهِ رِعَايَت
اَيْلَمَك فِرَاسْت خَطَرَاتِ قَلْبِيَه دَن بَرِ خَطَرَه دُرِكَه
قُوَّة اِيْمَان دَن نَشْت اَي دُوب قَلْبَه هُجُوم اِتْمَك لَه
ضِدِّي نَفِي اَيْلَمَك تَفَكَّر اَوْج شَيْه دُوشْمَك
بِرِ سِي نَفْسِي اَجْلِنْدَن يَعْنِي اَكْر نَفْسِي مَعْصِيَت
اُوزَرَه اَيْسَه تُوْبَه اَيْلَمَك وَ اَكْر مَعْصِيَت اَيْلَمَك

مَنْ كَوَّرُ دُكْدَه دَفَعْنَه قَادِرًا وَاوْرَسَه دَفْعَ اَيْلَاكُ
 وَاكْرَضَرِي دَفَعْنَدَكْ اَوْتُورِي سَكُوتِ اَيْدَرَسَه
 اَكَا مَدَارًا دِير لُرْ جَا نَزْدُز بِلِكَلَه بَعْضِ بَرْتَرْدَه مُتَجِدَّ
اُنْسُ بِاللَّهِ رَبُّ تَعَالَيْنُكَ ذِكْرِيْنَه وَطَاعَتِيْنَه
 مَشْفُؤْلِ اَوْلُوبِ عَوَامِ نَاسٍ وَغَيْرِيْلَه قَارِ شَمْعُ
سُورِ الْحِ اِلَلَّهِ رَبُّ تَعَالَيْنُكَ ذِكْرِيْنَه وَطَاعَتِيْنَه
 اَشْدُّ مَيْلِ اَيْلَه مَيْلِ اَيْلَاكُ **مُحَبَّةُ اَللَّهِ رَبُّ تَعَالَى نَيْكُ**
 ذِكْرِنَدَكْ غَيْرِي قَلْبِيْدَه بَرْتِي اَوْلِيُوبِ عِبَادَتِ
اَيْلَاكُ وَقَارِ كِبَرِ وِرْيَا سِرَا غِرَا وُلْمَقِ اِقْتِيْضَا
 اَمْدُ نَجْهَ بَغَامَقِ وَسُوَيْلَه مَكْ وَيَا بِيْشِمَه مَقْ
 وَكَزْمَمَكْ حَاصِلِ كَلَامِ فَايْدَه سِرْحَرَكْتِ اَيْلَاكُ
 رَكَا

أُولُو بَنَاتِكُمْ كَمَا سَأَلَ وَبَجَلِ الْبَلْمَكِ **أَنَا مَتَّ** إِسْمِئِيلَ
أَوْ يَسُوبَ لَفْعِي وَضَرَرِي دُونَكَ **مَبَادِرَةٌ** فِي
عَمَلِ الْآخِرَةِ تَوْبَةٌ وَعَمَلِ الْآخِرَةِ تَأْخِيرٌ وَتَرَكْتُ
الْبَلْمَكِ مُؤْمِنًا إِصَابَتِ أَيْدِكَ أَذِي وَضَرَرِكَ
مَتَّ أَذِي وَتَحْرُونَ أَوْلَمَقَ **شَفَقَتْ** مُؤْمِنًا لَأَحِقُ
أَوْلَانِ أَذِي وَضَرَرَدَنِ مَتَّ أَذِي أَوْلَمَقَهُ قَادِرٌ
أَوْلَدِي مَرْتَبَةً دَلِيلًا يَا هُوْدُ غَيْرَ أَعْضَاءِ رَبِّكَ
يَا هُوْدُ مَا لِبَيْتِكَ أَوْلَ ضَرَرِي دَفَعَهُ سَعِي إِلَيْكَ **جَا**
مَتَّ تَعَالَى دَنِّ وَسَائِرَدَنِّ أَوْ تَأْتِي مَعَ صِي
وَسِيَّتِي تَرَكَ أَيْلَكَ **صَلَابَتٌ** فِي أَمْرِ الدُّنْيَا
وَدِينِي قَابِرُونَ لَفْسِنَهُ وَغَيْرِيهِ ضَرَرٌ أَوْلَمَقِينَ

مباشرت اولنج بر کرده بمشغلق ايلك **انابت**

شرع موافق عمل ترايله رب تعالى به تعظيم ايله

قولوق ايلك **وفاء عهد** دايم عهد في كوزدوب

بوزمق اكر بوزمق مراد ايد رسه بللده ايلك

الحجار وعهد وعهد ايلديكي شي شرعي ايسه بريته

كوزمك **حسن ظن** رب تعالى به وهو متلوه ابو

صنوصنق **زهده** حاجته كفايت مقدارينك

زياده سندن اعراض ايدوب آخرته اقبال ايلك

فناخت دنيا دن ازجوشني ايله اکتفا ايلك

رشد كما وكيف عقلمنده قوه اولوب كماله بالبع

اولمق **سعي نيت** ايله دنيا و آخرت عملينه مشغول

اولوب

دَلِيماً أَوْ لَوْ مِى أَكْثَا غَلَهَ غَا فِ لْ أَوْ لَمِ يُوْبْ أَوْ لَوْ نَد
وَ قِنْدَه حَا لِمِ مِجَهْ أَوْ لَوْ رَدِ يُوْحَرْ نَ بِحَمَلَتَّ
تَغْوِيضُ هَرَا سُوْرِنَ رَبِّ تَعَالَى يَهْ إِصْحَارَ لَمَقِ تَسْلِيْمِ
رَبِّ تَعَالَى يَهْ بِيُوْنِ أَكُوْبِ طَبِيْعَهْ مُلَا تِمِ أَوْ لَمِيْنِ
بِشِيْرَدَهْ إِعْرَاضِ أَيْلِمَكِ تَمَلَقُ فِي طَبَبِ الْعِلْمِ
بِحَلِمِ أَوْ كَرَمِنْدَنَ أَوْ تُوْرِيْ أَوْ سَاذْ كَرِيْنَهْ وَ شَرِيْكَ
كَرِيْنَهْ أَلْجَقَلَمَقِ سَلَامَهْ الصَّدْرِ عَن حَقِيْدِ دُنْيَا
خُصُوْصِيُوْنِ قَلْبِنْدَهْ طُوْنَمَقِ نِجَاعَتِ شِرْعَدَهْ
إِقْدَامِ لَازِمِ أَوْلَانِ يَرْ لَزَدَهْ قُوْرَقِيُوْبِ إِقْدَامِ
أَيْلَمَتِ حِلْمِ غَضَبِيْكَ سَبَبِيْرِيْ بُوْلُنْدُقَدَهْ رَحْمَتِيْ
أَثْرِيْ غَضَبِيْ دَفْعِ أَيْلَاكْدَارِ رَفِيْقِ شِرْعَدَهْ لَيْسَتِ إِلَهَ

حُبُّ خَوْلِ عِبَادَتِهِ مَشْفُورٌ أَوْ لَمْلَمَةٌ خَلَقَ آيَاتَهُ الْفَتْ
أَيْلَهُ مَكَاتِ اسْتِوَاءِ الْمَدِيحِ وَالذَّمِّ مَدِيحٌ أَيْدِهِ نَيْتُ
مَدْحِيكَ مَسْرُورٌ وَذَمُّ أَيْدِهِ نَيْتُ ذَمِّكَ
حَزُونٌ أَوْ لَمِيؤُوبٌ يَأْتِيهِ أَيْكْسِيْدُهُ بَرٌّ أَوْ لَمِيؤُوبٌ
مُجَاهِدَةٌ دَائِمًا نَفْسِنَاهُ مَخَالَفَتُ أَوْزَرِهِ أَوْ لَمِيؤُوبٌ
إِسْتَدْوَكُنْ وَيَرْمَعُكَ مَخْفِيْقِي عَقَائِدُهُ جَائِزٌ
أَوْ لَمِيؤُوبٌ مَجْرَدٌ حَسَنُ ظَنِّهِ غَيْرُكَ إِسْأَلٌ وَكُنْدَتُ
أَوْ لَمِيؤُوبٌ إِسْأَلٌ بِإِلَّهِ حُجَّتُ وَدَلِيْلٌ آيَاتِهِ إِسْأَلٌ
فَصْرًا سَلُّ حَكْمَتُ وَجَرْمِيْنُ يَعْنِي رَبُّ تَعَالَى
دَلْرَسَةٌ وَيَا خُودِ خَيْرِيْسَهُ دِيْمِكُهُ كَنْدُوِيَهُ عَمْرٌ
إِسْتِيْوَابٌ فِلَانٌ سَجِيْءٌ أَدِيْبٌ دِيْمِكُ دِيْمَتُ مَوْتٌ
دَائِمًا

رَحْمَتِي أَوْ مَمْتَقُ **بُغْضٍ فِي اللَّهِ** فَاسْفَلِي عِصِيَا
يَنْدَنُ وَأَهْلِي بَدَعْتِي بَدَعْتِكُمْ نَدَنُ وَظَلْمِ الْكَلْبِ
ظَلْمِ الْبَدَنُ أَوْ تَوْرِي سَوَمَتِكُمْ لَكِنْ مُبْتَدِعُكَ
بَدَعْتِكُمْ وَظَلْمِ سَارِيهِ وَتَعْدِيهِ أَوْ تَعْلَهُ
أَنْزَرَهُ يُغْضِي إِظْهَارَ أَيْلَمِكَ لِأَنْ مَذَرَ أَرْضَهُ
لِرَنْدَنُ قَوْمًا زَائِسَهُ أَمَا سَوْمِنُ عَاصِيَهُ
لِأَنْ مَذَرَ **رَجْبٍ فِي اللَّهِ** رِضَا بِلِلَّهِ عَالِمِ الْكَلْبِ
وَصَالِحِ الْكَلْبِ صَالِحُ وَتَقْوَى لِرَنْدَنُ أَوْ تَوْرِي
سَوَمَتِكَ **تَوَكَّلِي** بَدَنُ صَحْتِي وَسَائِرُ أَشْيَا سِنِي
رَبُّ تَعَالَى دَنْ يَلُوبُ تَعْرِشِيكَ خَالِقِي وَتَوْرِي
أَنْجُو رَبُّ تَعَالَى دَرْ دِيوَاعِ عِتْقَادِ أَيْلَمِكَ

شَكَرْتُ رَبِّي تَعَالَى لِنِعْمَتِهِ عَلَيَّ بِمَا كُنْتُ فِيهِ
قَوْلُ لَوْ قَدَّه دَائِمٌ أَوْلَقَ رِضًا اسْتَدِيكِي شَيْءٌ
إِصَابَتِي وَإِسْتَدِيكِي شَيْءٌ فَوَيْتُ أَوْلَادِي قَدَّه خَاطِرِي
حَوْشِي طُوبَى تَصَادُكَ اللَّهُ إِجْتِمَعَتْ صَبْرًا بَاشَه
بِرَبِّكَ كَلْدُكَ تَحْمِلُ أَيْدِيَهُ مَيُوبٌ جَمْعٌ وَشُكْرٌ كَمَا
أَيْلِدَنَّ نَفْسِي مَنَعَ أَيْلِكَ خَوْفٌ مِّنْ اللَّهِ رَبِّ
تَعَالَى لِنِكَ عَذَابٍ وَعِقَابِي تَذَكُّرًا أَيْلِدُكَ قَلْبِي
بِرِدِّ تَرْمَةٍ حَاصِلٌ أَوْلُوبٌ مَعَاصِي وَسَيِّئَاتِي
تَرَكْتُ أَيْلِكَ حُزْنٌ اللَّهُ بِحُجَّتِي كَمَا تَهْلِيهِ أَلْمٌ لَّنُوبٍ
إِجْتِدَاهُ عِبَادَتِي أَيْدِيكِي كَوْنِي لِيهِ تَأْسَفٌ
أَتَمَّ لَهُ قَلْبِي سِرُّرٌ كَلْمَةٌ رَجَارْتُ تَعَالَى لِنِكَ
 رَحْمَتِي

أَوْلَيْدِي بُونُكَ مِثْلِي دِيكَ **سَخَا** حُكْمُ شَرِّعَاهُ
يَا هُوَ حُكْمُ مَرُوتَاهُ كُنْدُنِكَ اِحْتِبَارِ جُنْدَانِ
فَضْلَهُ أَوْلَانِ مَا لِي بَدَلٍ أَوْ لِحَقِّ يَرَّرَهُ بَدَلٍ
أَيْلَاكَ **أَيْنَار** كِشِي كَنْدُ وَ مُحْتَاجِ اِبَكْنِ غَيْرِ
مُحْتَاجِ كَنْدُ وَ أَوْ زَرِينَهُ اِحْتِبَارِ اِيدُ وَ تَبِ
ضُرُوتِنِ دَفْعِ اَيْلَاكَ **مَرُوت** بَرِكْسَه نَلِكِ
قَائِدَهُ لَمْسِنَه قَارِزِ اَوْلَدُ وَ نِحِي قَدَرِ سَعِي اِيدُ
حَاجَتِنِي بِتُورَمَاكَ **قُوَّة** خَلْقَدَانِ اَذِيَّتِي مَنَعِ
وَ شَرِّعِيَّهِ خَطَايِي بَدَلِ صُوجَلَرِي عَفْوِ وَ عِيَلَرِي
سَيَرِ اَيْلَاكَ **حِكْمَت** كِسْفِيْدَه بَرِكْسِيْفِيْتَدِرِكِه اِنْجَلَاهُ
حَقِّي بِاطْلَدَانِ وَ صَوَابِي خَطَاْدَانِ فَرْقِ اَيْلَاكَ

هَرَّأَيْلِدِي عِبَادَتِ رَبِّ تَعَالَى نَوْفِيكَ تَوْفِيكَ دَر
لِكِنِّي وَكَدُوِي شَرِيفِ وَتَوَابِي عَظِيمِ وَتَقْدِيرِ
أَيْدِي رَبِّ تَعَالَى دَر لِفَنِّي مَا لَحَظَه أَيْلِكِ **نَضْمِ**
بِرْمُونِيكَ أَخْرَجْتَهُ خَيْرِي أَلِنْدَه أَوْلَانِ نَعْمَتِكَ
بِقَاسِنِي وَأَلِنْدَه أَوْلَمِينَ نَعْمَتَكَ نَائِلِ أَوْلَمَسِينِي
أَسْمَتِكَ **تَصَوُّفِ** سُنَّتِ رَسُولِ اللَّهِ إِشْلُوبِ
بِدَعْتَلَرْدَنِ وَبِيَجَلَرْدَنِ صَفْمَتِي **عَيْرِ** حَقُوقِكَ
بِرْحَقْدَه غَيْرِيكَ كَدُو سِيَالَه شَرِيكَ أَوْلَمَسِينِي
نَفِيعِ جَوَازِ وَيَرْمَدِيكَ بَرْدَه أَخْرَجْتِ شَرِيكَ
أَوْلَمَسِينِي أَسْمَتِكَ **غَيْبَتِهِ فِي الْعَمَلِ الْآخِرَةِ** غَيْرِيكَ
نَعْمَتِ أَخْرُوبِيَه سِنِّي كُورُبِ بِلَا كَدَه بِنِ دُخْمِ
أَوْلِيدِي

مِنْ غَيْرِ اِكْرَاهٍ وَلَا مُضْطَرٍ عَلَيَّ غَيْرَ اِعْلَامٍ
اِنْتَسِبَ لَكَ رَبُّ تَعَالَى بِهٖ مُجَرَّدَ تَقَرُّبٍ قَصْدِ اِيْدُو
دُنْيَا فَاِيْدَهٗ سِنِي اِسْمَهٗ مَاكَ **اِحْسَانُ** رَبِّ
تَعَالَى فِي كَوْنِ رُزْكِ يَا خُودَ رَبِّ تَعَالَى سِنِي
كُوْنِ رُزْكِ رَبِّ تَعَالَى بِهٖ عِبَادَتِ اَيْلَافِ
اِحْسَانِ اِخْلَاصِ نَمْرَهٗ سَيِّدُر **تَوَاضَعُ** كِنَاو
رُحِي لَا يُوْا وُلْدِي مَرْتَبَهٗ دَنِّ اَزْجِي اَلْحَقُّ
حَوَكْتِ اِمَّاكَ وَاكْرَدْحِي زِيَادَهٗ جَهٗ اَوَّلُورَسَهٗ
تَمَلُّقُ اَوَّلُورَطَلَبِ عِلْمِكَ غَيْرِنْدَهٗ تَمَلُّقِ مَذْمُوْر
وَاكْرَدْحِي زِيَادَهٗ اَوَّلُورَسَهٗ تَذَلُّقُ اَوَّلُور
ضُرُوْرَتِيْنَ يَرْتَرَدَهٗ مُطْلَقًا حَرَامِدُر **ذِكْرُ مَنِّيَّتِ**

أُولَٰئِكَ جَمِيعٌ كَتُورِدِيكَ شَيْئِي حَقِيقَةً وَحُكْمًا
يَا خُودَ أَتَمَّ حُكْمًا تَصَدِّيقًا وَأَكْرَبَ مَرَامًا يُؤْتِيهِ
حَقِيقَةً وَحُكْمًا يَا خُودَ أَتَمَّ حُكْمًا أَقْرَبَ دَخِي
أَيْلِكَ بُوتَقْرِيرَهُ كُورَهُ صَبِينِكَ وَسُكْرَهُ لَيْتَ
وَدَلْسِرِكَ وَتَجْنُونِكَ وَسُنَى عَلِيهِ هَيْكَلِ أَيْمَانِكَ
بِالِاتِّفَاقِ صَبِيحَتِهِ **أَفْعَلُ سُنَّتِ وَالْجَمَاعَتِ رَسُولِ**
اللَّهِكَ وَأَصْحَابِيكَ إِتِمَقَادَاتِ وَأَقْوَالِ
وَأَفْعَالِي أَوْزَرَهُ تَابِتِ أَوْلُوبِ دَلَالَةٍ وَحِرَاحَةٍ
وَإِسَارَةٍ زِيَادَةٍ وَنُقْصَانِ أَيْلِكَ شَارِعَدِكَ
إِذْنِ أَوْلَمَافِلِهِ بُوتَشِيرَهُ زِيَادَةٍ وَنُقْصَانِ
أَيْلِكَ **أَخْلَاصِ عِبَادَتِهِ** وَعِبَادَتِ دَلِيلِيهِ ^{هُوَ} وَيَا
مَرْغِبِ

حُبُّ مَدِيحِ اِتِّبَاعِ هَوِيٍّ تَقْلِيدِ طَوْلِ اسَلِّ طَمَعِ
تَذَلُّلِ حِقْدِ نَمَانَتِ عَدَاوَتِ جِبْنِ تَهَوُّرِ
غَدْرِ خِيَانَتِ خَلْفِ وَعْدِ سُوَيْطَنِ طَيْرِهِ
حُبِّ مَالِ حُبِّ دُنْيَا حِرْصِ سَفَاةِ بَطَالِهِ عَجَلِهِ
تَسْوِيفِ الْعَمَلِ فِظَاظِهِ وَقَاخِهِ حُرْنِ فِيْ اَمْرِ الدُّنْيَا
خَوْفِ فِتْنَةِ غِشْرِ فِتْنَةِ اُنْسِ الْمَخْلُوقِ حِقْصِهِ
عِنَادِ تَرَدُّ صِلَفِ نِفَاقِ جَرَبَزَةِ غِبَاوَتِ
شَرِّ نَمُودِ اِضْرَارِ **اَخْلَاقِ حَمِيدِهِ ذِكْرِ اَوْلَادِ**
اِيْمَانِ رَبِّ تَعَالَيْنِكَ جَيْبِ اَوْلَانِ مُحَمَّدٍ
مُصْطَفَى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَضْرَتِ رَبِّ رَبِّ
تَعَالَى دَنْ تَعْرِفُوْمِنِ وَهَرِ مُؤْمِنَةٍ اِنَا مُنْسِي **لَا اَم**

طَشْرَه سِنَه وَقَوْلِي فِعْلِنَه اَوْ مَيَّاسَتِي **شَرَه** حَالِل
وَ اَكْرَحَرَام نَفْسِ اِسْتَدُو كِي طَعَام وِجْمَاعَه وَغَيْرِ
نَسِيَه حَرِيضِ اَوْلُوبِ اَل اَوْ زَمْتِي **حَمُو** نَفْسِي
اَر زُو سِنَه اَل اَوْ زَمْتَه مَتِي **اِصْرَار** مَعْصِيَتِ اَوْ ذَرَه
قَصِدِ اَيْلَاك اَكْر نَبْضِ وَقِيْدَه وَا يَخُوْد بَرَكْتَه
رَحِي اِشَار سَدَه **ظَبْطَه** اَسَان جَفِي اَسْهَل
اَوْ مَلْدَان اَوْ تُوْرِي **اَخْلَاقِ ذَسِيْمَه نِيك اَسْمَا لَرِي**
ذِكْر اَوْ لِنُوْر كَفْر بَدَعَت رِيَا كِبَر عَجَب حَسَد
بَجَل اِسْرَاف جَهْل كُفْرَان اِنْعَمَه سَخَط لِقَضَا
جَزَع اَسْنِ يَاس حُبْ ظَلَمَه بَعْضُهَا كَيْفِيَت
تَغْيِيْقُ الْقَلْبِ بِالْاَسْبَابِ حُبُّ جَاء خَوْفِ دَم
حَبْر

وَدَكْرِمَانِلَهٗ وَحِفْظِنَاكُمَا وَغَيْرِيَا النِّسْبَتِ اِيْدُنْ
جَوْفِ مَشْفُوقِ اَوْلَمَقِ **خَفَّتْ** يَنْجِكَ لِكَ بَعْنِي
وَجُودِيْلَهٗ وَوَجُودِنْدَهٗ اَوْلَانِ اَعْصَا رِيْلَهٗ
اَوْلُوْرَا اَوْلَمَازِ نَسْنَرِي اِسْمَلِكْ بُوَكَهٗ طِيْشِ دَخِي
دِيْرَكْرِي **غِنَاد** حَقِّ بِلْدَهٗ كَدَنْصَكْرَهٗ قَبُوْلِ اِمِيْوَسْبِ
اِنْكَارِ اَيْلَمَكْ **نَرْد** كَنْدُوْدَنْ بِيُوَكْرَهٗ اِطَاعَتِ
اِمِيْوَسْبِ بَصِيْحَتَلَرِنِ قَبُوْلِ اَيْلَمَكْ **صَلَف** كَنْدُوْبِي
كِدْبِدَنْ قَايْرِ مِيْوَسْبِ اَمُوْرِ شَاقَهٗ يَهٗ قُدْرَتِ
اِظْهَارِ اَيْتَمَكْلَهٗ وَاَمُوْرِ غَرِيْبِيَهٗ اِخْبَارِ اَيْلَمَكْلَهٗ اَوْكَنْدُكْ
جَهْرَبْرَهٗ بِلْمَسْنِي مَمَكِنِ اَوْلَمَيْنِ شَيْبِ بَايِنِ دِيْمَلَتِ
غَبَاوَهٗ خَيْرِ شَرْدَنْ سَحْمَهٗ مَكْ **لِفَاف** اِبْجَرُوْسِي

دُوشَنَه مَكْدُر تَسْوِيفِ الْعَمَلِ تَوْبَهُ وَعَمَلِ اخْرِيهِ
تَاخِيْرًا يَدُوْبُ تَرَكَ اَيْلَمَكَ فَظَاظَه قَلْبِي فَتِي
اَوْلَمَقْ وَقَا حَه رَبُّ تَعَالَى دَن وَرَسُوْلِنَدَات
اَوْتَمَه مَقْ حُرْنِ فِي اَمْرِ الدُّنْيَا دُنْيَا نَعْمَتِي نَبِيْتِ
كِنْدُو كِنَه تَصَا لِنُوْبِ كَلْدَا وَكِنَه سُوْمَنَكْ خَوْفِ
فِتْنَه دُنْيَا بَا رَسِي صَابَتِ اِيْدُر دِيُو قُوْرَقْمَقْ
غَمِيْر نَصِيْحَتِي بَا لَنْدَن قَا چَرِمُوْبِ نَفْسِي
عِيُوْبَدَن بَا لَكْ اَيْلَمَكَ فِتْنَه فَايْدَه دِيْنِيَه سِيْنِ
بَرِشِيْدَه نَاسِ بَا لَو مَشَقْتَه دُو شَرْمَكْ مَدَا نَقْتَه
دِيْنِي نِي قَا يَرْسُوْبِ مَنَكْرِي فَا ذِرَا يَكْنِ دَفْعِ اِتْمَكْ
اَنْسُ الْمَخْلُوْقُ مَخْلُوْقَه يَعْنِي نَاسِكَه يَا خُوْر بَا غِلَاَه
وَد كَرْمَانِه

سُورِظْنُ أَوْلَمَازِ **طَبِيرَه** طَبِيعَتِنَاكِ حَظَّ اِبْلَكْدِيكِي
شِي شَرَهْ عَلَامَتِ طُوْمَتَقِ **حَبِّ مَالِ** اِقَامَهْ وَاجِبْدَنْ
وَقَوَامِ بَدَنْدَنْ وَتَصَدَّقْدَنْ اَو تُوْرِي اَوْلِيُوْبِ
اَمْجَقْ دُنْيَا دَنْ اَو تُوْرِي مَالِ سَوَسَلْدَرْ **حَبِّ دُنْيَا**
دُنْيَا رِذْقِنِ اِسْتِيُوْبِ كُوْكُلِ وِ بَرُوْبِ تَكْتِيْرِيْبَه
سَعِي اِبْلَكْدَرْ **حِرْصِ** جَمْعِ مَالِدَنْ اَو تُوْرِي جَمِيعِ
عَمْرِنِ كَارُو تِجَارَتَهْ حَرْفِ اِبْلَكْدَرْ يَا خُوْدِ غَيْرِيْكِ
نَعْمَتِ دُنْيُوْبَه سِنَهْ اَرْزُو اِبْلَكْدَرْ **سَفَه** عَقْلِنَدَهْ
كَمَا ضَعْفِ وَقُوَّةِ اَنْ وَكَيْفَا رَكَكْتِ اَوْلَمَقْدَرْ
بَطَالَه دُنْيَا وَآخِرَتِ عَمَلِنِ اِسْلِيُوْبِ تَكَا سَلْ
اِبْلَكْدَرْ **مَجَالَه** اِسْتِنْدَهْ اَوِيْبِ نَفْعِنِ وَضَرِيْبِنِ

دُنْيَا خُصُوصِيًّا بِجُودِ أَوْجِ كُؤُودِنِ زِيَادَةِ إِجْنَابِ
قَلْبِي لَهُ سَوِّمًا كَدْرُ **جَبْنِ** شِرْعَةِ مُبَاشَرَتِ أُنْسِي
لَا زِمَ أَوْلَانِ أَسُورِدِنِ قُورَقَمَقِ **تَهَوَّرِ** شِرْعَةِ
إِقْدَامِ لَا زِمَ أَوْلِيَيْنِ السُّورَةِ إِقْدَامِ أَيْلَا كَدْرُ **غَدْرِ**
بِلَا ذَرَمَكْسِرِنِ عَهْدِي بُوْرَمَقِ **خِيَانَتِ** إِشْنِدَةِ
دُورِ وَسِيْنِ أَيْلَمَكِ وَدِمَا كَدْرُ **خَلْفِ** وَعَدِ
نَيْتِنِدَةِ وَفَا ائْتَكِ أَوْلَمَهُ مَقْسِرِنِ وَعَدَا ائْيُوتِ
وَفَا ائْيَلَمَا كَدْرُ **سُورِ ظُنِّ** رَبِّ تَعَالَى حَقْنِدَهُ كَمِ صُنُو
صَنْمَقِ وَتُؤْمِنَارِ حَقْنِدَهُ وَتَمِّمِ ائْيَلَهُ يَا خُودِ شَكِ
ائْيَلَهُ يَعْغِي أَرْحَقِ عَالَمَتِي لَهُ كَمِ صُنُو صَنْمَقِ دُرُورَا كَرِ
ظُنِّ غَا ائْيَلَهُ يَا خُودِ عَالِمِ وَجَرِيْمَلَهُ أَوْلُورَسَهُ
سود

وَحَقِيقِيَّهٖ بِمَلَكْسِيْرِنِ عَقَايِدِ دِهٖ جَايِزِ اَوْلِيَايِنِ
مَجْرَدِ حُسْنِ ظَنِّيْهِ غَيْرِكِ اِسْلَاكِ وِكِنْدَنِ اَوْ تُوْرِي
اِسْلَاكِ **طَوْلِ اَمَلِ** رَبُّ تَعَالَى دِ يَرْسَهٗ وِيَا خُوْدِ
خَيْرِيْسَهٗ دِ يَمَكْسِيْرِنِ حَكْمِ وَاَجْرِنَايَهٗ كَنْدِيْسِيْنَهٗ
عَمْرُ اِسْتِيْوَابِ فِلَانِ شَيْءِ اِيْدِيْنِ دِ يَمَكْدُرِ **طَعِ** حَرَامِ
لِذِيْزِ يَا خُوْدِ خَيْرِيْ اَوْ مَكْسِيْ مَعْلُوْمِ اَوْلِيَايِنِ شَيْءِ
حَكْمِ اَيْلَهٗ بَعْنِي رَبُّ تَعَالَى دِ لَرْسَهٗ وِيَا خُوْدِ
خَيْرِيْسَهٗ دِ يَمَكْسِيْرِنِ فَصِيْدِ اِسْلَاكِ **تَذَلُّ** اَمْرِ دُنْيَا
اِيْچُوْنِ كَنْدُوْبِيْ ذَلِيْلِ اَيْمَلَكْدُرِ **حَقِيْدِ** اَمْرِ دُنْيَا دَنْ
اَوْ تُوْرِي كُوْرِ شِيْوَابِ كِيْنِ طَوْلِ مَقْدَرِ **شَمَانَتِ**
دِ شَمْنِيْكَ بِلَايْسَهٗ سَوِيْوَابِ كُوْمَلَكْدُرِ **عَدَاوَتِ**

سَوْمَكَدُرُ **بُغْضُ الصَّالِحِينَ** صَالِحِي وَعَالَمِ الرَّبِّ
سَوْمَهُ سَكَدُرُ **تَعْلِيْقُ الْقَلْبِ** بِالْأَسْبَابِ بَدَتْ
صِحَّتِي بِأَخُوذِ سَائِرِ أَشْيَائِي وَبَقَا سِنِي سَبَبِكَ
أَكَلَقْدُرُ **حُبُّ جَاهٍ** نَاسِكَ قَلْبِكُ رَيْنَهُ مَالِكَ أَوْلَمُفَاكَ
خَلْقِكَ إِجْنِدَهُ بِرَبَلُو أَدَمِ أَوْلَمِي سَوْمَكَدُرُ
بُوكَا حُبُّ رِيَا سَتِ دَخِي دِرْ لَرُ **خَوْفُ دَمِ خَلْقِكَ**
ذَمِنْدَن قُورُ قَمَقْدُرِكِه بُوكَه خَوْفِ تَغْيِيرِ دَخِي
دِيرْ لَرُ **حُبُّ مَدْحِ** أَوْجِ نَسْنَه نِيكِ بَرِي سِنِدَتِ
أَوْتُورِي خَلْقِكَ أَوْمَكَه سِنِي سَوْمَكَدُرُ **إِتْبَاعُ هَوِي**
نَفْسِي حُجَا هَدَايَه جَمَلِ ائْتِيُوبِ تَعْوَا سِنَه أَوِيُوبِ
اِسْتَدُوكِنِي وَيِرْ سَكَدُرُ **تَقْلِيدُ** بَرِ شَيْءِ حُجَّتِ
وَتَحْقِيقُهُ

حُكْمِ شَرَعِهِ يَا خُودِ حُكْمِ مَرُوثَلَه حِفْظِي لِأَزْمِ أَوْلَانِ
يَرْكُودَه مَالِي حِفْظِي أَيْلَمَكِ **جَهْل** بَلَمَكِ شَانْدَن
أَوْلَانِ كَمَسَنَه كَرِكِ بِلَمَسِي لِأَزْمِ أَوْلَانِ عُلُومِ زِينِيَه
بِلَمَكِ **كُفْرَانِ النِّعْمَه** رَبُّ تَعَالَى نِيَكِ نِعْمَتِرِينَه شُكْرُ
أَيْلَمَه شُكْرُ **سَخَطِ النِّقْضَاءِ** اللَّهُ تَعَالَى نِيَكِ حِكْمَه
وَقَضَائِسِنَه أَيْلَمَكِ **رُجْعِ** بَاشِنَه بِرَبْلَا كَلَاكَلَه
تَحْمَلِ أَيْدَه سَوْبِ دَارِ لَدِيغِنْدَن أَو تَوْرِي شُكْرِي
طَرِيقِيَه غَيْرِيَه بِلَا رَمَكِ **رَأْسِ** اللَّهُ تَعَالَى نِيَكِ
عَذَابِنْدَن كَنْدُوبِي قُور تَلْمَشِ وَبَرِي بِلَمَكِ
يَأْسِ اللَّهُ تَعَالَى نِيَكِ رَحْمَتِنْدَن مَا يُوَسِّعِي
أَيْدِي نِي كَسْمَكِ **حَبِ ظِلْمَه** ظَلَمَلَرِي وَفَاسِقَلَرِي

يَا خُودَ مِنْ غَيْرِ اِكْرَاهٍ وَلَا مُضْطَرٍّ غَيْرِ اِعْلَامٍ اِبْلَاكُورُ
كِبْرُ كَنْدِي نَفْسِي غَيْرِ يَدَنْ اَيُوبُوكُ كُورِ سَاكُورُ
شَرِيْعَ شَرِيْفَاكُ جَوَازُ وَيَرْمَدِيكِي يَرْ لَرْدَه **عَجَبُ**
عِبَادَتِ وَطَاعَاتِكِ اَوَلُو كِيُوْبُ اَللّهُ تَعَالَى دَنْ
بَلِيُوْبُ بَلَاكِهِ كَنْدِي نَفْسِي دَنْ وَيَا غَيْرِ يَدَنْ اِبْلَاكُورُ
يَا خُودَ اَلِنْدَه اَوْلَانِ نِعْمَتَه اِعْتِمَادِ اَيْدُوْبُ مِنْعَه
اِضَافِي اَوْتَمَقْدُرُ **حَسَدُ** غَيْرِيكِ اَخْرِيْتَه ضَرِيْ
اَلِنْدَه اَوْلَانِ اَكْرُ دُنْيَا وَاكْرُ اَخْرِيْتِ نِعْمَتِي
زَايِلِ اَوْلَمِسِي وَاَلِنْدَه اَوْلَمِسِي نَايِلِ اَوْلَمَا مِسِي
اِسْتَاكُورُ **بِحُلِّ** حَكْمِ شَرِيْعَه يَا خُودَ حَكْمِ مَرْوَتَا
بَدَلِ مَالِ اَوَلِيْحَقِي يَرْ لَرْدَه اِمْسَاكِ اِبْلَاكُورُ **اِسْرَافِ**
حَكْمِ

قَصْرِ جَنَّتِ اسْتَرْسَكَ دُوْرَهُ كُوْرًا عَمَّا لِكِي ۞
يَا اَلْهِ جُمَّلَهُ مِنْهُ اَيْلَهُ سَنَ بُوَايَلِكِي ۞ دِيْنِكِ
اُوْرِدَهُ سَنَ مِيْتَسْرَايَلَهُ بَرَهُ كُوْجَمِكِي ۞ اَخْلَافِ
نَيْسِي ۞ كَفَرُ مُؤْمِنِ اُوْلَمَقِ شَانِنْدَن اُوْلَانِ كِمَسَه نِيْكَ
مُوْمِنِ يِه تَصْدِيْقِ اُوْلَمَقِ رَسُوْلِ اَللّٰهِ
صَلَّى اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاَصْحَابِنِكَ رِضْوَانِ اَللّٰهِ
تَعَالَى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ زَمَانِ شَرِيْفِيْنَ زِدْنٰنُكَ
رِيْنْدَه زِيَادَه وَنُقْصَانَ اَيْلَكَه شَارِعَدَتِ
دَلَالَه وَصِرَاحَه وَاِشَارَه اِذِنِ بُوْغِيْكَتِ
زِيَادَه وَنُقْصَانَ اَيْلَكَدُرُ رِيَا عِبَادَتِكَه
وَعِبَادَتِكِ دَلِيْلِلَه دُنْيَا قَصِيْدِ اَيْلِكَ يَا حُوْدُ

تَذَكِيرٍ وَبَلِيغَةٍ تَعْلِيمٍ أَوْ لِمَا سِنَ مَعْقُولٍ وَرُوزٍ
جَزَاءَهُ أَجْرٍ مَبْرُورٍ وَعِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى مَقْبُولٍ
أَوْ لِمَا سِي بِفَضْلِهِ تَعَالَى مَرْجُودٍ لَكِنَّ قَلْبِي أَوْلَا
تَخْلِيَةٍ وَنَانِيًا تَحْلِيَةٍ تَرْتِيْبِيَه بِنَاءٌ ذِي سِمَةِ سِي
بِيَانِي تَقْدِيمٍ وَحَمِيدِهِ سِي بِيَانِي تَأْخِيرٍ أَوْ لِمَا سِي
بِعَوْنِ اللَّهِ تَعَالَى ذِكْرٍ تَسْطِيرٍ أَوْ لِنَدِي **بيت**

لترجه جنتِ ايجره كرمك ايجون جمله صرفا ايت و ايكه
دورمه چاليش سن تصحيح ايدو كوز عقيدده ك
استر يسك اله سين سن جنت ايجره بكمال ك
رفع غفلتاه مهذب ايدو كوز اخلاق ك
چونكه كللك بو فنايه اتمه ضايغ عمر يك
قصه

تَقْوِينِكَ مَبْنِي وَحَجْرِي سِي قَلْبَانِ سَكْرَ أَعْضَانِكَ
إِجْنَدَهُ مَلِكٍ مُطَاعٍ دِينِكَ قَلْبِكَ التَّمِشَ عَدَدَ
ذِيهِ سِي وَعَلَى قَوْلٍ يَتَمِشُ سَكْرَ حَمِيدِهِ سِي
أَوْلَانِ أَخْلَاقِكَ مُنْكَرِي مُلْحِذِ أَوْلُوبٍ وَهَرَبِ أَيْغِ
وَبِالْفَهْمِ بِهِ بِلَيْسِي وَحَمِيدِهِ سِي سَبَلَهُ تَخْلُقُ وَذِيهِ
سِي سَبَلَهُ عَدَمِ تَخْلُقُ فَرَضِ عَيْنِ أَوْلَمِشِي كَنْ تَعْلِيمِ
وَتَعْلَمُ دَنْ خَالِيهِ كَوِيَا لِأَزْمِ دِكْلِ كَمِي مُنْسِبِهِ
أَوْلُدُ وَغَنَهُ بِنَاءٍ بُوَعْبِدُ ذَلِيلِ شَيْخِ خَلِيلِ بَضَاعِهِ
قَلِيلِ أَوْلُدُ وَغَنَهُ نَظَرِ أَمْيُوبِ نَفْعِ عَامِ وَأَجْرِي نَامِ
أَوْلُدَنَّ أَوْ تُوْرِي بِعِنَايَةِ اللَّهِ الْمُتَعَالَى عَلَى
طَرِيقِ الْأَجْمَالِ تُرْكِيهِ تَرْجَمَهُ أَيْلَيْسِي حَجْرُ ذِي بَلَدِهِ

مَعْدَارُ سَالَةِ أَخْلَاقٍ حَمِيدَةٍ وَالزِّيَمَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَحْمَدُ لِلَّهِ الَّذِي أَمَرَنَا بِتَهْدِيبِ الْأَخْلَاقِ
وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى مُحَمَّدٍ الْمَوْصُوفِ
بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الَّذِينَ
فَارَوْا بِحَقِيقَةِ الْأَخْلَاقِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ
بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ التَّلَاقِ **وَبَعْدُ** أَيُّهَا
سَائِلُ الْآخِرَةِ بِكُلِّ كَيْفَةٍ جَنَّتْ كَنْدُوكِ رِيحُوتُ
بِالْإِصْلَاحِ خَلَقَ أَوْلُنَا نَاقِمْ لِكَ صِفَةِ أَوْلَانِ
نَعُوذُ

اَسْتَعِيْنُكَ بُوَفِيْرِكَ مُقَدِّمِ تَرْجَمَةِ اَيْلِهِ وَسَيِّدِ

رِسَالَتِهِ اَخْلَاقِيَّتِهِ مُرَاجَعَتِ اَيْدُوْبِ مُطَبَّعِ اَوْلَاهِ

بِعَزَّةِ كَمَالِ اِنْتِفَاعِ اَيْلِهِ مُنْتَفِعِ وَمَقَامِ اِسْتِفَادَةٍ

اَكْرَمِ سَمِيْعٍ

اَيْلِهِ مُسْتَفِيْدِ اَوْ لَنْزَلِ ذَنْ بُوَعْبِدِ ذَلِيْلِ شَيْخِ

خَلِيْلِ وَوَالِدِيْنِي دُعَاءِ بِالْخَيْرِ اَيْلِهِ ذِكْرِ

اَيْلِيْ مَرَجُوْ وَمُتَنَادِرِ رِيْحِ جَمَالِهِ مُفْرَحِ اِلَاهِ

يَا رَبِّ مِثْرِ اَيْلِيْ بِ اَخْلَاقِ سَمِيْدِهِ اَيْلِهِ اِتِّصَافِ

وَذِيْمَةِ دَنْ اِحْتِنَا بِهِ

سَوْفَ اَيْلِيَّتِهِ اَمِيْنِ

سَمِيْعِ

بَعْضِ حَمِيدِهِ إِيْلَهُ تَزْيِينِ فَرَضٍ وَوَأَجْبُدْ مَثَلًا
أَيْمَانَ إِيْلَهُ قَلْبِ تَزْيِينِ أَيْلَتِكَ كَيْبِي وَبَعْضِهَا تَزْيِينِ
سُنَّتٍ وَمُسْتَجِدِّدٍ مَثَلًا لِنَفْسِكَ بَعْضِ أَسَدٍ كَيْبِي
حَلَالِ لِدَنِّ أَوْ لُورَسَه وَيَرْمَتُ كَيْبِي إِمْدِكِي
ذَمِيمَه دَنْ تَطْهِيرِ وَحَمِيدَه إِيْلَهُ تَزْيِينِ فَرَضٍ
وَوَأَجِبْ أَوْ لِنَتْرِكِ عَمَلِي دَخِي فَرَضٍ وَوَأَجْبُدْ
جَهْلِي لِي حَرَامِدَر وَتَطْهِيرِ وَتَزْيِينِ سُنَّتٍ
وَمُسْتَجِبْ أَوْ لِنَتْرِكِ عَمَلِي دَخِي سُنَّتٍ وَمُسْتَجِدِّدِ
جَهْلِي لِي مَكْرُوهَدَر وَيِنَه بِلِنَه كِه مُطْلَقٍ
أَخْلَاقِكَ أَخْوَالِي بَيَانِ أَوْ لِنَدِيَسَه بَاقِي
أَخْلَاقِكَ إِسْمَائِي فِي مَعْنَا لِي فِي إِحْمَالًا بِلَمَاتٍ
استينار

بِحَرْبِهِ آيِلْدِكَلَرِنْدَن اوتوري جبرنيه اعتقاد
اولور العياذ بالله تعالى يا حديد شريف
اصحابم شو طاع سكانندن قال قدي ديسار
انانك بر آدم اسكي خويندن كجدي ديسار
انا نكز بيوز دقلري تبديل اخلاقك عسرت
وصعوبتته بناء دز انكه تبديل اولمز ديمك
اوله يعنى كوجله اولور ديمكدر وينه يلنه كه
قلبي بعض دسيمه دن تطهير فرض و واجبدر
مثلا كفردن تطهير كبي و بعضندن تطهير
سنت و مستحيدر مثلا حلالندن نفسك
مفراستد و كني و يرمك كبي و كداينه قلبي

أَيْدِنَ دَلِيلَ لَرْنِ بِلُوبِ مُسْتَدِلِ أَوْ لُقِّ مَسْجِي
وَيْنَهُ مَعْلُومٌ أَوْلَهُ كِهَ شَرَعِكِ وَرُودِنْدَه
رَعْقَاوَنِكِ اِتْفَاقِنْدَنَ وَرَمَّاءَ وَكَمْرَاتِ تَجْرِبَه
أَوْلَدُ وَغُنْدَنَه أَوْ تَوْرِي أَهْلِ سُسْتِكِ عِنْدِنْدَه
أَخْلَاقِ تَغْيِيرِ وَتَبْدِيلِ قَبُولِ اَلْمَسِي مُكْنِدُ رِبْنَاءِ
عَلَى ذَلِكَ بِيغَامْبَرِ بْنِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
تَعْلِيمًا لِأُمَّتِهِ مَرَاتَه يَعْزِي أَيْنِيَه نَظَرِ بِيُورْدَقِرِنْدَه
فِي رِوَايَةِ اَللَّهِ حَسَنَتْ خَلْقِي فَأَحْسِنْ خَلْفِي
دِيُو تَشْكُرَ طَرِيقِ اِيْلَاهِ دُعَا بِيُورْ مُسْتَدِرُّرَامَا أَخْلَاقِ
تَبْدِيلِ قَبُولِ اِتْمَرِ دِينَزِ مَلَاحِدَه اِعْتِقَادِ يَدُرْ
زَيْرًا اِنْكَارِ شَرِيعِ وَخَالَفَةِ اِجْمَاعِ وَسَعَايِنْدَه
بِحَرْبِه

زِيَادَةُ بِحَمْدِكَ أَدْنَاهُ أَفْرَاطُ دِرْزَلُ مَثَلَا ذَاتِ
بَارِيْنِكَ كُنْهِنِي بِالْإِنِّ دِيْمِكَ كَبِيٍّ وَأَمَّا تَفْرِيطُ
حَدِّ شَرْعِهِ وَحَدِّ مَرْوَةِ وَرَهْ مَبُوبِ حَدِّ
شَرْعَدَتِ وَمَرْوَةٌ تَدَنَّ أَشَاعُهُ وَكِرُوبِيَهْ قَالُوبِ
حَدِّ شَرْعِهِ وَمَرْوَةٌ نَهْ وَبِرَهْ حَمْدِكَ أَدْنَاهُ تَفْرِيطُ
دِرْزَلُ مَثَلَا ذَاتِ بَارِيْنِكَ وَجُودُ وَحَدِّ ائِنْتِنَهْ
دَلَالَتِ ائِدَنِّ دَلِيْلُ لِرِي بَلِيُوْبِ تَقْلِيْدِ اؤَزْرَهْ
قَالْمُ كَبِيٍّ أَمَّا ائِعْتِدَالُ حَدِّ شَرْعِهِ وَمَرْوَةٌ
بِحَمْدِيَهْ وَكِرُوبِيَهْ قَالْمِيَهْ حَدِّ شَرْعِهِ وَمَرْوَةٌ
تَهْ ائِسَهْ ائْدَهْ بُوْلْمَنَّاكَ ائْدَنَهْ ائِعْتِدَالُ دِرْزَلُ
مَثَلَا ذَاتِ بَارِيْنِكَ وَجُودُ وَحَدِّ ائِنْتِنَهْ دَلَالَتِ

بِأَوْجِدُ كَرْتِ بَشَقَّةٍ وَكَرْتِ ضَمِّ أَيْلَةٍ كَرْتِ
جَمْعُ عَلَةٍ بُونَلْدُزْ وَكَرْتِ بَوَاوِجِي جَمْعُ أَوْنُوسَةٍ
كَأَعْدَالَتْ دِرْ لِرْ حَاصِلِ كَلَامِ جُمْلَةٍ أَخْلَاقِكِ
مَنْشَانِي بَرْدِرْ قُوَائِي نَفْسُدُزْ بُوَدِخِي أَوْجِدُزْ
نُطْقِ غَضَبِ شَهْوَتِ دِخِي أَوْجِدُزْ اِعْتِدَالِ
حَكْمَتِزْ اِفْرَاطِ جَرَبَزَه دِرْ تَفْرِيطِ بِلَادَتِ دِرْ
غَضَبِ بُوَدِخِي أَوْجِدُزْ اِعْتِدَالِ شَجَاعَتِزْ
اِفْرَاطِ تَهَوُّزْ دِرْ تَفْرِيطِ جَبَانَتِزْ شَهْوَتِ
بُوَدِخِي أَوْجِدُزْ اِعْتِدَالِ عِفْتِدُزْ اِفْرَاطِ شَرِّزْ
تَفْرِيطِ حَمُودُزْ وَبِنَه بِلَنَه كِه اِفْرَاطِ تَفْرِيطِ
وَاعْتِدَالِ بِنَه دِرْ لِرْ حَدِّ شَرِّعِ وَحَدِّ مَرُورَةِ
زیاده

بِعَضِّسِنِي بَعْضِ سِنِيهِ ضَمَّ وَالْحَاقُ إِيَّاهُ أَوْ لِسُونُ
وَكْرَلِكُ مَجْمُوعَاهُ أَوْ لِسُونُ بَوَّالْتِسِي ذُرِّ يَأْخُودُ
ذِمِيمَهُ نِكَ مَنَشَائِي قَوَائِي نَفْسَائِيهِ أَوْجُ عَدَّ
إِعْتِدَالَ أَوْلَانُ قَوْلُهُ لِكِهِ هَلَكَتْ شَجَاعَتُ
عَفَّتْ عَرْضُ فَاسِدَةٍ مَشُوبٌ بِعَنِي قَرِشُوفُ
أَوْ لُورَسَهُ بُونَلَرْدَنُ رِخِي ذِمِيمَهُ نَشَاتُ أَيْدُ
عَرْضُ فَاسِدَةٍ دِيدُ وَكِيمُنُ رِيَا وَ سَمْعَهُ كِبِيرُدُ
أَمَّا جَمِيعُ أَخْلَاقِ حَمِيدَةٍ كِهَ عَلَي قَوْلِ بِيْتِشِ سَكْرُدُ
جَمَلَهُ نِكَ مَنَشَائِي قَوَائِي نَفْسَائِيهِ دَنُ عَرْضُ
فَاسِدِ دَنُ عَارِي وَ خَالِي أَوْ لُورَسَهُ أَوْجُ عَدَّ
إِعْتِدَالَ أَوْلَانُ هَلَكَتْ شَجَاعَتُ عَفَّتْ

شَرَعًا وَمَرُوءَةً لِنَفْسِكَ أَرِزْ وَأَيْلِسِي لَأَيْقِفَ
أَوْلَانَ مُشْتَهَاتٍ حَلَالِ لِدَنْ أَكْرَطَعَامٍ وَأَكْرَ
جِجَاعِ كَرِهِي كَبِي تَمَاجِهَ تَنَاوُلِ أَيْلِدَنْ نَفْسِكَ
عَاجِزِ وَقَاصِرِ أَوْلَمَاسِنَه سَبَبِ أَوْلَانَ مَلَكَكَ
أِدْنَه حَمُودِ ذِرْزِرِ مَعْدَه بَرِ مَرَضِ أَيْسَه طَبِيبِ
مُعَاجِجَه أَوْلَنَه دَكَلِ أَيْسَه عِلاجِ قَبُولِ ائْتَمَنِ
وَدَخِي أَخْلَاقِ ذِمِيمَه ائْتَمَنِ عَدَدِ جَمَلَه سِنِكَ
مَنْشَانِي بِالْأَدَه مَسْبُوقِ الذِّكْرِ أَوْلَانَ قَوَائِي
نَفْسَانِيَه دَنْ ائْتَمَنِ عَدَدِ أَفْرَاطِ وَتَفْرِيطِ أَوْلَانَ
جَرَبَزَه بَلَادَتِ تَهْمُوزِ جَبَانَتِ سَرَه حَمُودِ
بُونَلَرِ ذِرْكَرِكَ بَشَقَه بَشَقَه أَوْلَسُونَه وَكَرَكَتِ

بعضسني

اَوْزَرَ نَفْسِيكَ اَرْزُوْا يَلْلَاوِي مَشْتَهِيَاتِ
نَفْسِيكَ مَبَاشَرَتِ اِمْتَه سِنَه سَبَبِ اَوْلَانِ مَلَكَةِ نِيكَ
اِدْنَه عِفْتِ دِرْزَرِ مَنَاحِلَ لِنْدَنِ اَوْلَانِ
طَعَامِ وَقَاعِ كَبِي اِيكِنِي اِفْرَاطِ اَوْلَانِ شَرَه دُرْ
وَجُوْرِ دَخِي دِرْزَرِ شَرَعَه وَ مَرُوْرَتَه مُوَاْفِقِ
اَوْلَسُوْنِ وَاَوْلَسُوْنِ مَهْرَارْزُوْا يَلْلَاوِي مَعْرَنَه
دِرْزَرِ لُوْمَشْتَهِيَاْتَه تَنَاوُلِ اَيْلَكَه سَبَبِ اَوْلَانِ
مَلَكَةِ نِيكَ اِدْنَه شَرَه دِرْزَرِ يَعْني شَرَه دِيْمَتِ
اَكْرَطَعَامَه وَاَكْرَجَاعَه اَشَدِّ حَرِيْضِ اَيْلَه
حَرِيْضِ اَوْلَمَفَه دِرْزَرِ اَوْجِيْنِي تَفْرِيطِ اَوْلَانِ
حَمُوْدِ دِرْزَرِ يَعْني حَمُوْدِ لُغْتَدَه سَوْنَمَكِ مَعْنَا سِنَه

رَاسِخَهُ نِكَ آدِنَه جَبْنُ دِر لَر مَنَالَا بِرِ مُسَلِّمِ
بِرِيَا اِيكِي حَرَبِي كَا فَرْدَن دُونُوب قَا بِحَقِّ كِبِي
شَهْوَت كَنَدُوسِنَه مَلَايِم وَمُنَاسِبْ اُولَان
مُشْتَهِيَاتِي طَلَب اِمْتَدَن اوتُورِي نَفْسِك
حَرَكَت اِمْتِنَه شَهْوَت دِر لَر مُشْتَهِيَات دَخِي
جَايَز اُولَسُون كَرْت اُولَسُون مُشْتَهِيَات رِيك
نَفْسِك آر دُ وَيَعْنِي اِسْتَدُوكِ شَيْ دِر كَرْت
بَطِينَه اُولَسُون طَعَام وَشَرِب كِبِي وَكَرْت
فَرَجِيَه اُولَسُون وَقَاع وَجَمَاع كِبِي وَبُوقُوَه
شَهْوَت دَخِي اُوخ قَسِيْدُر اُولِكِي اَعْتِدَال اُولَان
عِفْت دِر شَرَعَه وَمَرُوْنَه مُوَافِق اُولَمَق لِق
اوزن

أَقْدَامِ أَوْلِيَاءِ لَيْقِ أَوْلَانِ أُمُورِهِ أَقْدَامِ
أُمَّكَ سَبَبِ أَوْلَانِ مَلَكَ نَيْكَ أَدْنَهُ شَجَاعَتِ
ذِرْتِ مَنَلَا غَزَادَهُ بِرِ مُسْلِمِ إِيكِي حَرْبِي كَافِرِهِ
هُجُومِ إِيْلَيْسِي كَيْبِي إِيْلَيْجِي أَفْرَاطِ أَوْلَانِ تَهَوُّرِ
شَرَعًا وَمَرُوءَةً أَقْدَامِ أَوْلِيَاءِ لَيْقِ أَوْلِيَانِ
أُمُورِهِ أَقْدَامِ أُمَّكَ سَبَبِ أَوْلَانِ مَلَكَ نَيْكَ
أَدْنَهُ تَهَوُّرِ ذِرْتِ مَنَلَا بِرِ مُسْلِمِ أَوْجِ بَابِشِ
يَا أَوْلَانِ حَرْبِي كَافِرِهِ هُجُومِ إِيْلَيْسِي كَيْبِي أَوْجِجِي
تَفْرِيطِ أَوْلَانِ جَبِي دَرِ شَرَعًا وَمَرُوءَةً مَبَاشَرَتِ
أَوْلِيَاءِ لَيْقِ أَوْلَانِ أُمُورِهِ كَنْدُوسِي
إِمْدَانِ مَنَعِ إِيْلَاكَ لِكَلِهِ سَبَبِ أَوْلَانِ هَيْسَتِهِ

حَقِيقَتِي وَأَيَّاتِ مُتَشَابِهَاتِكَ مَعْنَا سِنِي وَذَاتِ
بَارِي تَعَالَيْتُكَ كُنْهِي بِلَاهِ يَنْ دِيمِكَ كَبِي
أَوْجِحِي تَفْرِيطِ أَوْلَانِ بِلَادِ تَدْرُخَيْرِي شَرْدَنْ
إِدْرَاكَ آيَمَتِكَ لِكَلَاهِ قُصُورِ وَيَرَنْ مَلَكَّةَ نَكْ
أِدْنَه بِلَادَتِ دِرْ لَرْمَنَلَا آدَا صَلَوَةَ وَتَرْكِ
صَلَوَةَ كَبِي غَضَبِ كَنْدِسِنَه مِيَايَنْ وَمَنَافِرِ
يَعْنِي طَبِيعَتِنَه أَوْ مِيَايَنْ سَنِي رَفِيعِ يَا خُودِ دَفِيعِ أَمَدَتِ
أَوْ تَوْرِي لَفْسِيكَ حَرَكَتِ أُنْمِسِنَه غَضَبِ دِرْ كَرِ
كَرَكْتِ شَرْعَا رَفِيعِ وَرَفِيعِ جَايَزِ أَوْلَسُونِ كَرَكْتِ
أَوْلَسُونِ وَقُوَّةِ غَضَبِ دَخِي أَوْجِ قِسْمِدِ زِيرِي
إِعْتِدَالِ أَوْلَانِ شَجَاعَتِ دَرِ شَرْعَا يَا خُودِ مَرُودَةٍ

اقلام

دَرَكَرْ اِذْرَاكَ جَايِزْ اَوْلَسُونْ وَكَرَكَ اَوْلَسُونْ
وَبُوْقُوَّةِ نَطْقِ دَخِي اَوْجِدْزَ يَعْنِي اَوْجِ قَسْمِدْ
اَوْلِكْسِي اَعْتِدَالْ اَوْلَانْ حِكْمَتْ دِرْ صَوَابِ
خَطَا دَنْ اَيْدَهْ ^{اِذْرَاكَ} جَهَتْ نَفْسِ اِيچُونْ بَرِ مَلَكَهْ نَبْتِ
اِدْنَهْ حِكْمَتْ دِرْ لَرِ مَثَلَا اِسَامِ اعْظَمْ مَذْهَبِي
صَوَابِ اَوْلُوبِ وَخَطَا اَوْلَمَقِ اِحْتِمَالِي اَوْلِيغِي
وَسَايَرْ مَذْهَبَنْ خَطَا اَوْلُوبِ صَوَابِ اَوْلَمَقِ
اِحْتِمَالِي اَوْلُدْ وَغْنِي اِذْرَاكَ اَيْلَكْ سَمِي
اَيْكِيخِي اَفْرَاطْ اَوْلَانْ جَرَبَزَهْ دُرْ بِلْمَنْسِي مُمْكِنْ
اَوْلَمِينْ شَيْلَرِي بِلْمَلَكَهْ دَاعِي اَوْلَانْ بَرِ مَلَكَهْ نَبْتِ
اِدْنَهْ جَرَبَزَهْ دِرْ لَرِ مَثَلَا قَضَا وَقَدَرْ لِي

بِرْخُويدَرِكِه اَفْعَالِ نَفْسِيَه بِالادْرُوِيَه وَلَا فِكْرِ
يَعْنِي دُو دَشْمَه مَكْسِرِن سُهولَتِه اَوْلُخُويدَرِ
صَدُو رَايَلِيَه اَوْلُخُوِيَه خُلُقِ دِرْدَلَرِ اَوْلُ
خُوِي دَخِي اَجْحُ اَوْلَسُونِ وَكَمَرَتِ اَيُو اَوْلَسُونِ
اَخْلَاقِ دَخِي اَيْلِي قَسْمِدُرِ بَرِيَسِي ذَمِيْمَه دُرِ يَعْنِي
شَرَعًا اَجْحُ خُويدَرِ اَبِكَبِي حَمِيْدَه دُرِ يَعْنِي
شَرَعًا اَيُو خُويدَرِ وَجَمَلَه سِنِكِ مَشْتَابِ
بِرْدُرِ قَوَائِي اِنْسَانِيَه دُرِ قُوَه نَفْسِدُرِ وَبُو
قُوَه نَفْسِ دَخِي اَوْجُدُرِ نَطَقِ غَضَبِ
شَهْوَتِ بُو نَدُرِ دُرِ نَطَقِ بَرِيَشِي مُطْلَقِ اِدْرَاكِ
اَيْدَجَكِ يَعْنِي بِالَه جَاكِ قُوَتِكِ اَوْنَه نَطَقِ
دِرْدَلَرِ

مَطْلُوبٌ أَوْلَانُ تَصَوُّفٍ دَخِيَ عَلَى قَوْلٍ بُوكَهُ
دِيرْتَرُ بُونَحْسَه عَوَامِكِ دِ دَكَلَرِي تَصَوُّفُ
دَكَلْدَرِ **اِمْدِي** بُو تَخْلِيَه وَتَخْلِيَه دَخِي
حُصُولَه كَلَمَنِ اِلَّا مُطْلَقِ اَخْلَاقِ نِيَه دِيرْتَرُ
وَبُو اَخْلَاقِ دَخِيَ قَجَّ قِسْمِدُّز وَ بُو مُطْلَقِ
اَخْلَاقِكِ مَنَشَايِي نَه دُرُ وَ بُو مَنَشَايِي دَخِي
قَجَّ قِسْمِدُّز بُونَدَرِي بِلَاكِ اِيْلَه حُصُولَه كَلُوزِ
نَفِيعِ عَامِ وَ اَجْرِ تَامِ اَوْلَمَدَنِ اَوْتُورِي تَرْكِيحَه
هَر بَر كَرِي نِي بَعْنَابِيَه اَللّهِ وَ تَوْفِيْقِه بِيَانِ
وَ عِيَانِ اَيْدَه لَوْمِ اَوْلَانِ اَخْلَاقِ خَلْقِكِ
جَمِيدُّز خَلْقِ اِنْسَانَدَه بَر مَسْأَلَه دُر بَعْنِي

قِرْنِ فَرْجِ بُونَا رَهْ حَكْمِ جَارِي وَنَا قِدْ اَوْلَانِ
مِلَاكِ مُطَاعِ دِي نَكْنِ قَلْبِ دَرِ سَايَرِ اَعْصَانِيكِ
صَلَا حَلِي اَوْلِ قَلْبِيكِ صِلَا حِي نَهْ وَفَسَادِ لِي اَنْكِ
فَسَادِنَهْ مَوْ قَوْ فُ دَرِ **چُونِ بُونَا** دَرِ قَلْبِ مَقَانِ
اِصْلَاحِ اَبْلِ مَسِي الرِّزْمِ دُرِ بِنَاءِ عَلٰى ذَلِكِ بَسْمِ
صَلٰى اَللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثِ شَرِيْفِ
اَلَا وَاِنْ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةٌ اِذَا صَلَّيْتَ صَحَّ
لِجَسَدِكَ كُلُّهُ وَاِذَا فَسَدَ فَسَدَ لِجَسَدِكَ كُلُّهُ اَلَا وَاِنْ
الْقَلْبُ دِيُوِيُوُرُ مُشَلِّدٌ دَرِ قَلْبِيكِ اِصْلَاحِ قَلْبِي
اَخْلَاقِ ذِيْمَهْ دَنْ تَطْهِيْرُ وَتَخْلِيَهْ وَاَخْلَافِ
حَمِيْدَهْ اِيْلَهْ تَزِيْنِ وَتَخْلِيَهْ اِيْلَاكِ اِيْلَهْ اَوْ رُوْرِ
مطوب

صَفِيرَهُ أَوْ لُورَسَهُ دَهْ صَيِّقَنْقَلِغَلِ يَا خُود تَوْبَهُ
اَنْمَكَلَهْ أَوْ لُورِكِهْ سَاكَهْ أَوْ لُوبْ زَمْرَهْ مَتَقِينَهْ
ضَمَّ وَ اِحْقَاقْ أَوْ لَنْدَهْ دُنْيَا يَهْ كَلْدَانْ مَقْصُودْ
أَوْ لَانْ عِبَادَاتِ آدَا عِبَادَاتِكْ خُلَاصَهْ
أَوْ لَانْ سَعَادَتِ دَارِينَهْ بِنَلْ وَ جُوتَتِينَهْ
وَ وَصَلَتْ حُصُولَهْ كَلَهْ **اِنْدِي** حُصُولْ تَقْوَيْ
اِنْسَانْ كَرَجِهْ هَمْرْ عَضُوكْ اِصْلَاحْ اِيْلَاقْ
لَا زَمْدُرْ وَ لَكِنْ جَمَلْدَنْ أَوْلَى وَ اَقْدَمْ اِصْلَاحْ
اَفْعَمْ وَ اَلْزَمْ أَوْ لَانْ عَضُوقْلَبْ أَوْ لَانْ عَضُودْ
زَيْرَارَعِينَهْ وَ حَدَمْسِيْ أَوْ لَانْ يَدِيْ دُرْلُو
اَعْضَادَهْ كِهْ كُوزْ فُوتُقْ دِلْ اَلْ اِيَاقْ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَي سَالِكِ الْآخِرَةِ بِأَجَلِكُمْ سَمَادَةٌ دَارِئِنَا
نَائِلٌ وَحُبُونَتِنَا وَأَصْلٌ أَوْلَقَ أَشْيَادَكَ بَرَشِي
إِلَيْهِ أَوْلَمَزِ الْإِجْمَاعِ أَنْبِيَاءَ وَجَمِيعِ أَقْصَمٍ مَنْ
مَا سُوْرَ أَوْلَدِ قَلْبِي حُصُولِ تَقْوَى إِيْلَاهِ أَوْلُورِ
وَبُوحُصُولِ تَقْوَى بَرَشِي إِيْلَاهِ أَوْلَمَزِ الْإِنْسَانِ
بَدَنَنْدَه سَكِينِ دُرْ لُوْ أَعْضَانِكَ فَهَرِ بَرْدِ كَرِفِ
فَهَرِ بَرْدِ قِتْدَه فَهَرِ بَرْدِ دُرْ لُوْ مَعْصِيَتِدَنْ أَكْرُ
صِفْرَه

Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi, TY Nu.: 1507/1.